

№ 8 (174) Серпень 2010

Здано до друку 30.07.2010 р.

Засновник і видавець:
Національний банк України

Адреса: вул. Інститутська, 9,
Київ–8, 01008, Україна

Журнал зареєстровано Держкомвидавом України
09.06.1994 р., свідоцтво KB № 691

Постановою президії ВАК України
від 09. 02. 2000 р. № 2–02/12
журнал "Вісник Національного банку України"
внесено до Переліку фахових видань України № 4.

Журнал рекомендовано до друку Вченою радою
Київського національного економічного
університету ім. Вадима Гетьмана та
Вченою радою Університету банківської справи
Національного банку України (м. Київ).

Видається у комплекті з електронною версією
на CD-диску додатка "Законодавчі
і нормативні акти з банківської діяльності"

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ

просп. Науки, 7, Київ–28, 03028, Україна
тел./факс: (044) 524-96-25
тел.: (044) 527-39-44, 527-38-06, 525-38-25
E-mail: litvinova@bank.gov.ua
http: //www.bank.gov.ua

Передплатний індекс 74132

© Вісник Національного банку України, 2010

ВІСНИК

Національного банку України

Щомісячний науково-практичний журнал
Національного банку України

Видається з березня 1995 року

ЗМІСТ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК

Із Днем Незалежності, Україно! 3

НАГЛЯД, АУДИТ, КОНТРОЛЬ

В.Міщенко

Підвищення ефективності регулювання та нагляду
за фінансовим сектором в Україні..... 4

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Т.Гримова

Використання SAP-систем для автоматизації бізнес-процесів
Національного банку України 10

БАНКНОТИ І МОНЕТИ

Про введення в обіг пам'ятних монет «Ковила українська» 17

МАКРОЕКОНОМІКА

Т.Богдан

Регулювання боргових процесів на новому етапі розвитку
світової фінансової системи 18

ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА

Е.Турин

Історія банківського інституту в світлинах..... 25

БАНКИ УКРАЇНИ

Г.Карчева

Основні проблеми розвитку банківської системи України
в посткризовий період та шляхи їх вирішення 26

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

КІРЄЄВ О.І. (голова),	ПАСІЧНИК В.В.,
БУРЯК С.В.,	ПАТРИКАЦ Л.М.,
БАЖАЛ Ю.М.,	ПЕТРИК О.І.,
ГАЛЬ В.М.,	ПОДОЛІВ І.В.,
ГАЛЬЧИНСЬКИЙ А.С.,	РАЄВСЬКИЙ К.Є.,
ГЕСЦЬ В.М.,	РИЧАКІВСЬКА В.І.,
ГРЕБЕНІК Н.І.,	САВЛУК М.І.,
ГРУШКО В.І.,	САВЧЕНКО А.С.,
ДОМБРОВСЬКИЙ Марек,	СЕНИЦЬ П.М.,
ІЛАРІОНОВ А.М.,	СМОВЖЕНКО Т.С.,
КРАВЕЦЬ В.М.,	ФЕДОСОВ В.М.,
КРОТЮК В.Л.,	ХОФМАНН Лутц,
КРЮЧКОВА І.В.,	ШАРОВ О.М.,
ЛАНДІНА Т.В.,	ШЕВЦОВА О.І.,
МАТВІЄНКО В.П.,	ШЛАПАК О.В.,
МЕЛЬНИЧУК М.О.,	ШУМИЛО І.А.,
МІЩЕНКО В.І.,	ЮЩЕНКО В.А.,
МОРОЗ А.М.,	ЯРЕМЕНКО С.О.,
ОСАДЕЦЬ С.С.,	ЯЦЕНЮК А.П.
ПАЛАМАРЧУК А.Б.,	

РЕДАКЦІЯ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ НБУ

Головний редактор	ПАТРИКАЦ Л.М.
Заступник головного редактора	КРОХМАЛЮК Д.І.
Начальник відділу з випуску журналу "Вісник НБУ"	ПАПУША А.В.
Заступник начальника відділу	ЗАЄЦЬ О.С.
Редактори:	ПАЦЕРА М.М., ПІДВИСОЦЬКИЙ Р.В.
Відповідальний секретар	ЛІПІНСЬКА С.М.
Головний художник	КОЗИЦЬКА С.Г.
Літературний редактор	КУХАРЧУК М.В.
Дизайнер	ХАРУК О.В.
Коректор	ТРИФОНОВА О.М.
Оператор	ЛИТВИНОВА Н.В.
Реклама і розповсюдження:	ГРИЦЕНКО М.Р., НЕВСЬКИЙ Д.О.
Фото:	НЕГРЕБЕЦЬКИЙ В.С., ПІДВИСОЦЬКИЙ Р.В., СМИРНОВ С.Ю.
Черговий редактор	ЗАЄЦЬ О.С.

Дизайн: редакція періодичних видань НБУ
Надруковано з готового оригінал-макета
відділом видавничого обслуговування
господарсько-експлуатаційного управління НБУ

Адреса друкарні:
просп. Науки, 7, Київ–28, 03028, Україна

Формат 60 × 90 / 8
Друк на цифровому обладнанні
Фіз. друк. арк. 9.0
Умовн. друк. арк. 9.0
Обл.-вид. арк. 11.2
Тираж 2000 прим.

При передруку матеріалів, опублікованих у журналі,
посилання на "Вісник Національного банку України"
обов'язкове.

Редакція може публікувати матеріали
в порядку обговорення, не поділяючи думку автора.
Відповідальність за точність викладених фактів
несе автор, а за зміст рекламних матеріалів –
рекламодавець.

Доповнення до Переліку осіб, які мають сертифікати
Національного банку України на право здійснення функцій
тимчасового адміністратора та ліквідатора банків, внесені у червні 2010 р. 32

Перелік осіб, чії сертифікати на право здійснення функцій
тимчасового адміністратора та ліквідатора банків втратили чинність 32

Основні показники діяльності банків України на 1 липня 2010 року 33

Р.Підвисоцький

Відновлення довіри та співпраця з реальним сектором – запорука
розвитку банківської системи 40

Ж.Довгань

Управління кредитними ризиками банків в умовах економічної кризи 51

Перелік банків України, включених до Державного реєстру банків
(за станом на 1 липня 2010 р.) 58

Банки, вилучені з Державного реєстру банків України
(24.06.1992 р. – 01.07.2010 р.) 66

Динаміка фінансового стану банків України на 1 липня 2010 року 68

ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Ю.Курза, Ф.Рогач

До системи валютних курсів 34

С.Ткаченко

Оцінка стану і перспективи розвитку фондового ринку України 44

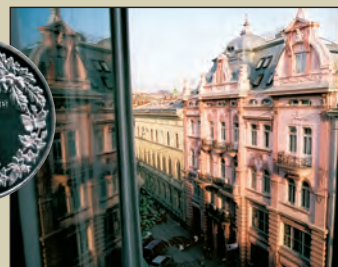
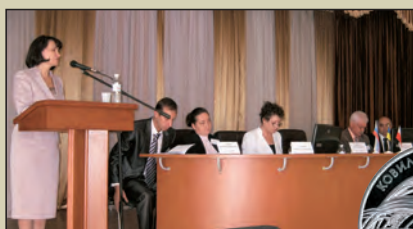
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється
Національним банком України один раз на місяць (за червень 2010 року) 55

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється
Національним банком України щоденно (за червень 2010 року) 56

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України
у червні 2010 року 70

Ринок державних цінних паперів України у червні 2010 року 71

АНОТАЦІЇ 72

ІЗ ДНЕМ НЕЗАЛЕЖНОСТІ, УКРАЇНО!

*Шановні колеги,
дорогі друзі!*

Сьогодні ми відзначаємо найголовніше свято України – День Незалежності. Воно справді найголовніше, як день народження людини. Не має майбутнього нація, яка не прагне сама писати свою історію, не прагне жити у власній незалежній державі. Спершу вона втрачає державу, потім – мову, культуру, пам'ять. Найголовнішим чинником самоідентифікації нації є мова.

Пам'ятаєте мудрі слова Ліни Костенко? Народи помирають не від інфаркту – спочатку їм відбирає мову.

Довгим і тернистим був шлях нашої країни до незалежності. Деякі доморощені безбатченки твердять, ніби суверенітет упав на голови українців, як манна небесна, без жодних зусиль і боротьби. Але ж ми знаємо, що незалежність України народилася не за один день під куполом Верховної Ради, а виборювалася віками і тисячоліттями шаблями і кулями, потім і кров'ю наших волелюбних предків. Ще горда козацька звитяга під проводом багатьох славних гетьманів від Богдана Хмельницького до Івана Мазепи викреслювала її на скрижалях історії своїми шаблями. Її підвалини готував у Конституції 1710 року Пилип Орлик. Його справу вітчизняного державотворення продовжили Михайло Грушевський і Симон Петлюра. Вже у наш час за суверенітет України віддали свої життя незламні Валерій Марченко, Василь Стус, Олекса Гірник, Алла Горська, десятки і сотні інших синів і дочок нашого народу.

І тільки дев'ятнадцять років тому Україні вдалося здобути незалежність. 16 липня 1990 року Верховна Рада прийняла Декларацію про державний суверенітет, а позачергова сесія парламенту 24 серпня 1991 року затвердила Акт проголошення незалежності України.

Відзначаючи день народження нашої молодшої держави, ми з оптимізмом дивимося у майбутнє, будуємо нові плани на перспективу. Тож нехай будуть вдалими всі наші починання! Зичимо вам, шановні колеги, нових звершень, успіхів і наснаги в роботі, щоденної енергії, міцного здоров'я, сімейного затишку, благополуччя і добробуту, великого людського щастя!

Слава Україні!

Дослідження/

Володимир Міщенко

Доктор економічних наук,
професор, директор Центру
наукових досліджень
Національного банку України

Підвищення ефективності регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні

Світова фінансова криза засвідчила, що рівень ефективності регулювання фінансового сектору в багатьох країнах виявився недостатнім. Необхідність розбудови системи якісного регулювання та нагляду за фінансовим сектором є актуальною і для України. Його основою повинна бути операційна, фінансова та політична незалежність регуляторів.

У статті досліджено можливі варіанти підвищення рівня операційної, фінансової та політичної незалежності органів регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні з одночасним підвищенням рівня прозорості їх діяльності й підзвітності. Обґрунтовано систему заходів, які доцільно реалізувати в межах окремих варіантів з метою забезпечення незалежності органів регулювання та нагляду.

Наприкінці 2008-го — на початку 2009 року вітчизняний фінансовий сектор практично припинив виконання своєї основної функції — забезпечення безперервного доступу до послуг фінансового посередництва для реального сектору економіки, секторів домогосподарств та державного управління. Світова фінансова криза справила руйнівний вплив на фінансові установи та ринки України. Була підірвана їх платоспроможність і порушена ліквідність.

За станом на 01.01.2010 р. у десяти банках України запроваджено тимчасову адміністрацію, щодо чотирнадцяти банків схвалено рішення про їх ліквідацію. З метою підтримки стабільності банківської системи уряд України був змушений у 2009 році провести рекапіталізацію трьох банків на загальну суму 9.5 млрд. грн. На даний час нагальною проблемою вітчизняних банків є накопичення значних обсягів недіючих кредитів (див. графік 1).

На 01.01.2010 р. недіючі кредити в банках становили 105.5 млрд. грн., або 13.7% від сукупних валових кредитів.

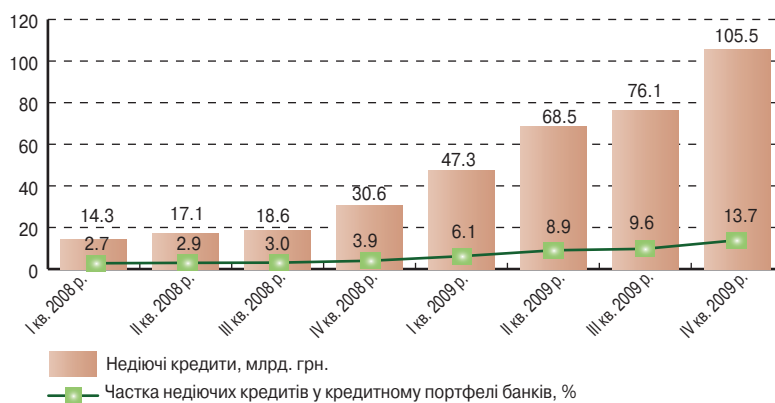
У небанківському фінансовому

секторі протягом 2009 року зупинено дію 55 ліцензій на проведення діяльності із залучення внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки та 17 ліцензій на проведення діяльності з надання фінансових кредитів; за станом на 01.10.2009 р. призупинено ліцензії на страхову діяльність 14 компаніям, анульовано — 16. У трьох кредитних спілках запроваджено тимчасові адміністрації. Спостерігається несвоєчасність і непо-

внота виконання зобов'язань перед клієнтами з боку страхових компаній, недержавних пенсійних фондів, кредитних спілок, зростання збитковості фінансових установ. Основними причинами цього є:

- ризикове розміщення страхових резервів (значну їх частку розміщено у нелістингових цінних паперах);
- здійснення страхових виплат більшістю страхових компаній за рахунок надходжень страхових платежів;

Графік 1. Динаміка частки та обсягів недіючих кредитів у кредитному портфелі банків України у 2008–2009 рр.

- здійснення діяльності на межі рентабельності.

Вплив кризи на вітчизняний фондовий ринок спричинив обвал фондових індексів, що негативно позначилося на стані фінансових установ. Значно зменшилися обсяги торгів цінними паперами. Так, у 2009 році обсяг торгів на двох найбільших біржах України скоротився на 40% і становив 8 млрд. грн. З урахуванням позабіржових угод зменшення обсягів торгів було ще більшим. Це негативно вплинуло на фінансовий результат інститутів спільного інвестування.

У цілому функціонування фінансового сектору України характеризується фрагментарністю, слабкістю, нестабільністю й уразливістю в умовах несприятливої кон'юнктури зовнішніх фінансових ринків і кризи внутрішньої системи фінансово-економічних відносин, неспроможністю фінансових установ та ринків протистояти кризовим явищам. Однією з причин цього є стан системи регулювання і нагляду.

Фінансова криза виявила невідповідність регулювання і нагляду за фінансовим сектором сучасним вимогам та засвідчила недосконалість процесу регулювання та нагляду. Уроки кризи нині аналізують в усьому світі, зокрема виробляється політика щодо реформування системи регулювання та нагляду за фінансовим сектором з метою підвищення його ефективності. Вкрай доцільною й для України є розбудова системи якісного регулювання та нагляду за фінансовим сектором.

Світова фінансова криза, з одного боку, виявилася “перевіркою на міцність” фінансового сектору України, а з другого — виявила його проблеми, яким в умовах економічного зростання не приділялось достатньо уваги. Йдеться насамперед про низький рівень капіталізації фінансових установ, недостатню якість ризик-менеджменту, невідповідність принципів корпоративного управління фінансових установ міжнародним стандартам, зокрема недостатню транспарентність діяльності, низьку якість фінансових послуг, незадовільний рівень захисту прав інвесторів і споживачів фінансових послуг.

Однією з причин того, що наслідки світової фінансової кризи були настільки руйнівними для фінансових установ (які не мали певного запасу міцності до зовнішніх негативних шоків), є недоліки у системі ре-

гулювання і нагляду за ними.

ВИЗНАЧЕННЯ ПРИЧИН НИЗЬКОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯДУ ЗА ФІНАНСОВИМ СЕКТОРОМ В УКРАЇНІ

В умовах фінансової кризи всі органи регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні виявили свою інституційну неготовність до дій у надзвичайних ситуаціях. Вони недостатньо жорстко, коли це було потрібно, вживали необхідних регуляторних дій (запровадження тимчасових адміністрацій, санкцій щодо власників банків і небанківських фінансових установ тощо). Несвочасне (неоперативне) застосування заходів впливу з боку органів регулювання та нагляду, в свою чергу, лише поглиблювало проблеми фінансових установ. Низький рівень оперативності застосування методів регулювання та нагляду спричинили нестабільність фінансового сектору.

Законодавством України не визначено відповідальність відповідних органів та посадових осіб цих органів за стан справ на ринках фінансових послуг. Це суперечить у тому числі принципу 1 розділу 3 Принципів та стандартів Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю (IAIS), який вста-

ним своїх функцій і повноважень”.

Часто вжиття необхідних заходів безпосередньо зачіпає певні політичні чи приватні інтереси (прийняття рішення про обмеження діяльності, ліквідацію банку або його рекапіталізацію). Вищі посадові особи держави не бажають відмовлятися від опосередкованого контролю за фінансовим сектором, оскільки мають власну зацікавленість у цьому.

Причиною цих недоліків у системі регулювання та нагляду є відсутність або недостатній рівень їх інституційної незалежності.

Незважаючи на значну кількість практичних підтверджень позитивного впливу інституційної незалежності органів регулювання та нагляду за фінансовим сектором, законодавство України не містить відповідних норм та положень. Політичне керівництво України досі не схильне надавати незалежність органам регулювання та нагляду за фінансовим сектором. Однією з причин є застереження, що широке коло повноважень щодо застосування санкцій органами регулювання та нагляду спричинить їх неконтрольоване застосування щодо тих суб'єктів, які не дотримуються правил, та несистемність установаження порядків правозастосування.

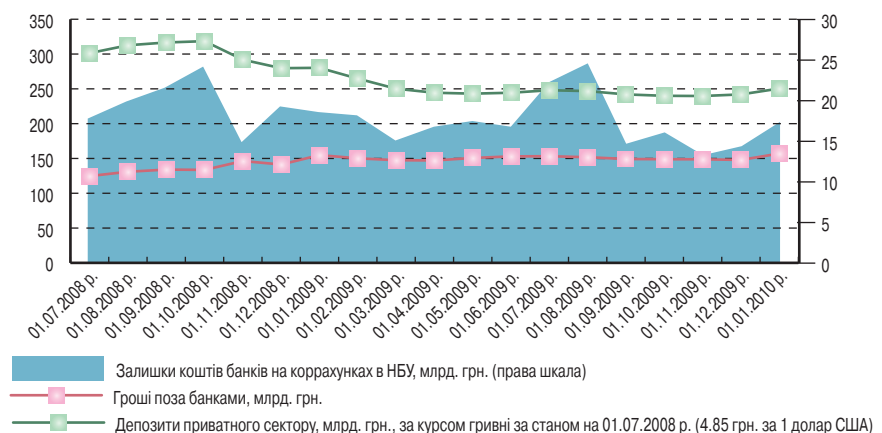
На відміну від країн Європейсько-

Незалежність інституційна – відокремленість регуляторного органу від впливу виконавчої та законодавчої гілок влади. Складається з трьох елементів: гарантії керівництву органу від необґрунтованого звільнення; наявності в структурі органу комісії експертів; відкритості й прозорості схвалення рішень.

новлює, що орган нагляду повинен “бути незалежним у своїх діях і підконтрольним у процесі виконання

го Союзу (навіть країн Східної Європи, які нещодавно приєдналися до ЄС), вищі посадові особи Державної

Графік 2. Динаміка окремих складових ліквідності у 2008–2009 рр.

комісії з регулювання ринків фінансових послуг України (Держфінпослуг), Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР) не мають належного захисту від політичного тиску внаслідок існування відповідних законодавчих інструментів.

Крім того, Законом України “Про Національний банк України” не визначено структурних підрозділів, які забезпечують банківський нагляд, у ньому відсутні кваліфікаційні вимоги до їх керівників, терміни перебування на посаді.

Держфінпослуг і ДКЦПФР підпорядковуються Кабінету Міністрів України, який має право призначати та звільняти з посад Голів цих Комісій. Отже, чинним законодавством допускається та створюється підґрунтя для зміни керівництва Держфінпослуг і ДКЦПФР.

Під час кризи Національний банк України не зміг своєчасно впровадити порядок рефінансування банків, оскільки статтею 86 Закону України “Про Державний бюджет України на 2009 рік” визначалося, що рефінансування банків здійснюється у порядку, затвердженому Національним банком разом з Кабінетом Міністрів України.

во відчутною наприкінці 2008 року, коли з фінансових установ вкладники масово вилучали кошти. Протягом жовтня — грудня 2008 року загальний відплив коштів з банківського сектору становив понад 45 млрд. грн. Це негативно позначилося на рівні ліквідності банків, а отже, поставило під загрозу своєчасне та повне виконання банками своїх зобов'язань.

Перелічені прояви є симптомами недостатньої операційної незалежності регулятора.

Основні проблеми більшості небанківських фінансових установ — це неплатоспроможність кредитних спілок і пенсійних фондів, а банкрутство страхових компаній є наслідками недосконаlosti вимог щодо ліцензування. Діяльність Держфінпослуг у сфері вдосконалення вимог щодо ліцензування фінансових установ була заблокована з боку Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва (Держкомпідприємництва), з яким згідно із Законом України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності” необхідно погоджувати всі регуляторні зміни.

Недостатня операційна незалежність регуляторів спричинила недо-

не мають змоги контролювати й активно впливати на процес прийняття законодавчих актів з питань регулювання фінансових установ. Органам законодавчої влади бракує експертного розуміння питань регулювання банківського та небанківського фінансового секторів. Без консультацій з експертами фінансового сектору неможливо створити якісні підзаконні акти, які б відповідали потребам фінансових установ та були адекватними в умовах системної фінансової кризи.

Не налагоджено також співпрацю органів регулювання і нагляду з судовими органами в частині винесення експертного висновку з суперечливих питань, вирішення яких відбувається в судовому порядку.

Слід зауважити, що в Україні досі не використовуються єдині принципи (підходи) щодо нагляду за фінансовими установами. Так, на сьогодні нормативи щодо діяльності банків є значно вищими, ніж для кредитних спілок (зокрема вимоги до капіталу). Відповідно до статті 31 Закону України “Про банки і банківську діяльність” мінімальний розмір статутного капіталу на момент реєстрації банку має бути не меншим 10 млн. євро. Капітал кредитних спілок повинен бути не меншим, ніж 10% від суми загальних зобов'язань, що становить у середньому по Україні близько 250 тис. грн. Це зумовлює перехід фінансового бізнесу із банківського сектору до сектору кредитних спілок, для яких установлено менш жорсткі норми регулювання, що дає їм змогу брати на себе більші ризики, спричиняючи таким чином їх нестабільність.

Недостатність вимог щодо розкриття інформації з боку фінансових установ знижувала рівень прозорості фінансового сектору. Мова насамперед про своєчасне розкриття достовірної інформації щодо всіх аспектів функціонування фінансових установ, зокрема відомостей про їх фінансовий стан, результати діяльності, склад власників тощо.

За результатами аналізу системи регулювання та нагляду за фінансовим сектором установлено, що однією з причин низького рівня її ефективності є недофінансування регуляторів (крім Національного банку України), що, у свою чергу, спричинило:

— слабку технологічну забезпеченість органів регулювання та нагляду (відсутність сучасного програмного

Незалежність операційна — незалежність у сфері регулювання та нагляду, яка передбачає, що, з одного боку, органи регулювання користуються значною автономією, встановлюючи пруденційні правила та нормативи, а з другого боку, важливим є надання органу нагляду особливого статусу з метою забезпечення ефективного та неупередженого нагляду.

З огляду на те, що зазначена норма суперечила міжнародним зобов'язанням, взятими українською стороною в рамках спільної з Міжнародним валютним фондом угоди “стенд-бай”, Законом України “Про внесення змін до Закону України “Про Державний бюджет України на 2009 рік” від 17.03.2009 р. № 1131-VI її було відмінено.

Це загострило проблему захисту прав споживачів. Збільшення кількості й характер звернень громадян до органів регулювання та нагляду свідчать, що, заходи, спрямовані на забезпечення захисту прав споживачів, недостатньо ефективно впливають на запобігання недобросовісному наданню фінансових послуг. Проблема низького рівня забезпечення захисту прав споживачів стала особли-

вою рисою або навіть відсутністю пруденційного нагляду підходів, зорієнтованих на можливі ризики. Це унеможливило оцінювання кількісної характеристики ризику та якості управління ризиками як на рівні окремої фінансової установи, так і на рівні фінансової системи в цілому. Нормативні показники фінансових установ, які не були зважені на ризик, гальмували завчасне розроблення заходів щодо поліпшення діяльності фінансових установ. Слід зазначити, що в Україні взагалі відсутня нормативно-правова база, якою б передбачалося впровадження системи управління ризиками в небанківських фінансових установах.

Таким чином, доводиться констатувати, що нині органи регулювання та нагляду за фінансовим сектором

Незалежність фінансова – зумовлена насамперед роллю виконавчої або законодавчої гілок влади у визначенні бюджету регулятора та його використання. Органи нагляду не повинні зазнавати політичного тиску через бюджет. Керівництво має користуватися бюджетною свободою для комплектування регулятора на свій розсуд і швидкого реагування на потреби, що виникають у нього. Якщо джерелом фінансування є державний бюджет, представляти й обґрунтовувати бюджет органу нагляду повинен власне цей орган відповідно до об'єктивних критеріїв, пов'язаних із подіями та ситуацією на ринку. Деякі регулятори фінансуються за рахунок внесків галузі – така практика зводить до мінімуму політичне втручання, але створює ризик виникнення залежності від учасників ринку та може викликати їх втручання у діяльність регулятора. Розмір плати галузі за нагляд має встановлюватися спільно регулятором і урядом.

забезпечення, обладнання, необхідного для здійснення ефективного нагляду).

– недостатню кількість та неналежну кваліфікацію кадрів, які забезпечують процес регулювання та нагляду;

За повної відсутності або недостатнього рівня фінансової незалежності органи нагляду та регулювання не можуть забезпечити стабільність фінансового сектору.

Всупереч практиці багатьох економічно розвинутих країн, де діяльність органів регулювання та нагляду фінансується за рахунок платежів з фінансового ринку за послуги нагляду, єдиним джерелом фінансування діяльності Держфінпослуг і ДКЦПФР є державний бюджет (пункт 15 Положення “Про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України”, затвердженого указом Президента України від 04.04.2003 р. № 292/2003, та стаття 18 Закону України “Про державне регулювання ринку цінних паперів”).

Отже, Держфінпослуг і ДКЦПФР, на відміну від Національного банку України, не мають законодавчо визначеної фінансової незалежності, що негативно впливає на забезпеченість цих органів регулювання і нагляду кваліфікованими працівниками та загальне матеріально-технічне забезпечення.

За умов відсутності достатнього фінансування питання щодо створення сучасних інформаційних систем, баз даних, доступу до них і захисту інформації є проблемними.

На відміну від інших органів регулювання та нагляду за фінансовим сектором, лише Національний банк України є економічно самостійним

органом, який здійснює видатки за рахунок власних коштів у межах затвердженого кошторису, а в обумовлених випадках – за рахунок державного бюджету. Кошторис доходів та витрат повинен забезпечувати можливість виконання Національним банком України його функцій, визначених Конституцією України та Законом України “Про Національний банк України”.

Посилення незалежності органів регулювання та нагляду за фінансовим сектором вимагає відповідного забезпечення підзвітності та прозорості у його діяльності. Йдеться насамперед про підзвітність перед широкою громадськістю (суспільством), а також – перед демократично узаконеними інституціями, як правило, перед Верховною Радою України та урядом.

Рівень підзвітності органів регулювання та нагляду за фінансовим сектором можна підвищити двома шляхами: юридичним і фактичним. Підвищення юридичної підзвітності вимагає накладення на регулятора правових вимог щодо звітності перед парламентом, а також надання парламенту інструментів для контролю над рішеннями регулятора. Проте можна значно поліпшити ситуацію без внесення змін до законодавчої бази. Підвищення фактичної підзвітності можна досягнути шляхом посилення фактичної прозорості.

Нині процедури ухвалення рішень бракує транспарентності (недостатній рівень відкритості й прозорості схвалення рішень органами регулювання та нагляду). Всі органи регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні використовують оптимальні канали комунікацій: офі-

ційні сайти у мережі Інтернет, прямі контакти з представниками засобів масової інформації, засідання координаційних та громадських рад, опитування тощо. Однак є певні недоліки, пов'язані з розповсюдженням інформації. Основні з них:

- відсутність у всіх наглядових органів стратегічного документа щодо побудови їх комунікаційної діяльності, мета якої полягає у створенні стабільності щодо очікувань;

- недосконалий механізм роз'яснювальної роботи регуляторів щодо мотивів та наслідків ухвалених рішень, внаслідок чого у суспільстві формуються нечіткі уявлення про функції відповідних органів, негативні соціальні очікування і знижується довіра до фінансового сектору в цілому та фінансових установ зокрема;

- відсутність чітких графіків проведення регулярних прес-конференцій, тематичних зустрічей із представниками засобів масової інформації тощо.

Наслідком цих недоліків є відсутність системного сприйняття діяльності органів регулювання та нагляду за фінансовим сектором, нерозуміння їх ролі у загальноекономічних процесах країни.

З огляду на викладене вище доходимо цілком логічного висновку, що причинами неефективності регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні є недостатній рівень або й взагалі відсутність інституційної, операційної та фінансової незалежності.

МОЖЛИВІ ВАРІАНТИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ НЕДОСТАТНЬОГО РІВНЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ОРГАНІВ РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯДУ ЗА ФІНАНСОВИМ СЕКТОРОМ В УКРАЇНІ

Розглянемо варіанти вдосконалення регуляторної та наглядової систем. Йдеться насамперед про:

- системну розбудову існуючих регуляторів (Національного банку України, ДКЦПФР та Держфінпослуг) шляхом посилення їх незалежності;

- створення окремого мегарегулятора;

- створення мегарегулятора при Національному банку України;

- запровадження двох окремих органів регулювання та нагляду (модель “твін пікс” (“twin peaks”)).

З метою подальшої розбудови іс-

Таблиця 1. Варіанти вирішення проблеми недостатнього рівня незалежності органів регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні

Варіант	Варіант 1. Системна розбудова існуючих регуляторів (Національного банку України, ДКЦПФР та Держфінпослуг)	Варіант 2. Створення окремого мегарегулятора	Варіант 3. Створення мегарегулятора при Національному банку України	Варіант 4. Запровадження двох окремих органів регулювання та нагляду (модель "твін пікс" ("twin peaks"))
Сутність	☐ Внесення змін і доповнень до Закону України "Про Національний банк України" щодо: - порядку призначення і звільнення з посади члена Правління НБУ, відповідального за банківське регулювання та нагляд. ☐ Прийняття окремих законів про ДКЦПФР і Держфінпослуг щодо: - визначення їх державними органами з особливим статусом, які не належать до системи центральних органів виконавчої влади; - порядку призначення та звільнення керівника (голови) комісії; - запровадження ефективних механізмів підзвітності перед Верховною Радою та урядом. ☐ Забезпечення прозорості у діяльності регуляторів, насамперед через розроблення загальної Стратегії комунікацій та її реалізації.	☐ Ухвалення рішення про створення мегарегулятора з наданням йому функцій щодо здійснення регулювання та нагляду за банківськими, небанківськими фінансовими установами та ринком цінних паперів. ☐ Внесення змін і доповнень до законодавства щодо: - визначення особливого статусу, основних завдань, повноважень новоствореного мегарегулятора; - визначення джерел фінансування мегарегулятора; - порядку призначення та звільнення з посади керівника мегарегулятора; - запровадження ефективних механізмів підзвітності перед Верховною Радою та урядом. ☐ Забезпечення прозорості у діяльності мегарегулятора, насамперед шляхом розроблення та реалізації Стратегії комунікацій.	☐ Внесення змін до Закону України "Про Національний банк України" щодо: - розширення переліку функцій НБУ як мегарегулятора фінансового сектору; - визначення основних завдань, повноважень та відповідальності мегарегулятора фінансового сектору; - посилення незалежності НБУ шляхом врегулювання порядку призначення і звільнення з посади члена Правління НБУ, відповідального за банківське регулювання і нагляд; - запровадження ефективних механізмів підзвітності перед Верховною Радою та урядом. ☐ Забезпечення прозорості у діяльності мегарегулятора, насамперед шляхом розроблення та реалізації Стратегії комунікацій.	☐ Внесення змін до Закону України "Про Національний банк України" щодо: - визначення місії, основних завдань, повноважень та відповідальності керівних органів НБУ (Служби фінансового нагляду при НБУ); - визначення порядку взаємодії НБУ та Регулятора фінансового ринку; - посилення незалежності НБУ шляхом врегулювання порядку призначення і звільнення з посади члена Правління НБУ, відповідального за банківське регулювання та нагляд; - запровадження ефективних механізмів підзвітності перед ВРУ та урядом. ☐ Створення Регулятора фінансового ринку, до компетенції якого входило б: встановлення правил здійснення діяльності на фінансових ринках та нагляд за ними, захист прав інвесторів і споживачів фінансових послуг, а також питання, пов'язані з конкуренцією. Визначення основних засад організаційної структури Регулятора фінансового ринку. Створення законодавчої бази щодо діяльності Регулятора: - визнання його державним органом з особливим статусом, що не належить до системи центральних органів виконавчої влади; - встановлення порядку призначення та звільнення з посади керівника Регулятора фінансового ринку; - визначення місії, основних завдань, повноважень та відповідальності Регулятора фінансового ринку. ☐ Забезпечення прозорості у діяльності фінансових регуляторів насамперед шляхом розроблення та реалізації Стратегії комунікацій.

нуючих регуляторів (Національного банку України, ДКЦПФР та Держфінпослуг) шляхом посилення їх незалежності необхідно внести зміни й доповнення до Закону України "Про Національний банк України" та деяких нормативно-правових актів щодо ДКЦПФР і Держфінпослуг. Крім того, важливим завданням є забезпечення прозорості у діяльності органів регулювання та нагляду.

Узагальнена характеристика варіантів вирішення проблеми недостатнього рівня незалежності вітчизняних органів регулювання та нагляду за фінансовим сектором міститься в таблицях 1 і 2.

Слід зауважити, що кожен з варіантів має на меті підвищення рівня незалежності органів регулювання та нагляду, тобто підвищення ефективності регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні. Однак різною є "ціна питання", тобто різні заходи, яких необхідно вжити в рамках того чи іншого варіанта.

Здійснити порівняльний аналіз варіантів дають змогу переваги та недоліки кожного з них (див. таблицю 2).

Створення окремого мегарегулятора поряд із перевагами (закріплення відповідальності за розроблення політики фінансового сектору; запровадження консолідованого нагляду за фінансовими установами; створення єдиної бази даних фінансових установ тощо) містить загрози перетворення мегарегулятора в "бюрократичну машину"; ризик перехідного періоду, насамперед для банків; збільшення навантаження на державний бюджет, пов'язане з утриманням регулятора; відсутність макрорегулювання нагляду та інші.

У разі створення мегарегулятора при Національному банку України буде запроваджено консолідований нагляд за фінансовими установами; створено єдину базу даних фінансових установ на основі програмно-технічних засобів НБУ; спрощено (уніфіковано) та зменшено обсяги

звітності; вироблено уніфікований підхід до регулювання та нагляду за фінансовими установами; створено можливості для макрорегулювання нагляду; ефективніше використано ресурси (фінансові, людські); підвищено професійний рівень співробітників регуляторного органу та фінансових установ на базі навчальних закладів Національного банку України; зменшено навантаження на державний бюджет тощо.

Водночас виникнуть ризики перехідного періоду для небанківського сектору, як і в попередньому варіанті: ризик перетворення мегарегулятора у "бюрократичну машину", ризик виникнення хибного уявлення щодо надання Національним банком України рефінансування небанківським фінансовим установам тощо.

Запровадження діяльності двох окремих органів регулювання та нагляду (модель "твін пікс" ("twin peaks")) матиме такі позитивні ас-

Таблиця 2. Переваги та недоліки варіантів вирішення проблеми недостатнього рівня незалежності органів регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні

Варіант	Варіант 1. Системна розбудова існуючих регуляторів (Національного банку України, ДКЦПФР та Держфінпослуг)	Варіант 2. Створення окремого мегарегулятора	Варіант 3. Створення мегарегулятора при Національному банку України	Варіант 4. Запровадження двох окремих органів регулювання та нагляду (модель “твін пікс” (“twin peaks”))
Переваги	- Відсутність змін у нормативно-правовій базі в частині перерозподілу повноважень - Відсутність необхідності фінансування змін в організаційній структурі органів регулювання та нагляду - Відсутність ризику перехідного періоду	- Закріплення відповідальності за розроблення політики фінансового сектору - Запровадження консолідованого нагляду за фінансовими установами - Створення єдиної бази даних фінансових установ - Спрощення (уніфікація) та зменшення обсягів звітності - Ефективніше використання ресурсів (фінансових, людських) - Вироблення уніфікованого підходу до регулювання та нагляду за фінансовими установами	- Закріплення відповідальності за розроблення політики фінансового сектору - Відсутність ризику перехідного періоду для банківського сектору - Запровадження консолідованого нагляду за фінансовими установами - Створення єдиної бази даних фінансових установ на основі програмно-технічних засобів НБУ - Спрощення (уніфікація) та зменшення обсягів звітності - Вироблення уніфікованого підходу до регулювання та нагляду за фінансовими установами - Здійснення макропруденційного нагляду - Ефективніше використання ресурсів (фінансових, людських) - Підвищення професійного рівня співробітників регуляторного органу та фінансових установ на базі навчальних закладів Національного банку України - Зменшення навантаження на державний бюджет	- Закріплення відповідальності за розроблення політики фінансового сектору - Відсутність ризику перехідного періоду для банківського сектору - Запровадження консолідованого нагляду за фінансовими установами - Створення єдиної бази даних фінансових установ - Спрощення (уніфікація) та зменшення обсягів звітності - Вироблення уніфікованого підходу до регулювання та нагляду за фінансовими установами - Здійснення макропруденційного нагляду - Відсутність ризику перетворення органу регулювання та нагляду в “бюрократичну машину” - Підвищення професійного рівня співробітників регуляторного органу та фінансових установ на базі навчальних закладів Національного банку України - Підвищення рівня захисту прав інвесторів і споживачів фінансових послуг
Недоліки	- Складнощі запровадження консолідованого нагляду - Низький рівень координації дій органів регулювання та нагляду - Збільшення навантаження на державний бюджет - Відсутність єдиної бази даних фінансових установ - Відсутність уніфікованого підходу до регулювання та нагляду за фінансовими установами - Низький рівень захисту прав інвесторів і споживачів фінансових послуг - Відсутність макропруденційного нагляду	- Ризик перетворення мегарегулятора у “бюрократичну машину” - Збільшення навантаження на державний бюджет щодо фінансування розроблення законодавства та організаційних змін - Ризик перехідного періоду, насамперед для банків - Збільшення навантаження на державний бюджет, пов’язане з утриманням регулятора - Відсутність макропруденційного нагляду - Низький рівень захисту прав інвесторів і споживачів фінансових послуг	- Ризик перехідного періоду для небанківського сектору - Ризик перетворення мегарегулятора у “бюрократичну машину” - Ризик виникнення хибного уявлення щодо надання Національним банком України рефінансування небанківським фінансовим установам - Збільшення навантаження на державний бюджет, пов’язане з фінансуванням розроблення законодавства та організаційних змін - Низький рівень захисту прав інвесторів і споживачів фінансових послуг	- Ризик перехідного періоду для небанківських фінансових установ - Ризик координації дій органів регулювання та нагляду - Збільшення навантаження на державний бюджет, пов’язане з фінансуванням розроблення законодавства та організаційних змін

пекти, як закріплення відповідальності за розроблення політики фінансового сектору; відсутність ризику перехідного періоду для банківського сектору; запровадження консолідованого нагляду за фінансовими установами; створення їх єдиної бази даних; застосування уніфікованого підходу до регулювання та нагляду; здійснення макропруденційного нагляду; відсутність ризику перетворення органу регулювання та нагляду в “бюрократичну машину” тощо. Однак цей варіант також не позбавлений недоліків: ризик перехідного періоду для небанківських фінансових установ; ризик координації дій органів регулювання і нагляду; збільшення навантаження на державний бюджет, пов’язане з фінансуванням розроблення законодавства та організаційних змін.

ВИСНОВКИ

Метою кожного з варіантів політики є підвищення ефективності регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні за умов забезпечення незалежності фінансових регуляторів та підвищення рівня їх прозорості й підзвітності. Це вимагатиме, з одного боку, внесення необхідних законодавчих змін, а з другого, — розбудови практики регуляторних комунікацій із суспільством, Верховною Радою України, урядом.

Вважати будь-який із варіантів виключно “поганим” або “хорошим” не варто, зважаючи, що кожен із них має на меті вирішення ключових проблем регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні. Питання надання переваги тому чи ін-

шому варіанту полягає у його “ціні”.

Отже, ґрунтуючись на проведеному дослідженні, можемо констатувати, що кожний із запропонованих варіантів спрямовано на підвищення рівня незалежності органів регулювання та нагляду, тобто підвищення ефективності системи регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні. При виборі варіанта забезпечення ефективності регулювання та нагляду за фінансовим сектором не варто обирати той чи інший варіант (адже це не панацея) — до уваги слід брати шляхи, напрями, що повинні бути реалізовані в кожному конкретному варіанті з метою забезпечення незалежності регуляторів (інституційної, операційної, фінансової). У будь-якому випадку ефективність того чи іншого варіанта визначатиметься критерієм істини — практикою. □

Ювілей/

Тетяна Гримова

Начальник управління автоматизації
фінансово-господарських операцій
департаменту інформатизації
Національного банку України

Використання SAP-систем для автоматизації бізнес-процесів Національного банку України

18 серпня 2010 року виповнюється 10 років із часу впровадження в Національному банку України централизованної системи автоматизації фінансово-господарських операцій на базі SAP-систем. Десятирічний досвід функціонування цієї системи переконливо засвідчив: завдяки застосуванню сучасних SAP-технологій досягнуто якісно нового рівня організації кошторисного та операційних процесів Національного банку України, управлінської звітності, забезпечено централізований контроль та обробку даних, повну прозорість інформації первинного та бухгалтерського обліку.

ПЕРЕДІСТОРІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ SAP-СИСТЕМ В НБУ

Основні процеси обробки та інтеграції інформації до середини 1990-х років здійснювалися у програмній парадигмі, яка називалася “автоматизоване робоче місце” (надалі – АРМ). За допомогою цієї парадигми Національний банк України проводив автоматизацію управління своєї фінансово-господарської діяльності. Концептуально АРМи були розраховані в основному на автоматизацію облікових функцій окремих підрозділів і розроблялися під їх сьогоденні вимоги. Крім того, локальний (у межах підрозділу) і перманентний (“на першу вимогу”) характер автоматизації поглиблювався ще й відсутністю єдиних стандартів як у сфері ІТ-технологій, так і в ділових процесах. АРМи розроблялися в різний час різними розробниками без спільних архітектурних вимог. Конгломерати АРМів, що виникли в результаті такої автоматизації, породжували ситуацію, знану в колі фахівців як “зоопарк рішень”. Усе це ускладнювало управління фінансово-господарською діяльністю НБУ.

Для побудови ефективної корпоративної системи управління фінансово-господарською діяльністю НБУ необхідно було забезпечити стандартизацію обробки інформації як на рівні власне ІТ-технологій, так і на рівні бізнес-процесів. Це завдання могли вирішити нові ІТ-технології, що забезпечують єдиний інформаційний простір у рамках єдиної інформаційної програмної системи.

Виходячи з досвіду автоматизації та поставлених завдань, у 1997 році при виборі програмної платформи спеціалісти враховували те, що модульна структура системи SAP R/3 реалізована на основі загальної ІТ-архітектури і дає змогу створити інтерфейси з різними локальними програмними комплексами для консолідації і подальшої обробки інформації. Ця особливість SAP R/3 уможливлювала поетапне впровадження окремих модулів, що є досить суттєвою перевагою системи в умовах розподіленої структури підрозділів НБУ.

ЦІЛІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОДУКТІВ SAP В НБУ

Головною стратегічною метою впровадження SAP-систем було створення єдиного безпечного

інформаційного простору, який дає змогу реалізувати загальний стандартний набір моделей, операцій і процесів, що функціонує в режимі реального часу, для фінансового, матеріального й управлінського обліку.

До початкових функціональних цілей проекту в ході його розвитку додалися нові. Крім цілей стандартизації обробки облікових операцій, після їх об'єднання в рамках єдиного інформаційного простору в середовищі SAP-систем, з'явилися нові можливості щодо консолідації інформації, оперативного доступу до даних і проведення детального аналізу фінансово-господарської діяльності.

Нині можна представити такі узагальнені цілі проекту:

а) в рамках використання SAP-систем:

- створення єдиного інтегрованого рішення замість великої кількості локальних облікових систем для ведення комплексного обліку всіх видів фінансово-господарських операцій та планування в рамках цього рішення кошторису поточних доходів і витрат банку, кошторису інвестицій банку, отримання консолідованої звітності;

- створення аналітичної системи для керівництва на основі облікових

операцій в єдиному інтегрованому рішенні;

- в рамках єдиного інтегрованого рішення забезпечення поліпшення прозорості контролю доходів і витрат банку, проведення закупівель, використання єдиної схеми розрахунку за надані банком послуги, оперативне управління бюджетом банку;

- підвищення достовірності інформації та забезпечення її доступності в режимі реального часу на всіх рівнях управління;

б) у рамках інтеграції з іншими зовнішніми інформаційними задачами Національного банку України з використанням інтерфейсів:

- інтеграція з системою автоматизації банківських операцій (САБО);
- інтеграція з національною системою електронних платежів (ЦОСЕП);
- інтеграція з електронною поштою НБУ (ЕП НБУ);
- інтеграція з системою Депозитарії НБУ;
- інтеграція з комплексом з обліку паливно-мастильних матеріалів;
- перенесення досвіду автоматизації НБУ в SAP-системах на структурні підрозділи: Банкотно-монетний двір Національного банку України і Фабрику банкотно-паперу Національного банку України.

МОДУЛІ SAP, ЯКІ ВПРОВАДЖУВАЛИСЯ НА ПОЧАТКУ ПРОЕКТУ

Для комплексної автоматизації фінансово-господарської діяльності НБУ використано функціональність таких модулів SAP-систем (R/3 та BW):

1. Фінанси (FI) – Бухгалтерія Головної книги, Бухгалтерія дебіторів і кредиторів, Облік основних засобів, Податковий облік, бухгалтерська і фінансова звітність;

2. Бюджетування (FI-FM) – Організаційна структура і основні дані, Формування бюджету, Контроль за виконанням бюджету;

3. Контролінг (CO) – Облік за видами витрат, Облік за місцями виникнення витрат;

4. Управління матеріальними потоками (MM) – Облік замовлень на закупівлю, Закупівля ТМЦ і послуг, Управління запасами і складами, Управління партіями;

5. Збут послуг (SD) – Ведення збутових замовлень і договорів, Фактурування;

6. Кошторисний процес (BI-BPS)

– планування кошторису інвестицій і кошторису поточних доходів і витрат.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУ ВПРОВАДЖЕННЯ SAP-СИСТЕМ У НБУ

Особливість проекту автоматизації процесів фінансово-господарської діяльності НБУ полягає в тому, що проект, який розпочали в 1997 році і ввели в продуктивну експлуатацію 18 серпня 2000 року, постійно розширюється за рахунок охоплення автоматизацією все більшої кількості функцій. Так, після досягнення поставленої мети щодо стандартизації обробки інформації в облікових системах різних підрозділів та її інтеграції в рамках усієї фінансово-господарської діяльності шляхом побудови централізованої системи автоматизації фінансово-господарських операцій Національного банку України на базі SAP-систем, відкрилися нові можливості для аналізу інформації на всіх рівнях управління, оперативної її консолідації та гармонізації даних при розробці бюджетів.

І сьогодні, через 10 років після початку продуктивної експлуатації проекту, тривають роботи з автоматизації бізнес-процесів НБУ. Проект розвивається еволюційним шляхом, врівноважуючи ризики та підтримуючи такий темп змін, який у кожний період часу відповідає поставленим завданням, доступним ресурсам і корпоративній культурі НБУ.

ОСНОВНІ ЕТАПИ РОБІТ З УПРОВАДЖЕННЯ SAP-СИСТЕМ В НБУ

Перелічимо основні етапи робіт з упровадження SAP-систем в НБУ.

1. Впровадження стандартних рішень SAP R/3 (v.4.0) для автоматизації фінансово-господарських операцій та кошторисного процесу НБУ.

2. Впровадження стандартних рішень SAP R/3 (v.4.0) для автоматизації процесу обліку послуг, що надаються Національним банком України.

3. Впровадження стандартних рішень mySAP.com для оптимізації кошторисного процесу НБУ (SEM-BPS і BW).

4. Розробка комплексу програм для формування річної звітності щодо основних засобів і нематеріальних активів НБУ в технологіях mySAP.com.

5. Впровадження ведення реєстрів отриманих та виданих податкових

накладних у рамках переходу НБУ до консолідованого обліку ПДВ в технологіях mySAP.com (v.4.6C).

6. Впровадження комплексної інформаційної системи виробничих підприємств НБУ на базі SAP-систем (SAP ERP та SAP BI).

7. Реалізація проекту управління інвестиціями НБУ в технологіях SAP-систем (SAP ERP та SAP BI).

8. Впровадження проекту управління нерухомістю НБУ в технологіях SAP ERP.

9. Впровадження проекту автоматизації бухгалтерського і складського обліку видавничого процесу в НБУ в технологіях SAP ERP.

10. Архівування даних SAP ERP НБУ.

Нині провадиться модифікація розроблених рішень програмного забезпечення модулів з метою розширення їх функціональних можливостей та відповідності поточним вимогам бізнес-процесів НБУ і законодавства України.

У Національному банку України було тричі проведено оновлення ландшафту SAP-систем. У 2008 році виконано унікальну роботу з апгрейду ландшафту SAP-систем. Робочі сервери були замінені на сервери від іншого виробника, проведено перехід на іншу операційну систему, встановлено СУБД від іншого вендора (компанії) та здійснено перехід програмного забезпечення SAP-систем з версії mySAP.com 4.6C на версію SAP ERP ECC 6.0. Такого унікального гетерогенного апгрейду SAP-систем на той час ніхто не проводив – робота велася в умовах діючої банківської системи, без порушення її функціонування і при дотриманні жорстких вимог щодо безпеки.

ПРОЕКТИ АВТОМАТИЗАЦІЇ, РЕАЛІЗОВАНІ ОСТАННІМ ЧАСОМ У НАЦІОНАЛЬНОМУ БАНКУ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ SAP-ТЕХНОЛОГІЙ

Управління інвестиціями

У 2009 році завершено створення автоматизованої системи управління інвестиціями Національного банку України в технологіях SAP-систем. Система побудована на базі використання стандартних можливостей модуля PS “Управління проектами”, модуля DMS “Управління документообігом”, раніше реалізованих в НБУ функціональних модулів SAP ERP, а також системи стратегічного плану-

вання BPS SAP BI. Крім того, здійснено інтеграцію системи з кошторисним комплексом “Строительные Технологии — СМЕТА” (надалі — “СТ-СМЕТА”) — перший подібний проект в Україні. В результаті в НБУ забезпечена прозорість процесів підготовки, затвердження і виконання інвестиційних проектів і програм.

Інвестиційна діяльність Національного банку України охоплює різні напрями, зокрема, такі як будівництво і реконструкція власних об'єктів нерухомості, придбання устаткування тощо. Раніше підготовка інвестиційних програм і складання планів капітальних вкладень не були повністю автоматизовані. Дані щодо інвестицій зберігались у різних підрозділах банку, а процеси планування капітальних вкладень та контролю виконання інвестиційних програм і проектів були доволі трудомісткими.

Реалізація проекту дала змогу відобразити в єдиній системі всі операції, пов'язані з управлінням інвестиціями, — від планування до введення в експлуатацію. При цьому було забезпечено необхідну прозорість і контроль даних щодо формування та виконання інвестиційних програм і проектів. Розширено можливості щодо аналізу окремих інвестиційних проектів, скажімо, для будівництва — це витрати на передпроектні, проектно-дослідницькі та будівельно-монтажні роботи тощо.

У системі підтримуються версії інвестиційних програм і планів капітальних вкладень у процесі затвердження, який має ітераційний характер; реєструється і зберігається кожна версія програми або плану і пов'язані з нею документи. Це дає змогу будь-якої миті повернутися до попередніх версій, переглянути і проаналізувати проведені зміни.

Зручнішим став процес підготовки звітів — про освоєння капітальних вкладень, про виконання інвестиційних кошторисів, проектів і програм. Фактичні показники формуються в системі автоматично — на основі актів виконання робіт і даних про фінансові платежі. З кожного звіту можна перейти до початкових даних і проглянути їх. Крім того, інтеграція системи і кошторисного комплексу “СТ-СМЕТА” дала змогу завантажувати й переглядати розроблені кошториси інвестиційних будівельних проектів і автоматично складати акти виконання робіт. У підсумку керівництво НБУ має мож-

ливість оперативно одержувати всю необхідну інформацію і чітко контролювати рух грошових потоків у рамках інвестиційної діяльності.

Упровадження проекту управління інвестиціями дало змогу підвищити ефективність інвестиційної діяльності НБУ. Інформація, яка раніше була розподілена за різними обліковими програмами і знаходилася в різних департаментах, тепер міститься в єдиній системі. Всі дані чітко структуровані, прозорі й зрозумілі. При складанні інвестиційних програм ухвалюються зважені, оптимальні рішення, а процес освоєння вкладень контролюється повною мірою.

Управління нерухомістю

У 2009 році в Національному банку України створено інформаційну систему для управління нерухомим майном (надалі — Управління нерухомістю), розроблену на базі використання стандартних можливостей функціональності RE-FX SAP ERP. Це перший подібний проект, реалізований у державному органі управління в Україні. Завдяки його втіленню в НБУ скоротилися витрати на управління нерухомістю, усунуто дублювання операцій для ведення внутрішнього обліку та підготовки звітності для контролюючих держорганів, забезпечено оперативне отримання достовірної інформації про стан об'єктів нерухомості.

Управління об'єктами нерухомості — актуальне завдання для всіх підрозділів НБУ, на балансі яких знаходяться будівлі, приміщення, земельні ділянки тощо. Для його вирішення необхідно забезпечити оперативне отримання повної інформації про стан майна. Крім того, до обов'язків банку входить регулярне надання відповідної звітності до Фонду державного майна України (надалі — ФДМУ).

До втілення проекту в кожному підрозділі НБУ для обліку нерухомого майна використовувалася автоматизована система “Юридичні особи”, розроблена ФДМУ, а картотека основних засобів велася у ERP-системі. Через відсутність інтеграції між системами процеси внутрішнього обліку та підготовки звітності були досить складними.

Завдяки впровадженню системи управління нерухомим майном забезпечено оперативне отримання інформації про об'єкти нерухомості, яка тепер надається у двох ракурсах:

архітектурному (детальний опис і технічні характеристики) й ракурсі використання (ринкова, бухгалтерська, аудиторська або власна оцінка вартості об'єкта). Значно скоротився час формування необхідної звітності для ФДМУ. Забезпечено обмін даними між рішенням Управління нерухомістю і обліком основних засобів, що дало змогу “зв'язати” об'єкти нерухомості й основні засоби. В результаті немає дублювання інформації в різних системах, скорочені терміни проведення інвентаризації об'єктів нерухомості і підготовки достовірної бухгалтерської звітності.

Впровадження рішення Управління нерухомістю допомогло збалансувати навантаження на персонал і виключити випадки роботи в “авральному” режимі у звітний період. Завдяки скороченню рутинних облікових операцій і веденню всієї необхідної інформації в одній системі фахівці банку змогли більше уваги приділяти контролю за станом об'єктів нерухомості та аналізу змін, що відбуваються.

Для Національного банку України питання прозорості й достовірності даних про всі наявні активи має принципове значення. Зокрема це стосується об'єктів майна, що знаходяться на балансі банку і його структурних підрозділів.

Відділ видавничого обслуговування ГЕУ НБУ

У 2009 році в НБУ завершена реалізація проекту “Автоматизація бухгалтерського і складського обліку видавничого процесу в Національному банку України в технологіях SAP-систем”. Рішення побудовано на базі розроблених та призначених для користувача таблиць зберігання даних щодо замовлень на виготовлення продукції видавничого виробництва в інтеграції зі стандартними функціональностями SAP ERP, а саме: “Управління матеріальними потоками”, “Фінансова бухгалтерія”, “Контролінг”. З упровадженням проекту в НБУ забезпечено прозору схему відображення операцій — від створення готової продукції видавничого виробництва до відправлення її на склад і подальшої передачі підрозділам НБУ.

У проекті облік готової продукції реалізовано в кількісному і вартісному вираженні, облік використаного паперу у виробництві у розрізі замовлення.

На основі даних технологічної карти виготовлення готової продукції в систему вносяться дані про назву продукції, тираж, замовника, технологічні дані процесу виготовлення, заздалегідь розраховані дані калькуляції матеріальних витрат і витрат сторонніх організацій на виготовлення продукції. У замовленні автоматично створюються попередні дані резервування на оприбуткування готової продукції на склад і на списання використаного паперу за результатами місяця. При виконанні складських операцій бухгалтерські проводки формуються автоматично. За результатами місяця проводки зі списання використаного на виготовлення продукції паперу теж виконуються в автоматичному режимі при формуванні відповідного звіту. Подальший матеріальний і бухгалтерський облік руху готової продукції видавничого виробництва в НБУ виконується в раніше реалізованих в НБУ функціональних модулях SAP ERP.

Розроблена інформаційна система звітності дає змогу оперативно одержувати й аналізувати інформацію, необхідну для управління процесами видавничого виробництва.

Архівування

У 2010 році реалізовано проект “Архівация даних в системі SAP ERP Національного банку України”. Проект призначений для підтримки необхідного рівня продуктивності SAP ERP і оптимізації використання існуючих апаратних потужностей, забезпечує проведення архівування та видалення з оперативної бази даних продуктивної системи SAP ERP Національного банку України документів, термін зберігання яких закінчився, з урахуванням прийнятих критеріїв відбору. Проведено архівування даних продуктивної системи SAP ERP Національного банку України за період із 2000 до 2004 року включно.

Процес архівування SAP ERP в НБУ побудований на базі стандартних можливостей SAP-систем з використанням інструментарію SAP Workflow. Застосування такого рішення забезпечило низку переваг, а саме: формалізовано опис послідовностей архівування об'єктів; автоматизовано і спрощено процес архівування за рахунок інтеграції як стандартних, так і призначених для користувача програмних рішень у єдиний процес; оптимізовано моніто-

ринг та зменшено операційні ризики й ризики неефективного виконання процесу архівування.

Використання стандартних можливостей SAP ERP ECC 6.0 щодо доступу до архівних даних у рамках інформаційного забезпечення проекту “Архівация даних SAP ERP в НБУ” дає змогу відбирати дані щодо об'єктів архівування не за критеріями завершеності процесу бізнесу в цілому, а за тимчасовими характеристиками критерію в період архівування. При цьому частина взаємопов'язаних документів процесу бізнесу може бути такою, що архівується, а частина — розміщуватися в оперативній базі даних. Зберігається можливість оперативно перегляду документів незалежно від їх знаходження. Це значно спрощує аналіз результатів архівування і підвищує ефективність процесу архівування в цілому.

Архівування даних SAP ERP у Національному банку України не обмежує можливості користувачів у перегляді архівних документів та основних стандартних звітів, які включають згруповані дані (наприклад, Баланс Головної книги, звіти щодо запасів і руху основних засобів, звіти з планування та виконання кошторису, рух грошових коштів).

Банкотно-монетний двір НБУ

Із січня 2009 року введено в експлуатацію комплексну інформаційну систему Банкотно-монетного двору Національного банку України на базі SAP-систем (надалі — КІС БМД).

До проекту на БМД існувало кілька систем, що автоматизували різні ділянки діяльності. Ці системи розроблялись у різний час різними розробниками за окремими технічними завданнями, не зв'язаними один з одним загальним архітектурним рішенням, що в підсумку призвело до ситуації, відомої як “острівна” автоматизація.

Необхідність зміни технологій була зумовлена:

- істотними витратами на організацію облікових операцій, великими термінами складання звітності, відсутністю можливості оперативного доступу до аналітичної інформації та швидкої її консолідації, тривалим терміном ухвалення рішень;
- дефіцитом функціональності існуючих систем, складністю стандартизації в рамках цих систем, відсутністю єдиного інформаційного

простору, складністю інтеграції систем як усередині Банкотно-монетного двору, так і з єдиною системою НБУ.

Інтегроване рішення SAP забезпечило покриття дефіциту функціональності існуючих систем; модульна структура системи SAP ERP дала змогу з найменшими ризиками інтегрувати в єдине рішення управління процесами бізнесу і ресурсами підприємства в інформаційний простір Національного банку України, в якому вже функціонують SAP-системи.

Упровадження програмних продуктів SAP на Банкотно-монетному дворі НБУ було продиктоване як стратегічними, так і функціональними цілями.

• Стратегічні цілі:

забезпечення управління підприємством у режимі реального часу, розробка стандартів упровадження систем SAP НБУ для виробничого підприємства з метою їх подальшого застосування на Фабриці банкотно-паперу НБУ (м. Малин).

Проектом було передбачено великий набір *функціональних цілей*, досягнення яких передбачало вирішення таких завдань:

- побудова цілісної інтегрованої системи управління фінансово-господарською діяльністю Національного банку України;
- консолідація з існуючими системами управління в структурах Національного банку України;
- створення єдиної інтегрованої системи, яка дозволить одержувати інформацію про стан підприємства в режимі реального часу;
- підготовка звітності для контролюючих органів і аудиту;
- впровадження “найкращих практик” управління підприємством, реалізованих у продуктах і технологіях SAP.

Функціональний обсяг впровадження КІС БМД включає низку наведених нижче модулів SAP-систем.

- **Фінанси (FI)** — Бухгалтерія Головної книги, Банківські і касові операції, Бухгалтерія дебіторів і кредиторів, Облік основних засобів, Податковий облік, бухгалтерська і фінансова звітність.
- **Контролінг (CO)** — Облік за видами витрат, Облік за місяцями виникнення витрат, Внутрішні замовлення, Розрахунок собівартості продукції, Регістр матеріалів.
- **Управління матеріальними потоками (MM)** — Облік замовлень і

договорів на закупівлю, Закупівля ТМЦ і послуг, Управління запасами і складами, Управління партіями, Класифікація матеріалів.

- Збут продукції і послуг (SD) — Ведення збутових замовлень і договорів, Продаж і постачання, Фактурування.

- Управління виробництвом (PP) — Технологічна підготовка виробництва, Планування виробництва, Виробничі замовлення, Облік незавершеного виробництва, Виробничі звіти.

- Управління якістю (QM) — Контроль якості (вхідний, вихідний), Управління якістю, Сертифікати якості.

- Бюджетування (PSM-FM) — Організаційна структура і основні дані, Формування бюджету, Контроль за виконанням бюджету.

- Технічне обслуговування і ремонт устаткування (ТОРО) — Одиниці устаткування, Попереджувальне ТОРО, Планування робіт, Замовлення на обслуговування і ремонт.

Фабрика банкнотного паперу НБУ (м. Малин)

У листопаді 2009 року розпочато впровадження комплексної інформаційної системи Фабрики банкнотного паперу Національного банку України (м. Малин) на базі SAP-систем (надалі — КІС ФБП).

КІС ФБП входить до складу комплексної інформаційної системи виробничих підприємств Національного банку України на базі SAP-систем, в якій відбувається продуктивна експлуатація КІС БМД.

Проект КІС ФБП розглядається як тиражування рішення КІС БМД з урахуванням специфіки бізнес-процесів Фабрики банкнотного паперу НБУ (м. Малин).

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ SAP-СИСТЕМ ТА ДОСЯГНУТІ ЦІЛІ

Використання стандартних можливостей SAP-систем (SAP ERP і SAP BI) в Національному банку України відкрило шлях до автоматизації коштироного процесу та операційних процесів фінансово-господарської діяльності з можливістю планування, обліку, проведення аналізу і підготовки управлінських рішень. Завдяки перевагам SAP-технологій, вдалося підвищити рівень ефективності використання ресурсів банку, оптимізувати фінан-

сові та матеріальні потоки, зменшити витрати й поліпшити рівень управління банком.

Взаємозв'язок первісного матеріального, фінансового і контролінгового документів дав змогу посилити контроль за виконанням операцій, упорядкувати взаємозв'язок між різними службами, що, в свою чергу, зменшило кількість помилок, забезпечити достовірність інформації для формування звітності. З переходом центрального апарату НБУ на облік фінансово-господарських операцій з використанням уніфікованих технологій централізованої системи стало можливим зв'язати в єдиний процес операції централізованих закупівель і внутрішньосистемні передачі дебіторської заборгованості між підрозділами банку.

Робота в системі SAP ERP забезпечує однакові підходи до розрахунку вартості послуг, встановлює єдині правила обліку операцій і відображення доходів від послуг. Створено можливості для стандартизації документообігу, здійснення всебічного аналізу діяльності установ Національного банку України, зокрема аналізу заборгованості клієнтів, як з погляду проведення операцій, так і відображення цих операцій у балансі і кошторисі. Крім того, в НБУ в системі SAP ERP реалізовано консолідований облік податку на додану вартість.

Застосування рішень SAP для реалізації проектів у Національному банку України дало змогу стандартизувати операційні процеси фінансово-господарської діяльності в усіх підрозділах банку. Завдяки SAP-технологіям досягнуто підвищення достовірності облікової інформації, забезпечено взаємозв'язок фінансових документів із матеріальними ресурсами, а також надано інструмент для всебічного аналізу.

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПЛАНИ НА МАЙБУТНЄ ЩОДО РОЗВИТКУ SAP-СИСТЕМ НБУ

1. Із червня 2010 року в Національному банку України розпочато проект “Управління банківськими кредитами, заставами, забезпеченням” на основі розширення запровадженої функціональності SAP-систем.

Значна частина інформації стосовно кредитного блоку на сьогодні ведеться в ручному режимі з використанням таблиць MS Excel. Відсутній опис бізнес-процесів. Багато кредитів ма-

ють свої особливості, тому потрібна попередня робота з формалізації послідовності їх обробки. Система автоматизації банківських операцій, яка використовується нині для ведення кредитних договорів і бухгалтерського обліку кредитних операцій, унеможливає ведення необхідного обсягу аналітики. Процес складання звітності ускладнений з причини відсутності єдиної бази даних. Достовірність наданої в них інформації викликає сумнів. У разі надходження даних від кількох джерел інформація може відрізнитися.

Для реалізації проекту “Управління банківськими кредитами, заставами, забезпеченням” передбачається впровадити нову функціональність SAP, а саме: BP — для ведення бізнес-партнерів, CML — для ведення кредитних договорів і операцій за ними, CMS — для ведення обліку об'єктів застави та угод щодо застав у кредитних операціях, Workflow — для затвердження та узгодження заявок і операцій з кредитами та заставами.

Очікується, що проект на основі SAP-технологій допоможе створити єдину базу даних щодо всіх кредитів і застав, реорганізувати процеси обробки, об'єднати в одній технології всіх учасників процесів, пов'язати фронт-офісну частину роботи з бек-офісною, посилити контроль за виконанням договорів, підвищити достовірність і своєчасність надання інформації.

2. Після впровадження проекту “Управління банківськими кредитами, заставами, забезпеченням” наступним кроком реалізації банківських операцій у SAP-системах стане блок роботи з цінними паперами. Розглядається можливість інтеграції системи управління золотовалютними запасами Findur з Головною книгою FI в SAP ERP. Процеси з цінними паперами в національній валюті, а також інші фінансові інструменти можуть бути реалізовані з використанням стандартної функціональності SAP CFM.

3. Прийнято рішення щодо відпрацювання пілотного проекту для автоматизації процесів управління персоналом і нарахування зарплатної плати на основі SAP-технологій. Проектом передбачається запровадження нової функціональності SAP HCM “Управління персоналом”, комплексного рішення SAP Add-ON для України щодо нарахування зарплатної плати й використання раніше запровадженої функціональності SAP (FI — Головна

книга, CO – Контролінг, FI-FM – Управління бюджетом). Пілотна реалізація проекту проводилася в першій половині 2010 року в Університеті бан-

ківської справи НБУ (м. Київ) та на Фабриці банкнотного паперу НБУ (м. Малин).

4. Розпочато аналіз можливості ре-

алізації Головної книги НБУ в централізованій системі SAP ERP і побудови звітності з використанням централізованого сховища даних SAP BW.

Хронологічна довідка. Основні етапи робіт з впровадження SAP-систем в НБУ (2000–2010 роки)

№ з/п	Основні етапи робіт	Дата впровадження	Де запроваджено	Проектна команда НБУ
1	Впровадження стандартних рішень SAP R/3 (v.4.0) для автоматизації: • фінансово-господарських операцій НБУ (FI, FI-AA, MM, CO, FI-FM); • кошторисного процесу НБУ (FI, CO, FI-FM)	Централізована система автоматизації фінансово-господарських операцій НБУ (надалі – САФГО)		
		18.08.2000 р.	Управління НБУ в Чернігівській області	Департамент бухгалтерського обліку, фінансовий департамент, управління НБУ в Чернігівській області, управління автоматизації фінансово-господарських операцій департаменту інформатизації (надалі – управління АФГО ДІ)
		01.01.2001 р.	Управління НБУ в Харківській області	Департамент бухгалтерського обліку, фінансовий департамент, управління НБУ в Харківській області, управління АФГО ДІ
		01.04.2001 р.	Управління НБУ в Тернопільській області	Департамент бухгалтерського обліку, фінансовий департамент, управління НБУ в Тернопільській області, управління АФГО ДІ
		Упродовж 2002 року	Інші територіальні управління НБУ, структурні одиниці НБУ, навчальні заклади НБУ	Департамент бухгалтерського обліку, фінансовий департамент, управління АФГО ДІ
		01.01.2003 р.	Господарсько-експлуатаційне управління НБУ	
		Серпень 2000 р.	НБУ	Фінансовий департамент, ОПЕРУ НБУ, управління АФГО ДІ
2	Впровадження стандартних рішень SAP R/3 (v.4.0) для автоматизації процесу обліку послуг, що надаються Національним банком України (SD, FI, CO, FI-FM)	Упродовж 2003 року	САФГО НБУ: Центральна розрахункова палата НБУ, територіальні управління НБУ	Фінансовий департамент, департамент бухгалтерського обліку, ЦРП НБУ, управління АФГО ДІ
3	Впровадження стандартних рішень mySAP.com для оптимізації кошторисного процесу НБУ (SEM-BPS і BW)	01.05.2003 р.	САФГО НБУ	Фінансовий департамент, управління АФГО ДІ
4	Розробка комплексу програм для формування річної звітності щодо основних засобів і нематеріальних активів НБУ в технологіях mySAP.com (FI, FI-AA)	01.10.2004 р.	САФГО НБУ	Департамент бухгалтерського обліку, управління АФГО ДІ
		01.09.2009 р.	КІС БМД: Банкнотно-монетний двір НБУ	
5	Упровадження ведення реєстрів отриманих та виданих податкових накладних у рамках переходу НБУ до консолідованого обліку ПДВ в технологіях mySAP.com (v.4.6C) (FI, MM, SD, SAP Add-On)	Грудень 2004 р.	САФГО НБУ	Департамент бухгалтерського обліку, управління АФГО ДІ
6	Проект упровадження комплексної інформаційної системи виробничих підприємств НБУ на базі SAP-систем (SAP BI та SAP ERP)	01.01.2009 р.	КІС БМД: Банкнотно-монетний двір НБУ	БМД НБУ, Координаційна група з управління проектами в SAP-системах НБУ
		Листопад 2009 р. – старт проекту	КІС ФБП: Фабрика банкнотного паперу НБУ (м. Малин)	ФБП НБУ, БМД НБУ, Координаційна група з управління проектами в SAP-системах НБУ
7	Впровадження проекту управління інвестиціями НБУ в технологіях SAP-систем (SAP BI: BI-BPS; SAP ERP: PS, DMS, FI, FI-AA, MM, CO, FI-FM)	16.06.2009 р.	САФГО НБУ, КІС БМД	Фінансовий департамент, управління організації будівництва, управління АФГО ДІ
8	Впровадження проекту управління нерухомістю НБУ в технологіях SAP ERP (RE-FX, FI-AA)	24.06.2009 р.	САФГО НБУ	Департамент бухгалтерського обліку, управління організації будівництва, управління АФГО ДІ
		01.10.2009 р.	КІС БМД	
9	Впровадження проекту автоматизації бухгалтерського і складського обліку видавничого процесу в НБУ в технологіях SAP ERP (FI, MM, CO)	05.01.2010 р.	САФГО НБУ: Відділ видавничого обслуговування ГЕУ НБУ	ГЕУ НБУ, управління АФГО ДІ
10	Архівування даних (система архівування SAP ERP, Workflow)	21.05.2010 р.	САФГО НБУ	Управління АФГО ДІ

Авторитетна думка/

Не зупиняємося на досягнутому

Запровадження системи SAP ERP у Національному банку України стало поштовхом для принципового перегляду організації роботи підрозділів, які мають забезпечувати ефективне фінансове управління в банку.

Фінансовий департамент був зацікавлений у максимальній віддачі інвестицій у систему SAP ERP. Одночасно з автоматизацією фінансово-господарських операцій було автоматизовано процес поточного фінансового планування банку, в рамках якого забезпечено планування показників кошторису доходів і витрат банку та бюджету.

Подальше вдосконалення системи фінансового планування і кошторисного процесу НБУ відбулося завдяки запровадженню нових функціональностей системи SAP ERP і системи SAP SEM і BW, що якісно змінило процедури планування показників кошторису доходів і витрат Національного банку та управлінську звітність. Інтеграція систем SAP ERP і BI забезпечила запровадження середньострокового планування, управління інфраструктурними інвестиціями Національного банку України.

Розуміючи, які перспективи пов'язані з розвитком інформаційних технологій, ми не зупиняємося на досягнутому і продовжуємо ознайомлення з передовими технологіями в банківській сфері для запровадження стратегічного планування, управління витратами, визначення собівартості функцій і банківських продуктів Національного банку з метою встановлення обґрунтованих тарифів, виявлення “дорогих” процесів структурних підрозділів банку, що потребують оптимізації або передавання їх для виконання іншим, зовнішнім структурам.

Системи SAP відкрили перед Національним банком України можливості для реалізації багатьох завдань і підвищення ефективності роботи банку.

Ольга Кандибка,

директор фінансового департаменту Національного банку України.

Впровадження SAP-систем сприяють застосуванню в НБУ міжнародних стандартів аудиту

SAP-системи дали змогу департаменту аудиту запровадити нові підходи до проведення аудитів із застосуванням вибірок та аналізу даних стосовно фінансово-господарських операцій. За рахунок централізованої структури SAP-систем у Національному банку України аудиторі отримали можливість проводити аудити віддалених підрозділів, не залишаючи основного робочого місця, що істотно економить матеріальні та людські ресурси.

За час експлуатації SAP-систем у Національному банку України створено та включено до інформаційної системи SAP (у тому числі за запитами аудиторів) низку звітів, які дають змогу оперативно отримати інформацію з питань, що стосуються аудиту кошторисного процесу, закупівель, управління нерухомістю, управління матеріальними цінностями, збуту, частково — повноважень користувачів тощо.

Впровадження SAP-систем у НБУ, безперечно, сприяло підвищенню ефективності діяльності департаменту аудиту, прискорило перехід до застосування в Націо-

нальному банку України міжнародних стандартів аудиту.

Богдан Лукасевич,

директор департаменту аудиту Національного банку України.

Використання технології SAP-систем підвищило ефективність роботи підрозділів бухгалтерського обліку

Використовуючи технології SAP-систем для автоматизації бізнес-процесів, Національний банк України значно підвищив ефективність роботи підрозділів бухгалтерського обліку:

- забезпечено стандартизацію відображення в бухгалтерському обліку результатів операцій, здійснених у різних структурних підрозділах НБУ, та зменшено операційні ризики ручного виконання бухгалтерських проводок, оскільки під час опрацювання документів за тим чи іншим бізнес-процесом працівники підрозділів бухгалтерського обліку виконують в SAP ERP операції згідно з їх економічним змістом, а проводки для відображення результатів бухгалтерського обліку операції у Головній книзі SAP ERP (FI) породжуються автоматично завдяки попередньо здійсненим у системі налаштуванням;

- Головна книга Національного банку України розвантажена від надмірної кількості аналітичних рахунків, адже завдяки рішенням SAP ERP уся необхідна аналітика забезпечується на рівні допоміжних книг, скажімо, “Дебітори”, “Кредитори”, “Основні засоби” тощо;

- оптимізовано операційну роботу підрозділів бухгалтерського обліку щодо звірення даних аналітичного та синтетичного обліку, оскільки це забезпечується у SAP ERP на автоматичному рівні за рахунок того, що одночасно з формуванням первинного документа автоматично, відповідно до налаштувань конкретної операції, створюється бухгалтерський документ (FI) та відповідні документи управління бюджетом (FI-FM), управління витратами (CO);

- за рахунок інтегрованих рішень SAP-технологій і використання інформаційної системи SAP ERP підвищено ефективність організації та здійснення внутрішнього контролю, оскільки контролюється не тільки бухгалтерський документ, а й усі створені в системі документи, що супроводжують операційний процес.

Віра Ричаківська,

головний бухгалтер — директор департаменту бухгалтерського обліку Національного банку України.

Працюємо над впровадженням нових модулів у системі SAP ERP

Запровадження SAP-систем у Національному банку України дало змогу побудувати ефективну систему управління його фінансово-господарською діяльністю — від автоматизації планування показників кошторису доходів і витрат, оперативного управління бюджетом банку до автоматизації управління інвестиціями та нерухомістю банку, отримання консолідованої звітності.

Десятилітній досвід засвідчив: щоб отримати позитивний результат від впровадження таких інтегрованих систем, потрібно створити спільну проектну групу з кращих фахівців функціональних підрозділів та служб ІТ-технологій для проведення глибокого аналізу предмету автоматизації, спільного визначення та опису бізнес-процесів. Необхідна ефективна система навчання спеціалістів банку, чітка взаємодія з консалтинговими фірмами в процесі розробки та реалізації задач.

Система автоматизації фінансово-господарських операцій Національного банку України на базі SAP-систем (SAP ERP та SAP BI) — це перша велика централізована система, що працює з усіма установами НБУ в режимі реального часу. Департамент інформатизації провів велику роботу й набув унікального досвіду щодо захисту інформації в таких системах у режимі реального часу, щодо інтеграції SAP ERP із системою автоматизації банківських операцій, системою електронних платежів тощо.

Досвід розподілу ландшафту SAP-систем на продуктивну, тестову та систему для розробників, перенесено сьогодні на всі інформаційні системи в Національному банку.

SAP-системи 2010 року — це сучасні інтегровані системи, що включають власне сховище даних, потужну аналітичну систему, яка постійно вдосконалюється. Департамент інформатизації разом з іншими підрозділами Національного банку нині працює над проектами з управління банківськими кредитами, заставами, управління персоналом з розрахунком заробітної плати, комплексної автоматизації всіх бізнес-процесів у навчальних закладах НБУ, реалізації Головної книги НБУ в SAP ERP. Банкнотно-монетний двір НБУ і Фабрика банкнотного паперу Національного банку України займаються впровадженням

комплексної інформаційної системи на базі SAP-систем.

Впровадження нових модулів у системі SAP ERP не лише надасть нової функціональності банку в рамках інтегрованих рішень, а й підвищить надійність і зменшить ризики функціонування інформаційних систем.

Анатолій Савченко,

директор департаменту інформатизації Національного банку України.

Запроваджено дієвий внутрішній контроль за використанням коштів

Запровадження технологій системи SAP ERP дало змогу обліковувати всі операції в належному порядку та отримувати необхідну інформацію для прийняття управлінських рішень у реальному часі.

Завдяки автоматизації кошторисного процесу банку запроваджено дієвий внутрішній контроль за використанням коштів, який відбувається у процесі здійснення операцій.

Дуже ефективно розподілено в системі SAP ERP виконання операцій між відповідальними виконавцями за кожним технологічним робочим місцем та забезпечено проведення всіх внутрішніх контролів, що сприяє зменшенню операційних ризиків у роботі управління.

Упровадження в майбутньому нових модулів у системі SAP ERP дасть змогу якісно змінити рівень управлінської звітності, надалі удосконалюватися та вивчати нові технології для підвищення потенційних можливостей банку.

Леонід Волошок,

начальник управління Національного банку України в Чернігівській області.

Монети України/

Про введення в обіг пам'ятних монет "Ковила українська"

Національний банк України, продовжуючи серію "Флора і фауна України", 29 червня 2010 року ввів в обіг пам'ятні монети номіналами 10 та 2 гривні, присвячені ковилі українській — своєрідному символу української степової флори, яку включено до Червоної книги України.

Монету номіналом 10 гривень виготовлено зі срібла 925 проби. Категорія якості карбування — пруф, маса дорогоцінного металу в чистоті — 31.1 г, діаметр — 38.61 мм, тираж — 8 000 штук. Гурт монети — рифлений.

Монету номіналом 2 гривні виготовлено з нейзильберу. Категорія якості карбування — спеціальний анциркулейтед, вага монети — 12.8 г, діаметр — 31.0 мм, тираж — 35 000 штук. Гурт монети — рифлений.

На аверсі обох монет в обрамленні вінка, утвореного із зображень окремих видів флори і фауни, розміщено малий Державний герб України та написи: на монеті зі

срібла — **НАЦІОНАЛЬНИЙ / БАНК / УКРАЇНИ / 10 / ГРИВЕНЬ / 2010**, зазначено метал, його пробу — **Ag 925**, масу дорогоцінного металу в чистоті — **31.1**; на монеті з нейзильберу — **НАЦІОНАЛЬНИЙ / БАНК / УКРАЇНИ / 2 / ГРИВНІ / 2010**. На аверсі обох монет розміщено логотип Монетного двору Національного банку України.

На реверсі обох монет зображено ковилу. Півколом розміщено написи: **КОВИЛА УКРАЇНЬСЬКА** (вгорі) та **STIPA UCRAINICA** (внизу).

Художник і скульптор — Володимир Дем'яненко.

Пам'ятні монети номіналами 10 та 2 гривні "Ковила українська" є дійсними платіжними засобами України та обов'язкові до приймання без будь-яких обмежень за їх номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Дослідження/

Тетяна Богдан

Доктор економічних наук,
головний науковий співробітник
Державної установи
"Інститут економіки та прогнозування
Національної академії наук України"

Регулювання боргових процесів на новому етапі розвитку світової фінансової системи

У статті розкрито основні чинники й міжнародні тенденції накопичення державного боргу, проаналізовано внутрішньоекономічні та загальносвітові наслідки боргової експансії урядів, досліджено особливості кризового зростання державного боргу в Україні й запропоновано цільові орієнтири і тактичні заходи політики регулювання сукупного боргу в нашій країні (з урахуванням боргів держави та корпоративних позичальників).

1. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРЕДУМОВИ НАКОПИЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ В КРАЇНАХ СВІТУ

Синхронізація структурної й фінансової криз у світовому масштабі призвела до потужного резонансу руйнування старих структур, стиснення фінансових ринків, переливання капіталу між його сегментами, скорочення міжнародних трансакцій та зниження економічної активності.

Фінансування урядами безпрецедентних за обсягами програм стимулювання економіки й підтримки фінансового сектору обертається нарощуванням державної заборгованості і підвищенням ризиків для суверенних балансів, що породжує нові загрози дестабілізації світової фінансової системи. Процес делевериджу корпоративного сектору економіки супроводжується стрімким збільшенням державного боргу, що чинить тиск на рівень відсоткових ставок і посилює ризики суверенних дефолтів.

Сьогодні ми можемо стверджувати, що завдяки державному кредиту, з одного боку, вдалося стримати руйнів-

ний перебіг фінансової кризи, проте з другого — темпи накопичення державних боргів і нові ризики, пов'язані з борговими процесами, породжують небезпеку виникнення впродовж кількох наступних років другої хвилі фінансової кризи.

У деяких економічно розвинутих країнах державний борг сягнув рекордно великих обсягів. На кінець 2009 року, за оцінками МВФ, у Японії він становив 219% від ВВП, в Італії — 115%, у Греції — 112%, у Великобританії — 85% від ВВП [1].

У докризовий період економіки більшості західних країн характеризувалися помірним співвідношенням державного боргу щодо ВВП. Однак застосування дискреційних фіскальних стимулів, дія автоматичних стабілізаторів та витрачання державних коштів на підтримку фінансового сектору призвели до істотного зростання державної заборгованості. Для порівняння: на кінець 2007 і 2009 років державний борг у Канаді становив відповідно 64% і 78% від ВВП, у Франції — 64% і 77%, у Німеччині — 63% і 79%, в Італії — 103% і 116%, у Великобританії — 44%

і 69%, у США — 62% і 85% від ВВП [1].

Дефіцит консолідованого бюджету країн Великої двадцятки у 2009 році в середньому становив 7.9% від ВВП [2]. Середній рівень дефіциту бюджету для країн Євросоюзу дорівнював у 2009 р. 7.5% від ВВП, у тому числі: в Австрії — 4.2% ВВП, у Великобританії — 11.6%, в Іспанії — 12.3%, в Італії — 5.6%, у Німеччині — 4.2%, у Португалії — 6.9%, у Франції — 7%, у Чехії — 6% від ВВП (див. таблицю 1). Рекордсменами за обсягами дефіциту бюджету в 2009 р. були Греція (12.9% від ВВП) і США (12.5% від ВВП).

Посилення розбалансованості державних фінансів у багатьох країнах світу поставило під загрозу платоспроможність національних урядів. Згідно з базовим сценарієм МВФ відношення державного боргу щодо ВВП у країнах Великої двадцятки збільшиться з 63% у 2007 році до 85% у 2014-му. А в розвинутих країнах Великої двадцятки зростання цього показника буде ще вищим — із 78% до 114% від ВВП [2].

Щоб протидіяти поширенню кризових явищ, у 2007–2009 роках органи макроекономічного регулювання ак-

Таблиця 1. Баланс органів державного управління в економічно розвинутих країнах

Країни	Відсотки від ВВП		
	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Австралія	1.5	-0.8	-4.1
Австрія	-0.7	-0.5	-3.6
Бельгія	-0.3	-1.2	-5.8
Великобританія	-2.6	-5.1	-10.9
Гонконг	7.7	0.1	0.8
Греція	-3.6	-5.0	12.9
Данія	4.5	3.4	-3.0
Ізраїль	-0.8	-2.8	-5.4
Ірландія	0.1	-7.3	-11.4
Ісландія	5.4	-0.5	-12.4
Іспанія	2.2	-3.8	-11.4
Італія	-1.5	-2.7	-5.3
Канада	1.6	0.1	-5.0
Кіпр	3.4	0.9	-6.1
Корея	3.5	1.2	0.0
Люксембург	3.2	1.4	-1.1
Мальта	-2.2	-4.7	-4.1
Нідерланди	0.5	0.9	-4.9
Німеччина	-0.5	-0.1	-3.3
Нова Зеландія	0.4	-2.5	-3.5
Норвегія	17.7	18.8	9.7
Португалія	-2.6	-2.6	-9.3
Сінгапур	11.1	6.3	-2.0
Словаччина	-1.9	-2.5	-6.3
Словенія	0.3	-0.3	-6.1
США	-2.8	-5.9	-12.5
Тайвань	-0.2	-0.8	-4.4
Фінляндія	5.2	4.4	-2.4
Франція	-2.7	-3.4	-7.9
Чехія	-0.6	-1.4	-6.0
Швейцарія	2.2	0.9	-1.4
Швеція	3.8	2.5	-2.2
Японія	-2.5	-5.8	-10.3

Джерело: World Economic Outlook Database / International Monetary Fund. – April 2010.

тивно застосовували інструменти як грошово-кредитної, так і бюджетно-податкової політики. Найбільші пакети бюджетно-податкового стимулювання економіки були задіяні в Японії, США та азійських країнах із ринками, що формуються. Країни єврозони, Африки й Латинської Америки користувалися цими інструментами менше. Що ж до конкретного набору стимулюючих заходів, то в Японії надавали перевагу цільовим і загальним трансфертам, в Азії – державним видаткам інвестиційного спрямування, у США – соціальним трансфертам і зниженню оподаткування трудових доходів. У європейських країнах головну роль ви-

дігравала податкова політика: багато урядів для пожвавлення економіки зменшують податки на корпоративні прибутки.

Чільне місце у системі антикризового регулювання світової економіки посідала грошово-кредитна політика. В економічно розвинутих країнах більшість національних центральних банків, а також Європейський центральний банк вдалися до безпрецедентного зниження відсоткових ставок. Країни з ринками, що формуються, використовували цей інструмент вибірково, а деякі змушені були навіть підвищити облікові ставки, щоб загальмувати вплив капіталів і припинити знецінення національних валют. Центральні банки країн із ринками, що формуються, застосовували такі інструменти, як надання валютних кредитів резидентам країни, проведення валютних свопів із банками інших країн, пом'якшення резервних вимог, проведення операцій рефінансування в національній валюті. Загалом три чверті країн із ринками, що формуються, використовували інструменти підтримки як внутрішньої ліквідності, так і зовнішньої ліквідності суб'єктів національної економіки.

У результаті проведення урядами різних країн антициклічної бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики, рятування фінансових інститутів, дії автоматичних стабілізаторів і викликаного кризою зниження рівня податкових надходжень зростання бюджетних дефіцитів стало неминучим. У таких умовах все більше фахівців висловлювало стурбованість щодо негативних наслідків фінансової експансії урядів у довгостроковій перспективі та вірогідності послаблення боргової стійкості деяких країн.

Проблеми розбалансування державних фінансів і стрімкого нарощування державного боргу в кризовий період гостро постали також перед нашою країною. В історії України 2009 рік запам'ятався не лише вражаючими темпами падіння виробництва, зниженням кредитної активності банків, гальмуванням інвестиційної діяльності, а й рекордними обсягами дефіциту бюджету і збільшенням державного боргу.

Фактичний дефіцит зведеного бюджету України в 2009 році становив 103.8 млрд. грн. (11.4% від ВВП), порівняно з 19.9 млрд. грн., задекларованих Державним казначейством.

Суттєві розбіжності між показниками фактичного й офіційно оприлюдненого дефіциту бюджету пов'язані з необхідністю врахування витрат на рекапіталізацію банків і державних компаній (44 млрд. грн.), ресурсів у СПЗ від МВФ, зарахованих до доходів бюджету, а не міжнародних резервів НБУ (15.7 млрд. грн.), приросту сум невідшкодованого ПДВ і переплати податків та зборів до бюджету.

Видатки державного бюджету України у 2009 році значною мірою фінансувалися за рахунок запозичених коштів. Так, при загальній сумі видатків – 242.4 млрд. грн. обсяг приросту прямого державного боргу України становив 96.3 млрд. грн. За 2009 р. їх загальна сума прямого та гарантованого боргу збільшилася на 127.5 млрд. грн., а за підсумками року обсяг державного боргу сягнув 34.7% від ВВП.

Досвід економічно розвинутих країн у 1970–1980-х роках засвідчив, наскільки болісним і тривалим є шлях відновлення боргової стійкості й подолання наслідків фіскальної експансії. Коригування макроекономічних диспропорцій за наявності вагомого боргового навантаження викликає значні труднощі, адже зростання рівня відсоткових ставок стає стійким і саме по собі призводить до підвищення боргового коефіцієнта і темпів інфляції. Крім того, на нинішньому етапі розвитку світової валютно-фінансової системи особливої уваги заслуговує той факт, що широкомасштабні державні позики витісняють із кредитних ринків корпоративних позичальників (в тому числі з країн, що розвиваються), оздоровлення фінансового стану яких має ключове значення для відновлення світової економіки.

2. НАСЛІДКИ БОРГОВОЇ ЕКСПАНСІЇ УРЯДІВ: МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР

У теорії визнається, що фіскальні стимули зазвичай позитивно впливають як на сукупний попит, так і на сукупну пропозицію в економіці. Попит виникає при фінансуванні урядом інвестиційних витрат, підвищенні соціальних трансфертів, зменшенні оподаткування доходів і прибутків. Причому позитивний вплив на рівень сукупного попиту проявляється з деяким мультиплікатором, оскільки групи населення, які отримують користь від зниження податкового тиску або підвищення державних видатків,

збільшують обсяги власних витрат, що, в свою чергу, підвищує рівень доходів інших економічних агентів та спричиняє зростання сукупних витрат у економіці. Чітко виражені ефекти пропозиції мають державні програми розвитку фізичної інфраструктури та зниження податкового тиску на трудові доходи, які сприяють збільшенню потенційного випуску продукції внаслідок зменшення трансакційних витрат і підвищення пропозиції праці.

Однак практичний досвід свідчить, що в країнах із ринками, які формуються, застосування фіскальних стимулів у період дестабілізації фінансових ринків може призвести до суттєвого підвищення рівня відсоткових ставок, невід'ємним компонентом яких є ризикові премії. Якщо при цьому впевненість учасників фінансового ринку у можливості втримання макроекономічної стабільності в країні є хистою, а зростання ризикової премії — достатньо вагомим, то ефекти фіскальних стимулів для рівня випуску стають негативними. Тобто збільшення дефіциту бюджету не тільки не має стимулюючих ефектів, а й обертається спадом виробництва і посиленням ступеня нестабільності фінансової системи.

Експерти МВФ зазначають: у кризовий період країни з низьким рівнем доходів і недостатньо розвинутих внутрішнім фінансовим ринком мають обмежені можливості для фіскальних маневрів. У таких країнах виконання бюджету зі значним дефіцитом, який немає змоги профінансувати із ринкових джерел (чи за рахунок позик міжнародних організацій), призведе до розкручування інфляційної спіралі та інтенсифікації відпливу капіталів.

У глобальному вимірі широкомасштабне застосування фіскальних стимулів і нарощування боргових зобов'язань урядами різних країн призводить також до зменшення обсягів кредитування корпоративного сектору, що гальмує процес відновлення світової економіки після кризового падіння. Крім того, поступове зростання відсоткових ставок за державними позиками (внаслідок нарощування державного боргу) зумовлює підвищення ризиків суверенної заборгованості й підвищення загально-го рівня відсоткових ставок, що також негативно впливає на перспективи розвитку світової економіки.

На прикладі США експерти МВФ

намагалися оцінити вплив на макроекономічну ситуацію збільшення дефіциту федерального бюджету на 0.5% від ВВП щороку в довгостроковій перспективі. Таке зростання бюджетного дефіциту, за їх припущенням, наприкінці періоду дослідження призведе до збільшення державного боргу на 10 в. п. від ВВП [3]. За допомогою кількісних методів фахівці МВФ довели, що в перші десять років нарощування дефіциту бюджету обсяги споживання, інвестицій і ВВП у цілому збільшаться. Зростання сукупного попиту призведе до погіршення торговельного балансу. А темпи інфляції, номінальні й реальні відсоткові ставки підвищуватимуться. Проте у наступні 10 років реальний ВВП зменшиться на 0.4% порівняно з базовим сценарієм (без нарощування дефіциту бюджету). Стиснення реального ВВП пов'язується зі збільшенням реальних відсоткових ставок і підвищенням рівня оподаткування. Зростання відсоткових ставок обернеться скороченням інвестицій в основний капітал і падінням рівня національного випуску. Зменшуватимуться також обсяги інвестицій резидентів США у закордонні активи, що зумовить перманентне погіршення дефіциту поточного рахунку платіжного балансу.

Збільшення суми державного боргу, яка підлягає обслуговуванню, та підвищення рівня реальних відсоткових ставок посилять податкове навантаження на економіку. Зростання державного боргу обернеться скороченням ВВП США на 0.27% за умови, що зростання дефіциту бюджету зумовлене збільшенням соціальних трансфертів, на 0.34% — зниженням податків на споживання, зниженням податків на трудові доходи — на 0.43% і зниженням податків на доходи від капіталу — на 0.64%. Такі втрати ВВП, за оцінкою дослідників, є вагомими, ніж стимулюючі ефекти бюджетно-податкової політики.

Отже, збільшення дефіциту бюджету і нарощування державного боргу позитивно впливають на економічну динаміку лише в короткостроковому періоді, в довгостроковому ж — фундаментальні економічні показники країни погіршуються. Основними каналами негативного впливу експансійної фіскальної політики є підвищення рівня реальних відсоткових ставок і збільшення обсягів податкових вилучень, що деформує економічні пропорції та знижує динаміку еко-

номічного розвитку.

У країнах із ринками, що формуються, поряд із викладеними вище негативними наслідками нарощування заборгованості національних урядів призводить також до зростання вартості зовнішнього фінансування як для самих урядів, так і для корпорацій цих країн. Адже суверенні кредитні рейтинги, на основі яких формуються ринкові відсоткові ставки за державними позиками, і які становлять своєрідний верхній ліміт для корпоративних кредитних рейтингів, знижуються в міру збільшення державного боргу.

Таким чином, накопичення урядами країн із ринками, що формуються, додаткових обсягів зовнішньої заборгованості витісняє зовнішні позики недержавному сектору економіки. Зростання державного боргу обертається підвищенням кредитних ризиків для національних корпорацій, оскільки збільшується ймовірність суверенного дефолту й виникнення валютної кризи, які неминуче позначаються на показниках діяльності корпоративного сектору. Крім того, якщо міжнародні кредитори мають певні ліміти на кредитування резидентів даної країни, то збільшення вимог до державного сектору економіки призводить до зменшення пропозиції вільних ресурсів для недержавного сектору, що викликає збільшення вартості таких ресурсів.

Фахівці МВФ довели наявність статистично значущого зв'язку між розміром зовнішнього державного боргу і вартістю позичкових ресурсів для корпорацій у країнах з ринками, що формуються. Вони встановили: якщо розмір зовнішнього державного боргу відносно ВВП збільшиться на одне стандартне відхилення — від середнього рівня 27% ВВП до 44% ВВП, то спред дохідності для компанії даної країни зросте на 27%. Причому, для компаній, які до підвищення рівня державного боргу мали спред 81 базисний пункт, після такого підвищення спред збільшиться до 103 базисних пунктів, що означатиме зростання витрат на обслуговування середньої за розміром 5-річної позики обсягом 142 млн. доларів на 1.6 млн. доларів упродовж періоду обслуговування [4].

На рівень відсоткових ставок для позичальників із країн з ринками, що формуються, крім перерозподілу світових капіталів між урядами і на-

ціональними корпораціями, негативно впливає ще один феномен. *Зміна складу кредитних портфелів банків економічно розвинутих країн на користь внутрішніх позичальників* і національних урядів під впливом політичних факторів (уряди здобули суттєву частку в капіталі транснаціональних банків) обмежує доступність зовнішнього фінансування для урядів і корпорацій країн із ринками, що формуються.

Пропозиції кредитних ресурсів міжнародними банками для позичальників із небагатих країн скорочуються також унаслідок: установлення жорсткіших вимог до рівня капіталізації банків з боку національних регуляторів; збереження напруженої ситуації з ліквідністю на міжбанківських ринках; підвищення кредитних стандартів до позичальників у кризовий період; накопичення збитків у банківському секторі й повільного оздоровлення банківських балансів.

Отже, експансія позичкового фінансування урядів має для світової фінансової системи такі негативні наслідки:

- *витіснення корпорацій реального сектору економіки зі світових кредитних ринків*, що обмежує можливості модернізації виробництва й уповільнює динаміку посткризового відновлення світової економіки;
- *підвищення відсоткових ставок на міжнародному ринку капіталів*, що гальмує темпи нагромадження основного капіталу і спричиняється до дефіциту кредитних ресурсів довгострокового характеру в країнах із ринками, що формуються (згідно з оцінками МВФ підвищення співвідношення державного боргу до ВВП у світі на 10 відсоткових пунктів викликає зростання глобальних відсоткових ставок на 40 базисних пунктів).

3. ОСОБЛИВОСТІ КРИЗОВОГО РОЗРОСТАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ В УКРАЇНІ

За 2009 рік загальна сума прямого та гарантованого державного боргу збільшилася на 127.5 млрд. грн., у тому числі гарантованого боргу — на 31.2 млрд. грн. За підсумками 2009 року державний борг України сягнув 316.9 млрд. грн., або 34.7% від ВВП (див. таблицю 2). Для порівняння: наприкінці 2007 року сума державного боргу України становила 12.3%, а 2008 р. — 19.9% від ВВП.

Таблиця 2. Державний борг України у 2003–2009 рр. (на кінець періоду)							
Показники	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
I. Державний внутрішній борг, млн. грн.	20 525	20 954	19 189	16 609	18 807	46 668	105 132
<i>Прямий борг</i>	20 524	20 953	19 188	16 608	17 806	44 667	91 070
1. Заборгованість перед юридичними особами	10 063	11 234	10 023	7 695	9 147	33 522	87 631
2. Заборгованість перед НБУ	10 461	9 720	9 165	8 912	8 660	11 145	3 439
<i>Умовний борг</i>	1	1	1	1	1 001	2 001	14 062
II. Державний зовнішній борг, млн. доларів США	10 693	12 147	11 675	12 661	13 849	18 538	26 519
<i>Прямий борг</i>	8 555	8 808	8 704	9 803	10 592	11 172	17 023
1. Заборгованість перед міжнародними організаціями	2 527	2 383	2 639	2 539	2 484	3 189	8 486
2. Заборгованість перед закордонними органами управління	2 886	2 726	2 362	2 129	1 936	1 725	1 571
3. Заборгованість перед іноземними банками	3	2	1	0	0	0	0
4. Інша заборгованість	3 139	3 697	3 702	5 136	6 172	6 258	6 966
<i>Умовний борг</i>	2 138	3 339	2 970	2 858	3 257	7 366	9 496
III. Державний борг усього, млн. грн.	77 534	85 397	78 147	80 549	88 745	189 410	316 885
<i>Прямий борг</i>	66 133	67 682	63 145	66 114	71 294	130 690	226 997
<i>Умовний борг</i>	11 400	17 715	15 002	14 435	17 451	58 720	89 888

Джерело: Міністерство фінансів України.

В абсолютному вимірі загальна сума державного боргу України за 2009 рік збільшилася майже на 70%. Загострення боргових проблем України зумовлювалося не лише високими темпами приросту боргу, а й несприятливими змінами у його структурі. Так, збільшувалася частка емісійних позик у структурі внутрішнього державного боргу та частка гарантованих зобов'язань у структурі загального боргу держави.

За рік заборгованість уряду за ОВДП зросла на 54.1 млрд. грн. Зокрема сума ОВДП, які знаходяться у власності НБУ, збільшилася на 41.6 млрд. грн. Нарощування внутрішнього боргу за недостатньо місткого і диверсифікованого внутрішнього фінансового ринку спричинялося до монетизації бюджетного дефіциту й розбалансування грошово-кредитної системи. Суттєве зростання державного боргу України посилює ризики гіперінфляції та збереження високих відсоткових ставок, що перешкоджатиме відновленню інвестиційного процесу та переходу економіки до стійкого зростання.

Політика надання державних гарантій за кредитами не має чітких структурних пріоритетів і не спирається на виважені фінансові розрахунки впливу нових зобов'язань на стан державних фінансів країни. За 2009 рік уряд надав дозволів на залучення кредитів під державні гарантії на суму майже 70 млрд. грн. Прийня-

ті Кабінетом Міністрів рішення щодо надання гарантій за кредитами спрямовані переважно на фінансування поточних витрат органів державного управління та державних підприємств. За таких умов знижується ефективність використання державних коштів та зростають ризики дестабілізації державних фінансів у середньостроковій перспективі.

Розмір державного боргу України хоча й не сягнув критичного значення, однак упритул наблизився до нього, а якщо врахувати найризиковіші види умовних зобов'язань уряду, — вже перевищив критичні обсяги. Фахівці МВФ установили, що для країн із низьким і середнім рівнем доходів своєрідною “точкою відсікання” (що відповідає середньому рівню боргового навантаження у рік, який передував року виникнення боргової кризи) є рівень 43% від ВВП [5].

Ситуація з умовними зобов'язаннями держави, які становлять потенційні фінансові вимоги до центрального уряду і за певних умов можуть суттєво збільшити обсяг боргових виплат із державного бюджету, досить тривожна. Найвагомішими умовними зобов'язаннями уряду України є зовнішні борги державних підприємств та зобов'язання держави щодо відшкодування вартості заощаджень громадян, закріплені в Законі України “Про державні гарантії відновлення заощаджень громадян України”. Їх

суму оцінюють у 185 млрд. грн.

При включенні до складу державного боргу України заборгованості державних підприємств за іноземними кредитами, облігаційними позиками та непогашеної суми заборгованості держави за знеціненими заощадженнями громадян в Ощадбанку і Держстраху СРСР сума боргу збільшиться з нинішнього рівня 316.9 млрд. грн. до приблизно 502 млрд. грн. Таким чином, враховуючи лише два види умовних зобов'язань держави, матимемо суму державного боргу України, що перевищує 50% від ВВП.

За нашими оцінками, надмірне збільшення внутрішнього державного боргу, залучення у значних обсягах кредитів міжнародних фінансових організацій та неконтрольоване надання державних гарантій може спровокувати кризу державної заборгованості вже у 2011–2012 рр. А суверенний дефолт, крім відсікання країни від світових кредитних ринків, призведе ще й до зменшення обсягів зовнішньої торгівлі, припинення зовнішнього фінансування корпоративного сектору, гальмування внутрішнього кредитного процесу, наростання панічних настроїв на валютному ринку. Д.Франкель і А.Роуз встановили, що надмірний обсяг зовнішньої заборгованості є однією з вагомих складових у системі передбачення валютної кризи [6].

Навіть за відсутності кризового сценарію розвитку подій занепокоєння викликає та обставина, що переспрямування частини внутрішніх заощаджень на фінансування урядових витрат і звуження джерел позичкових коштів для вітчизняних підприємств неминуче призводитиме до зростання внутрішніх відсоткових ставок, звужуватиме можливості для відтворення основного капіталу й погіршуватиме перспективи посткризового відновлення економіки.

4. РЕГУЛЮВАННЯ БОРГОВИХ ПРОЦЕСІВ: СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ І ТАКТИЧНІ ЗАХОДИ

Починаючи з четвертого кварталу 2009 року, збільшилося надходження портфельних інвестицій до країн із ринками, що формуються, хоча міжнародне банківське кредитування все ще відзначається слабким динамізмом. Експерти МВФ зазначають, що залучення іноземних інвестицій викликає зростання цін на активи, особливо на акціонерний капітал.

Відновлення припливу портфельних інвестицій на ринки, що формуються, зумовлювалося такими чинниками:

- відходом від надійних активів у пошуках вищої дохідності з огляду на низький рівень відсоткових ставок в економічно розвинутих країнах;
- тяжінням іноземного капіталу до країн Азії та Латинської Америки з огляду на сприятливі перспективи економічного зростання у цих країнах та очікування ревальвації їхніх валют у середньостроковому періоді [7];
- розширенням глобальної ліквідності після масштабних вливань центральних банків економічно розвинутих країн для підтримки фінансових установ.

Зазначені процеси породжують небезпеку повторення чергового буму надходження іноземного капіталу до країн із ринками, що формуються, кредитної експансії на внутрішніх ринках і надмірного зростання цін на активи. За таких умов знову актуалізується проблематика регулювання потоків іноземного капіталу з метою відвернення загрози нової фінансової кризи.

Досвід численних фінансових криз у країнах із низьким і середнім рівнем доходів засвідчив: сподівання на самообмеження і саморегулювання суб'єктів підприємництва є хибними; до того ж із виникненням кризи суб'єкти ринку сприймають органи грошово-кредитного регулювання як кредиторів останньої інстанції, а уряд — як гаранта стабільності національної фінансової системи.

Події минулого року засвідчили, що економіки країн з високим ступенем боргової залежності найбільше потерпають від проявів світової фінансової кризи. Учені Берглоф, Корнієнко і Цеттельмейер, використовуючи економіко-математичні методи дослідження, установили, що в країнах із ринками, які формуються, глибина падіння ВВП у четвертому кварталі 2008 року і першому кварталі 2009 року визначалася дією таких факторів, як обсяг зовнішньоборгових зобов'язань, ревальвація РЕОК із 2002 року, величина прямих іноземних інвестицій і ступінь політичної нестабільності [8].

Україна щодо цього не є винятком. Брак дієвих механізмів та ефективних важелів впливу на зовнішні корпоративні запозичення в системі макроекономічного регулювання економіки України у 2005–2008 рр.

спричинився до накопичення надмірних ризиків на балансах підприємств і банків та посилення зовнішнього боргового тиску.

На нашу думку, сьогодні для нівелювання загрози дестабілізації фінансової системи України та підвищення ефективності **регулювання зовнішнього сукупного боргу** необхідно запровадити **інтегровану аналітичну систему обліку зовнішніх боргів банків і нефінансових підприємств**, призначення якої полягає у виявленні фінансових ризиків, пов'язаних із накопиченням зовнішніх боргів, та розробці дієвих заходів для їх нейтралізації. Підтримання такої аналітичної системи має знаходитися у компетенції Міністерства фінансів або Національного банку України.

Міжнародний досвід свідчить, що дієвими засобами **макроекономічного регулювання** надходження іноземного капіталу до національних економік є інструменти валютно-курсової, бюджетно-податкової політики та пруденційні заходи. Пруденційне регулювання відіграє важливу роль з огляду на посередницьку функцію банків у відносинах між вітчизняними позичальниками і міжнародними кредиторами.

Сьогодні в Україні, як і загалом у світі, актуальним завданням є орієнтація макропруденційних нормативів на зниження системних ризиків і стримування кредитних бумів. Лише в такому разі фінансові посередники зможуть належно виконувати свою роль — ефективно перерозподіляти кошти від кредиторів до позичальників на міцному підґрунті фінансової стабільності.

Щоб не допустити надмірного левериджу банків на стадії піднесення економіки та ейфорії на фінансових ринках, нормативи власного капіталу банків, зважені на ступінь ризику, необхідно чітко лімітувати. Причому методика визначення таких лімітів повинна відповідати міжнародній практиці. А поки що, як справедливо зазначає Н.Швець, в Україні резерви за кредитними операціями банків прийнято включати до складу капіталу другого рівня у повному обсязі, тоді як згідно з Базелем II при стандартизованому підході до капіталу другого рівня такі резерви можуть включатися до нього лише в розмірі не більше 1.25% зважених за ризиком активів. Унаслідок значно завищуються реальні показники достатності банківського капіталу, що су-

перечить міжнародній практиці [9].

При визначенні *кількісних лімітів достатності капіталу* необхідно враховувати рекомендації Світового банку, фахівці якого вважають, що країнам із нестабільним доступом до зовнішнього фінансування та високою волатильністю рівня випуску й відносних цін слід установити вищі нормативи адекватності капіталу, аніж рекомендована Базелем I і Базелем II 8-відсоткова межа [10].

Навіть із запровадженням заборони валютного кредитування фізичних осіб для внутрішніх кредитів банків у іноземній валюті має діяти вищий ступінь покриття й захисту у вигляді власного капіталу банків (через встановлення адекватних коефіцієнтів ризику при розрахунку знаменника нормативу достатності капіталу). Цей захід обґрунтовується тим, що при кредитуванні банками в іноземній валюті виникають значні валютні ризики для позичальників і високі кредитні ризики для банків. Елементи такого підходу вже запроваджено НБУ при розрахунку нормативу Н2. Вимоги щодо збільшення власного капіталу при здійсненні банками надміру ризикових видів діяльності підвищуватимуть ступінь їх відповідальності за прийняття кредитних рішень і знижуватимуть системні ризики.

У світовій практиці все більше фахівців говорить про необхідність надання нормативам пруденційного регулювання антициклічного характеру [11]. Антициклічні нормативи адекватності банківського капіталу та вимоги щодо формування резервів на покриття можливих втрат за кредитними операціями банків мають відігравати важливу стабілізаційну роль, згладжуючи буми на фінансових ринках.

Нормативи адекватності капіталу повинні змінюватися залежно від стадії економічного циклу, щоб не провокувати кредитний бум на стадії піднесення економіки і не гальмувати кредитний процес на стадії спаду. Так зване динамічне нормування передбачає *підвищення нормативів адекватності капіталу в період швидкого зростання банківських кредитів і їх зниження у період гальмування кредитної діяльності*.

При формуванні *резервів під кредитні ризики* також слід *підвищувати коефіцієнти резервування* в часи економічного піднесення та створювати можливості для використання нако-

пичених резервів (і відповідно знижувати коефіцієнти резервування) у період економічного спаду. Таким чином, антициклічна роль політики пруденційного регулювання діяльності банків перешкоджатиме зростанню зовнішніх дисбалансів і забезпечуватиме передумови для уникнення фінансових криз.

Отже, запровадження спеціальних макропруденційних норм, спрямованих на зниження системних ризиків і попередження утворення боргового навантаження, має стати невід'ємним елементом регулювання боргових процесів в Україні. Як ми з'ясували, в нашій країні досягненню зазначених цілей можуть сприяти:

а) кількісні ліміти достатності капіталу банків (після вдосконалення методики їх підрахунку в частині віднесення до капіталу сформованих банками резервів і запровадження елементів динамічного нормування);

б) резерви під кредитні ризики з наданням їм антициклічного характеру.

Першочергове значення для забезпечення боргової стійкості України в середньостроковому періоді має *скорочення дефіциту державного бюджету*. Зменшення дефіциту поточного рахунку платіжного балансу із 7% від ВВП у 2008 році до 1.7% від ВВП у 2009 році свідчить про поступове відновлення зовнішньої рівноваги після девальвації гривні, але величезний дефіцит бюджету є ознакою наявності внутрішнього дисбалансу. Даний дисбаланс проявляється в тому, що все більша частка внутрішніх заощаджень використовується не на внутрішні інвестиції, а на фінансування кінцевих споживчих витрат уряду. Тобто скорочення внутрішнього попиту (завдяки чому поліпшиться поточний рахунок) більше стосувалося приватних інвестицій й приватного споживання, а не державного споживання. Цей висновок підтверджують дані щодо динаміки ВВП за методом кінцевого використання (див. таблицю 3)

В Україні накопичення державою боргових зобов'язань підтримує споживчий попит і зменшує глибину падіння вітчизняного ВВП у кризовий період, проте мало впливає на спроможність національної економіки обслуговувати накопичені борги. Відомо, що позитивна роль державних позик реалізується лише у тому разі, коли дохідність проектів, у які інвестуються запозичені кошти, перевищує рівень відсоткових ставок за

Таблиця 3. Зміна валового внутрішнього продукту в 2009 році	
Складові ВВП за категоріями кінцевого використання	Відсотків до попереднього року, в постійних цінах 2007 року
Валовий внутрішній продукт	-15.0
1. Кінцеві споживчі витрати	-13.0
у тому числі:	
домашніх господарств	-14.1
некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства	-6.0
сектору загального державного управління	-9.6
у тому числі:	
індивідуальні споживчі витрати	-7.3
колективні споживчі витрати	-13.3
2. Валове нагромадження	-52.9
у тому числі:	
валове нагромадження основного капіталу	-48.1
зміна запасів матеріальних оборотних коштів	-
чисте придбання цінностей	-1.8
3. Експорт товарів та послуг	-24.7
4. Імпорт товарів та послуг	-39.7

Джерело: Державний комітет статистики України.

кредитами. Якщо ж позичальники витрачають ці кошти на споживчі цілі чи фінансують за їх рахунок збиткові капіталовкладення, то зовнішнє фінансування має позитивний вплив лише на етапі нетто-залучення позик. Підвищення рівня споживчих та інвестиційних витрат у період запозичення фінансується за рахунок більшого скорочення відповідних витрат у період, коли борг погашається і обслуговується. Тому з часом на обслуговування накопичених боргів витрататиметься суттєва частка доходів бюджету, що знижуватиме потенціал активної бюджетної політики та ускладнюватиме виконання державою базових соціальних та економічних функцій.

За оцінками Міністерства фінансів, загальні виплати за державним боргом за рахунок коштів державного бюджету у 2010 році становитимуть 55.9 млрд. грн., з яких 37.3 млрд. грн. — виплати за внутрішнім боргом і 18.6 млрд. грн. — за зовнішнім. Борговий тиск на державний бюджет рік у рік посилюватиметься, сягнувши максимального значення в 2013 році, на який припадають основні виплати за кредитами МВФ.

На нашу думку, для корекції макроекономічних диспропорцій, відновлення макрофінансової стабільності і пом'якшення дії феномена звуження бюджетних доходів в умовах масштабних боргових виплат необхідно:

- **зменшити обсяги державних заборгованостей** зі 100 млрд. грн., запланованих на 2010 рік, **до 80–85 млрд. грн., а також скоротити дефіцит державного бюджету України до рівня 3% від ВВП**;

- підвищити інвестиційну складову бюджетних видатків для забезпечення продуктивного використання запозичених коштів (у частині нетто-приросту державного боргу).

Вирішення цих завдань передбачає розробку середньострокового плану бюджетної консолідації, складовими якого мають бути як розширення доходів бюджету (за рахунок підвищення податків на споживання, запровадження екологічних податків, залучення до оподаткування тіньових операцій), так і скорочення нерациональних видатків держави.

Експерти МВФ справедливо зазначають, що стимулююча фискальна й грошово-кредитна політика може стати важливим інструментом підтримки національних економік у період спаду. Але їх застосування має обмежуватися певними рамками та узгоджуватися з визначеним курсом фінансової політики на середньострокову перспективу. Збільшення державного боргу може мати лише тимчасовий характер, а боргова динаміка має набувати зворотних тенденцій після відновлення економічного зростання. Без обмежуючих чинників довгострокові втрати від фискальної експансії значно перевищують короткострокові вигоди.

Для зміцнення економічної бази та підвищення спроможності економіки обслуговувати накопичені борги важливе значення має **посилення інвестиційної складової видатків бюджету**. Наразі ж позичкові операції держави мало впливають на темпи та якість економічного зростання в Україні: запозичені кошти спрямовуються переважно на фінансування поточних видатків і обслуговування раніше накопичених боргів.

Державні інвестиції позитивно впливають на економічний розвиток, оскільки, по-перше, є складовою сукупного попиту, а, по-друге, через підвищення ефективності виробництва позначаються на рівні сукупної

пропозиції. При визначенні цільової спрямованості державних капітальних вкладень пріоритет має надаватися інвестиціям в інфраструктуру, особливо в транспортний сектор, мережі водо- і газопостачання, теплозабезпечення, виробництва й передачі електроенергії. Підвищення якості транспортної інфраструктури та розширення мережевих галузей сприятимуть високі зниженню витрат на ведення підприємницької діяльності й визначатимуть високі темпи зростання національної економіки.

Таким чином, для повного і своєчасного обслуговування власної заборгованості уряд має забезпечити продуктивну віддачу від капіталу, залученого на фінансовому ринку. У такому разі темпи зростання національного виробництва підвищуватимуться, а можливості погашення накопичених боргів збільшуватимуться.

Загалом для зменшення боргової залежності державних фінансів України та забезпечення макроекономічної стабільності необхідно:

- 1) **зменшити дефіцит державного бюджету України до рівня 3% від ВВП (5% від ВВП з урахуванням коштів на рекапіталізацію банків) у 2010 році і до 2,5–2% – у наступні роки;**

- 2) **встановити ліміт надання державних гарантій на рівні 3% від ВВП і забезпечити їх цільову спрямованість на інвестиції в інфраструктуру**, що тривалий період гарантуватиме досягнення суспільно значущих цілей та окупність вкладень;

- 3) **використовувати потенціал зовнішнього фінансування дефіциту бюджету за рахунок кредитних ресурсів МВРР і відмовитися від спрямування до державного бюджету позик МВФ, які створюють інфляційне навантаження (внаслідок конвертації отриманих валютних коштів у гривню) та породжують загрози для стабільності державних фінансів у середньостроковому періоді;**

- 4) **зменшити обсяги емісійного фінансування дефіциту бюджету і перейти до рівномірного розміщення ОВДП на первинному ринку, уникаючи різких стрибків доходності державних зобов'язань; запровадити довгострокові ОВДП з плаваючою ставкою і доходністю, прив'язаною до темпів інфляції (що дасть змогу зменшити бюджетні витрати на обслуговування боргу після зниження рівня ринкових відсоткових ставок);**

- 5) **забезпечити інвестиційне спрямування запозичених коштів (в обся-**

гах, що перевищують розмір погашення державного боргу) в будівництво та ремонт автомобільних доріг, магістральних трубопроводів, мостів, морських і повітряних портів, а також розвиток систем водо- і газопостачання, забезпечення теплом і електроенергією.

Література

1. International Monetary Fund. World Economic Outlook Database. October 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org>.
2. Global Risks 2010. A World Economic Forum Report. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org/en/initiatives/globalrisk/Reports/index.htm>.
3. Emerging Economy Responses to the Global Financial Crisis of 2007–09: an Empirical Analysis of the Liquidity Easing Measures / Prepared by Etienne B. Yehoue // IMF Working Paper. – December 2009.
4. How Does Public External Debt Affect Corporate Borrowing Costs In Emerging Markets? / Prepared by Senay Ağca and Oya Celasun // IMF Working Paper. – December 2009.
5. Debt Sustainability in Low-Income Countries: Proposal for an Operational Framework and Policy Implications / International Monetary Fund and International Development Association. – February 3, 2004.
6. Frankel Jeffrey A. and Andrew K. Rose. Currency Crashes in Emerging Markets: An Empirical Treatment // Journal of International Economics. – 1996. – Vol. 41. – No. 3. – November. – P. 351–66.
7. Доклад о глобальной финансовой стабильности // Международный валютный фонд // Бюллетень о состоянии рынков. – Январь 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org>.
8. Berglöf E., Korniyenko Y. and Zetzelmeier J., Crisis in Emerging Europe: Understanding the Impact and Policy Response / Unpublished manuscript. – 2009.
9. Швець Н. Проблемність капіталу банків України // Економіка України. – 2009. – № 12. – С. 38.
10. Mitra P., Selowsky M., Zaldueño J. Turmoil at Twenty. Recession, Recovery and Reform in Central and Eastern Europe and the Former Soviet Union. – International Bank for Reconstruction and Development, 2010.
11. Дель'Ариччиа Дж. Бумы цен на активы. Каков лучший способ решения проблемы? // Финансы и развитие. – 2009. – Июнь. – С. 35.

Навчальний корпус № 2
по вул. Січових стрільців, 11

За свою 70-літню історію Львівський інститут банківської справи підготував цілу когорту висококласних фахівців, котрі становлять фінансову еліту нашої держави. Це найстаріший і найбільший структурний підрозділ Університету банківської справи Національного банку України. У вузі з особливою шаною ставляться до минулого, яке гармонійно вплітається у визначне сьогодення одного з провідних вищих навчальних закладів України, який має свій імідж, визнання та беззаперечне лідерство. Тут кожен куточок дишає історією, кожну подію дбайливо зафіксовано на шпальтах видань, скрижалях історії ін-

Інститут приймає абітурієнтів.

ституту, увіковічено у світлинах.

Віхи становлення та розвитку на-

Студентський флеш-моб у Львівській опері.

Виставка/

Історія банківського інституту в світлинах

У рамках відзначення 70-літнього ювілею заснування Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи НБУ в навчальному закладі було відкрито фотовиставку Сергія Смирнова, котра відображає славні віхи діяльності альма-матер.

Ректор Університету банківської
справи НБУ Тамара Смовченко.

вчального закладу зняв на фотокамеру й оригінально стилізував у експозицію, відкрити в навчальному корпусі закладу по проспекту В.Чорновола, 61, Сергій Смирнов — фотомитець, який уже десять років поспіль плідно й натхненно репрезентує ЛІБС не лише в Україні, а й у світі. Особливого шарму його роботам надають майстерність та мистецький хист відчутти подих старовинного міста Лева, поєднуючи його з сучасним виміром. В роботах фотографа втілено панораму австрійської вишуканості дбайливо реконструйованих навчальних корпусів, які є визначними пам'ятками, справжніми перлинами класич-

Головний корпус ЛІБС.

Директор інституту Ганна Дутка.

ного європейського зодчества і водночас гармонійно вплітаються в архітектурний ансамбль нових, сучасних корпусів авторитетної вищої школи.

Потужний освітянський, аристократичний дух альма-матер, успадкований ще з XIX століття, збережено завдяки відданості, професіоналізму, інноваційності, динамізму та наполегливості колективу, який започаткував, сформував і постійно вдосконалює взірцевий навчальний заклад нашої країни.

Емілія Турин,

випускниця Львівського інституту
банківської справи 2005 року.

Фото **Сергія Смирнова.**

Відкриття та освячення нового музею
інституту.

Ганна Карчева

Кандидат економічних наук,
доцент Університету
банківської справи
Національного банку України

Дослідження/

Основні проблеми розвитку банківської системи України в посткризовий період та шляхи їх вирішення

У статті досліджено розвиток банківської системи України відповідно до розробленої американським економістом Х.Мінські гіпотези фінансової нестабільності та виокремлених ним трьох режимів фінансування. Розглянуто основні проблеми функціонування банківської системи в посткризовий період та шляхи їх вирішення. Надано пропозиції щодо напрямів реформування банківського сектору та вдосконалення регулювання банківської системи України, зокрема щодо доцільності переходу від проциклічного до антициклічного регулювання діяльності банків, підвищення ефективності державної капіталізації банківських установ і фінансової реструктуризації банківської системи в цілому.

Нинішня стагнація кредитування перешкоджає відновленню економіки країни та свідчить про недостатню комплексність політики щодо подолання наслідків фінансової кризи в Україні. Значний спад економіки в період кризи загострив питання пошуку нових шляхів її розвитку, необхідність створення економіки нового типу, зорієнтованої на розширення попиту на продукцію вітчизняних товаровиробників, для чого насамперед необхідно збільшити обсяги кредитування.

Водночас значні обсяги проблемних кредитів, які зумовили величезні збитки банків, та обсяги отриманих кредитів рефінансування, які банки мають повернути, свідчать про недостатню фінансову стійкість банківської системи в посткризовий період та обмежені можливості кредитування, необхідність реформування банківської системи, підвищення ефективності капіталізації банків за участі держави і переходу до нової моделі нагляду.

Нині актуальним питанням подолання банківської кризи науковці приділяють багато уваги. Серед учених над цією тематикою, зокрема, працюють В.М.Гець, С.Ю.Глазилін, Н.М.Ше-

лудько, Д.А.Митяєв, Т.С.Смолженко, В.І.Міщенко, О.Д.Вовчак, Л.О.Примостка, А.П.Вожжов, О.І.Барановський, І.О.Школьник та інші.

Однак у літературі все ж недостатньо висвітлено окремі важливі проблеми розвитку банківської системи в посткризовий період. Серед них — відновлення кредитування, необхідність реформування банківського сектору та переходу до антициклічного регулювання діяльності банків України, підвищення ефективності капіталізації банків за участі держави, фінансова реструктуризація банківської системи.

Тож зупинимось на цих науково-практичних питаннях детальніше.

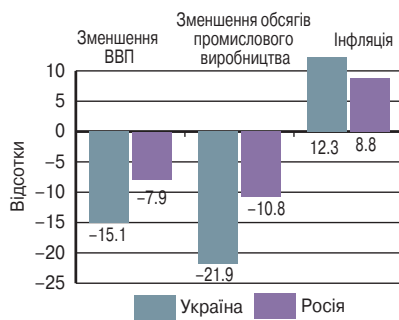
В умовах тривалої світової кризи, відсутності чіткого виявлення її причин та розробки ефективних заходів подолання наслідків дедалі більшої популярності серед кількох економічних теорій набуває посткейнсіанський підхід, представлений працями американського вченого Хаймана Філіпа Мінські. Маємо на увазі передусім висунуту ним гіпотезу фінансової нестабільності (financial instability hypothesis) та виокремлення і дослідження кількох режимів фінан-

сування (забезпечене фінансування (hedge finance), спекулятивне фінансування (speculative finance) і Понці-фінансування (Ponzi finance)), в залежності від потоку прибутків та боргових зобов'язань.

Зробимо спробу проаналізувати стан банківської системи України, спираючись на теоретичні засади Х.Мінські [1, 2].

Із результатів проведеного нами аналізу випливає, що в 2001–2004 роках в Україні спостерігалася ендогенна модель розвитку банківської системи. Характерним для неї був режим забезпеченого фінансування, про що свідчить високий рівень високоліквідних коштів (банки після кризи 1998 року намагалися підтримувати значну ліквідну “подушку безпеки”), зниження втричі частки проблемних кредитів, значне підвищення коштів, залучених від населення, над отриманими кредитами, незначна частка коштів нерезидентів у пасивах. Зауважимо, що в цей період уже почали з'являтися ознаки спекулятивного фінансування, про що свідчать високі темпи кредитування (так званий “кредитний бум”) в основному за рахунок ресурсів, залучених від населення, та зростання

Графік 1. Макропоказники України та Росії за 2009 рік

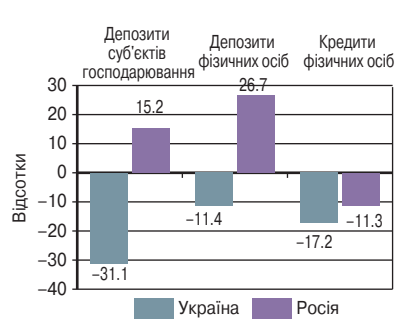

обсягів коштів на рахунках суб'єктів господарювання.

Ситуація різко змінилася в 2005–2006 роках, коли банківська система України переорієнтувалася на екзогенну модель розвитку і кредитна активність банків набула ознак “буму”, заснованого на ірраціональних очікуваннях. Позичальникам часто надавалися кредити, платежі за якими перевищували їхні доходи, тож останні вимушені були звертатися за новими кредитами, щоб уникнути дефолту. Тобто почали домінувати спекулятивне і Понці-фінансування. Остаточно ці види фінансування переважили в 2007–2008 роках, що, крім іншого, пов'язано з експансією іноземного капіталу та залученням банками в значних обсягах короткострокових коштів від нерезидентів. Це й стало каталізатором банківської кризи, оскільки останнє явище мало проциклічний характер. Банківська система виявилася неспроможною до функціонування в умовах відкритих систем та нездатною протистояти глобальним кризовим викликам. Ендогенний характер переходу від забезпеченого до спекулятивного і Понці-фінансування потребував відповідного державного втручання з метою недопущення широкомасштабної кризи. Однак Україна не мала ефективних інструментів щодо регулювання входження іноземного капіталу, короткострокових іноземних інвестицій та стримування спекулятивного фінансування [3, с. 9].

Перехід до режиму спекулятивного фінансування та неспроможність банківської системи протистояти внутрішнім і зовнішнім викликам зумовили значні втрати економіки та банківської системи в період фінансової кризи, а також складний шлях виходу з кризи. Для економіки України та банківської системи “дно” кризи виявилось набагато глибшим порівняно з іншими країнами (див.

Графік 2. Темпи приросту (зменшення) депозитів та кредитів у 2009 році

графіки 1 і 2).

Поліпшення макроекономічної ситуації та заходи, вжиті Національним банком України, мали позитивний вплив на стан банківської системи України і сприяли створенню необхідних передумов для відновлення кредитування економіки. Нині в Україні спостерігається економічне зростання (ВВП за I квартал 2010 року збільшився на 4.8%; за 5 місяців – на 6.1%). Міжнародний валютний фонд прогнозує зростання ВВП України на 3.7% в 2010 році та на 4.1% – у 2011 році.

Триває стабілізація обмінного курсу та зниження рівня інфляції. Індекс інфляції у травні становив 99.4%. Облікова ставка НБУ знизилася до 9.5%, що створює умови для зниження процентних ставок у процесі кредитування банками позичальників.

Певна стабілізація спостерігається і в банківській системі. Вона проявляється передусім у зміцненні довіри до банків та відновленні їх ресурсної бази, підвищенні рівня ліквідності й платоспроможності.

Про відновлення довіри до банків та поповнення ресурсної бази свідчить зростання (починаючи з II півріччя 2009 року) обсягів коштів, залучених банками від фізичних осіб. Із початку 2010 року їх обсяг збільшився на 22.6 млрд. грн., або на 10.8% і за станом на 01.06.2010 р. становив 232.7 млрд. грн., або 30.7% від зобов'язань банків. Поліпшення економічної ситуації в країні сприяло зростанню обсягів коштів на поточних рахунках суб'єктів господарювання – з початку року на 8.7 млрд. грн., або на 7.6%. Основна частина приросту коштів населення та весь обсяг приросту коштів юридичних осіб припадає на депозити в національній валюті, що свідчить про підвищення довіри до гривні, а також про зменшення інфляційних та де-

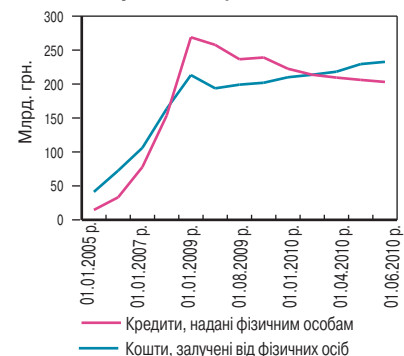
вальваційних очікувань [4].

Зауважимо, що починаючи з 01.03.2010 р. кошти, залучені від населення, перевищили суму кредитів, отриманих від банків (див. графік 3), тобто “бульбашка”, яка виникла за станом на 01.01.2008 р., “здулася” і населення знову стає основним кредитором банківської системи.

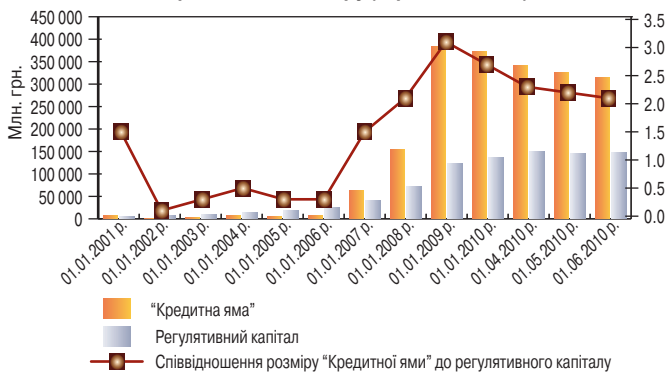
Зниження ділової активності й відновлення ресурсної бази сприяли вирішенню однієї з ключових структурних проблем банківської системи України – зменшенню розриву між наданими кредитами та коштами, залученими від нефінансового сектору, так званої “кредитної ями”. За станом на 01.01.2009 р. розрив досягнув критичного значення: обсяг кредитів, наданих нефінансовому сектору, перевищив суму коштів на клієнтських рахунках і депозитах на (–)384.3 млрд. грн., тобто на суму, в 3.1 раза більшу, ніж обсяг регулятивного капіталу банків України (в Росії – на суму, більшу в 1.5 раза) [5, с. 27]. За станом на 01.06.2010 р. внаслідок стагнації кредитування на тлі стійкого зростання депозитної бази “кредитна яма” зменшилася до (–)314.6 млрд. грн., що в 2.1 раза перевищувало регулятивний капітал банків України. Зауважимо, що наявність значної “кредитної ями” свідчить про функціонування банків у режимі спекулятивного фінансування та відсутність здорової фінансової основи для збалансованого економічного зростання в Україні. Незважаючи на певні позитивні структурні зрушення в банківській системі України, поки що зберігається модель залежного розвитку від зовнішніх кон'юнктурних запозичень, що містить у собі серйозні ризики для банківської системи України.

Про певні ознаки стабілізації банківської системи свідчить також

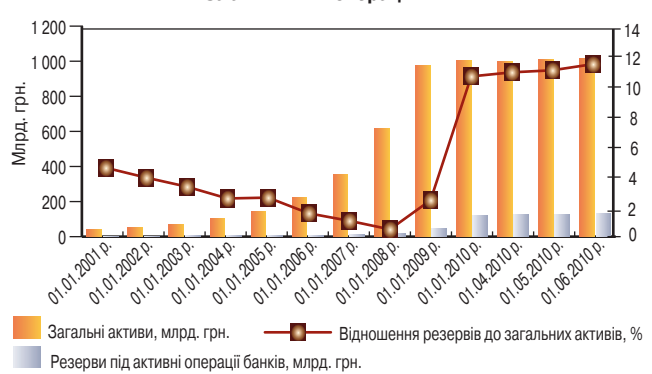
Графік 3. Динаміка кредитів, наданих банками фізичним особам, та обсягів коштів, залучених від фізичних осіб

Графік 4. Розрив між кредитами та депозитами нефінансового сектору ("кредитна яма")

Графік 5. Динаміка формування банками України резервів за активними операціями

зростання рівня ліквідності й капіталізації банківської системи (її платоспроможності). Банківська система як ніколи має високий рівень адекватності регулятивного капіталу, який з початку року досягнув 20.6% (за норми не менше 10%). Це найвище значення, починаючи з 2000 року. Підвищення рівня капіталізації значною мірою відбулося за рахунок зростання статутного капіталу (за 2009 рік – на 36.7 млрд. грн., або на 44.6%, з початку 2010 року – на 13.8 млрд. грн., або на 11.5%), зокрема у зв'язку з виконанням банками програм капіталізації за результатами діагностичного обстеження банків, проведеного аудиторськими компаніями за результатами діяльності банків у 2008 і 2009 роках. Зауважимо, що підвищення рівня капіталізації не супроводжувалося адекватним зростанням рівня ліквідності банків.

Порівняно з 01.01.2009 р. обсяг високоліквідних активів (готівка + кошти на коррахунках в НБУ та інших банках) за станом на 01.06.2010 р. збільшився на 25.4 млрд. грн., а їх частка в загальних активах зросла з 8.2 до 10.3%. Про підвищення рівня ліквідності банків України свідчить і те, що банки практично не звертаються до Національного банку Укра-

їни за кредитами рефінансування. Водночас рівень повернення раніше отриманих кредитів рефінансування залишається низьким. Порівняно з початком 2010 року обсяг кредитів, отриманих банками від Національного банку, скоротився з 86.3 млрд. грн. до 79.6 млрд. грн. у квітні 2010 року (в 2007 році цей показник становив 1.7 млрд. грн. [6]). Зауважимо, що величезний обсяг отриманих банками кредитів рефінансування відволікає їх ресурси на погашення кредитів рефінансування і стримує кредитну активність.

Водночас слід звернути увагу на певні структурні диспропорції у високоліквідних активах банків, зокрема, на вдвічі менший обсяг коштів на рахунках у Національного банку України (26.2 млрд. грн.) порівняно з коштами на коррахунках в інших банках (55.2 млрд. грн.). Зрозуміло, що розміщуючи кошти на коррахунках у банках-нерезидентах, українські банківські установи кредитують західні економіки, а не економіку України. Зауважимо, що на сьогодні банківська система України має значно нижчий запас міцності з ліквідності порівняно з Росією. Так, хоча обсяг коштів, розміщених у Національному банку України, і збільшив-

ся, він становить лише 2.6% від активів, тоді як кошти, розміщені в Банку Росії, дорівнюють 6.9%. Нижче 4.2% [5] цей показник у сусідній країні за період фінансової кризи не опускався. Незначний обсяг коштів, розміщених на рахунках у Національному банку України, та висока частка проблемних кредитів свідчать про обмежені можливості банківської системи України в кредитуванні економіки та забезпеченні розвитку за інноваційною моделлю.

Особливість нинішньої фінансової кризи в тому, що вирішення проблеми ліквідності в більшості економік не гарантувало відновлення фінансування реального сектору економіки. Причому проблема полягає в зниженні схильності до ризику не лише банків, а й позичальників. Спостерігається перехід банківських установ до режиму забезпеченого фінансування: наприклад, японський бізнес практично весь 2009 рік демонстрував український попит на кредити, незважаючи на майже нульові ставки.

Подібні закономірності простежуються і в Україні. Незважаючи на підвищення рівня ліквідності й капіталізації – основи стабільного функціонування та розвитку банківської системи, подальший її розвиток

Таблиця 1. Динаміка та структура високоліквідних активів банків України

Показники	01.01.2009 р.	01.01.2010 р.	01.05.2010 р.	01.06.2010 р.	Млн. грн.			
					Приріст порівняно з 01.01.2009 р.		Приріст порівняно з 01.01.2010 р.	
					млн. грн.	%	млн. грн.	%
Готівка	20 668	21 725	23 623	23 441	2 773	13.4	1 716	7.9
Відсоток до активів	2.1	2.2	2.3	2.3				
Кошти в НБУ	18 768	23 337	26 547	26 488	7 720	41.1	3 151	13.5
Відсоток до активів	1.9	2.3	2.6	2.6				
Кошти на коррахунках в інших банках	40 406	51 323	55 731	55 216	14 810	36.7	3 893	7.6
Відсоток до активів	4.2	5.1	5.5	5.4				
Високоліквідні активи, всього	79 842	96 385	105 901	105 145	25 303	31.7	8 760	9.1
Відсоток до загальних активів	8.2	9.6	10.5	10.3				
Загальні активи	973 332	1 001 626	1 012 103	1 016 481	43 149	4.4	14 855	1.5

стримують високі ризики в діяльності банків, зростання в значних обсягах неповернутих кредитів позичальниками. Це зумовлює формування додаткових резервів і спричиняє величезні збитки банківської системи України та значні втрати капіталу і є свідченням високої фінансової нестабільності й чутливості вітчизняних банківських установ до ризиків. За результатами 2009 року збитки банків України становили 38.4 млрд. грн., із них майже третина (11.8 млрд. грн., або 30.7%) — це збитки трьох банків, капіталізованих за участі держави. За 5 місяців 2010 року збитки становили 7.4 млрд. грн.

Як свідчать основні показники діяльності банків України, капіталізація банківських установ за участі держави та надання Національним банком України кредитів рефінансування не сприяли наповненню реального сектору економіки кредитними ресурсами. Маючи достатній рівень ліквідності й платоспроможності, банки не поспішають із кредитуванням для забезпечення якісного її відновлення. Для банківських установ нині привабливішими є операції з цінними (зокрема державними) паперами. Причиною тому — їх висока дохідність. За 5 місяців 2010 року вкладення банків у цінні папери збільшилися на 23.7 млрд. грн., або на 60.3%, тоді як обсяги кредитів, наданих суб'єктам господарювання, скоротилися на 1.4%, а фізичним особам — на 8.7%.

У зв'язку з цим значний інтерес становить досвід Китаю, де безпрецедентне зростання обсягів державних інвестицій, які були антициклічними, забезпечило цій країні збереження високих темпів економічного зростання. Китай на момент фінансової кризи володів не лише достатніми фінансовими ресурсами для проведення стимулюючої політики, а й налагодженими каналами надання їх конкретним адресатам у реальній економіці, що гарантувало цільове використання цих коштів і забезпечило високі темпи економічного зростання цієї країни в період фінансової кризи [7]. Слід зазначити, що хоча прямі державні витрати розвинутих економік у реальному секторі й збільшилися, основна частина антикризових пакетів використовувалася передусім для підтримки банківської і фінансової систем, тобто могла вплинути на ВВП лише через відновлення банківського кредитування. Така тен-

денція притаманна й Україні.

На сьогодні найбільшою загрозою для банківської системи України є значне зростання обсягів проблемних кредитів (у 12 разів, вони сягнули 77.3 млрд. грн., а частка в кредитному портфелі збільшилася з 1.4 до 10.7%; в Росії цей показник за корпоративними кредитами становить 6%, за роздрібними — 7%). Це є свідченням високих ризиків у банківській системі та зумовлює значні відрахування в резерви на покриття збитків за активними операціями. Відношення резервів до активів зросло з 3.3 до 12.6% (в Росії за роздрібними кредитами — до 9.9%, за корпоративними — до 10.8%) [5, с. 27]. Зберігається негативна тенденція до збільшення обсягу проблемних активів: за травень 2010 року прострочена заборгованість за кредитами зросла на 3 млрд. грн., або на 4%.

Перший заступник Голови Банку Росії Геннадій Мелік'ян в інтерв'ю телеканалу "Раша тудей" (Russia Today) зазначив, що загальною проблемою російських банків, котрі найбільше постраждали від фінансової кризи, було кредитування власників банків. За його словами, 80% кредитних організацій, у яких відкликано ліцензії, кредитували саме своїх власників. Банк Росії планує вжити заходів для недопущення подібної ситуації в майбутньому, зокрема він має намір зобов'язати банки в разі кредитування бізнесу власників банку збільшувати обсяги обов'язкових резервів. Планується підвищити коефіцієнт ризику за такими операціями, а також змінити підхід щодо визначення афілійованих компаній з власниками банків тощо. Подібні проблеми характерні й для банків України.

Зростання обсягів проблемних кредитів стало причиною зниження рівня ліквідності внаслідок неповернення кредитів, зростання збитків через значні обсяги формування резервів і збільшення кількості неплатоспроможних установ, послаблення інвестиційної привабливості.

Український фінансовий сектор порівняно з міжнародним виглядає доволі непривабливо. Відповідно до останнього рейтингу конкурентоспроможності WEF 2009–2010 (розділ "Financial market sophistication") Україна посідає 106 місце і поступається багатьом країнам із ринками, що розвиваються [8, с. 46].

Очевидно, що наведений у таблиці

ці 2 рейтинг є дещо суб'єктивним, але він відображає реальне ставлення іноземних інвесторів до українського фондового ринку.

Значні обсяги проблемних кредитів стримують кредитування банками економіки та населення. За даними міжнародного рейтингового агентства Мудіс (Moody's), на кінець 2009 року в Україні простроченими були 18% іпотечних позик у гривнях і 27% — в іноземних валютах. Насторожує значний обсяг реструктуризованих кредитів. За прогнозами, знадобиться ще 2-3 роки для вирішення проблеми "поганих" кредитів, але існує ризик, що реструктуризовані кредити із часом можуть стати неповернутими позиками, а це призведе до виникнення нових проблем у банках.

Наслідком такої ситуації є зниження ефективності виконання банківською системою основної її функції — посередницької. Залучені від населення депозити банки недостатньо мірою спрямовують на кредитування економіки. Однією з причин скорочення обсягів кредитування є дефіцит надійних позичальників. Багато підприємств і навіть цілі галузі не знають перспектив розвитку ринку. У зв'язку з цим концептуальними основами державної політики має бути орієнтація на внутрішній попит, підвищення рівня життя населення й активне імпортозаміщення, впровадження енергозберігаючих технологій.

Криза загострила необхідність зміни підходів до банківського нагляду. Передусім — упровадження сучасних інструментів, призначених для запобігання проведенню банками високоризикової діяльності. Важливим принципом банківського нагляду, як зазначалося на самітах країн Великої двадцятки, має стати диференціація нагляду залежно від масштабів банку, характеру й обсягу здійснюваних ним операцій, а також зміни проциклічної політики нагляду на антициклічне регулювання, яке передбачає використання динамічних резервів не лише на поточні, а й на довгострокові

Таблиця 2. Рейтинг конкурентоспроможності WEF 2009–2010

Країна	Місце
Естонія	29
Азербайджан	66
Туреччина	80
Китай	81
Україна	106
Казахстан	111
Росія	119

очікувані витрати.

Про необхідність упровадження антициклічного банківського нагляду свідчать і дані графіків 6 та 7. Так, у період “кредитного буму” 2001–2007 років банки вважали ризики низькими і практично не здійснювали відрахувань у резерви за активними операціями. Темпи зростання обсягів резервів значно відставали від збільшення обсягів активних операцій. У результаті на момент закінчення “кредитного буму” і виникнення банківської кризи накопичився значний розрив між адекватними й фактично сформованими резервами. Кредитний портфель, який раніше вважався надійним, перетворився в ризиковий і потребував значного доформування резервів на відшкодування можливих втрат. Величезні збитки, яких зазнала банківська система України, свідчать про нагальну необхідність удосконалення методик формування резервів, котрі б враховували не лише поточні, а й довгострокові очікувані витрати.

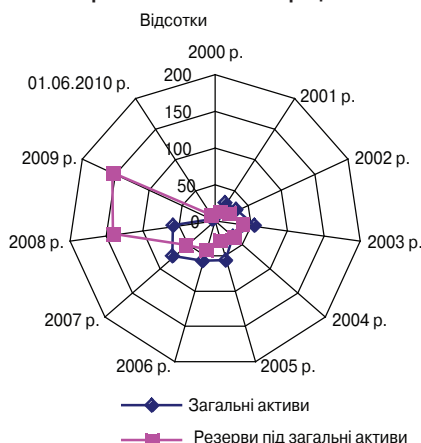
Динамічне резервування по суті є буфером резервів, який має амортизувати кредитні шоки. В період “кредитного буму” банки мають здійснювати додаткові відрахування в резерви, а під час скорочення кредитних пропозицій – знижувати рівень відрахувань у резерви і тим самим зменшувати навантаження на фінансовий результат у період фінансових криз.

Динамічне резервування передбачає зменшення коливань сукупного рівня резервів у період кредитного циклу, на відміну від діючого нині підходу до формування резервів, визначеного Положенням “Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків”, затвердженим постановою Правління Національного банку України від 06.07.2000 р. № 279, коли витрати на формування резерву скорочуються в період експансії і збільшуються за умови зменшення обсягів кредитування. Крім того, динамічне резервування передбачає зниження волатильності фінансового результату банків, який залежить від величини сформованих резервів.

Аналіз банківських криз, які, починаючи з 60-х років минулого століття, почастишали, свідчить, що програми з їх подолання, як правило, включають такі три основні компоненти:

– оцінка “поганих” активів за ре-

Графік 6. Темпи приросту загальних активів та резервів на відшкодування можливих втрат за активними операціями

зультатами аудиту міжнародними аудиторськими компаніями;

– очищення балансів банків від “поганих” активів;

– капіталізація банків за участі держави.

В Україні за результатами діагностичного обстеження була здійснена оцінка “поганих” активів, визначена сума доформування резервів та необхідна сума додаткової капіталізації банків. Національним банком України було надано пропозиції щодо капіталізації за участі держави семи банків (“Надра”, Укрпромбанк, “Київ”, Родовід-банк, Укргазбанк, банк “Фінанси та кредит”, Імексбанк). Державою здійснено капіталізацію трьох банків (“Київ”, Родовід-банк, Укргазбанк) на загальну суму 16.7 млрд. грн. Вважається, що ефективність державної капіталізації була низькою, про що свідчить різке погіршення активів капіталізованих банків після державної капіталізації [11], величезні збитки та значні втрати капіталу, ліквідності й платоспроможності банків. За результатами 2009 року збитки трьох банків, капіталізованих за участі держави, становили третину збитків усієї банківської системи – 11.8 млрд. грн. (Укргазбанк – 4.4 млрд. грн., Родовід-банк – 4.2 млрд. грн., банк “Київ” – 3.2 млрд. грн.). За I квартал 2010 року збитки Родовід-банку становили 3.2 млрд. грн., банку “Київ” – 134.1 млн. грн. Зокрема про значні втрати капіталу банками, капіталізованими за участі держави, та низький рівень їх платоспроможності свідчить і значне перевищення їх статутного капіталу над власним капіталом банків (див. таблицю 3).

Прийми низької ефективності ка-

піталізації банків за участі держави зумовлені відсутністю комплексного підходу до розв’язання проблем у діяльності цих банків, невирішеністю питань фінансової реструктуризації. Міжнародний досвід засвідчує [12, с. 226–236], що держава, яка націоналізує банки, виокремлює їхні погані активи й створює державні компанії з їх управління, тобто реалізується принцип визначення “поганих” активів і очищення від них балансів у комплексі з державною капіталізацією банків. У країнах Центральної та Східної Європи, Китаї, Південній Кореї програми реструктуризації банківських систем передбачали створення державних агентств з управління активами, куди переводилися проблемні активи за номіналом або з певним дисконтом в обмін на державні довгострокові облигації, які забезпечували дохід на рівні ринкових процентних ставок. Термін обігу зазначених облигацій відповідав тривалості діяльності агентства.

Метод фінансової реструктуризації, який передбачає створення державних агентств з управління активами, має такі переваги:

– банки можуть сконцентрувати на підвищенні ліквідності й платоспроможності, ефективності надання нових кредитів, а не на погашенні проблемних;

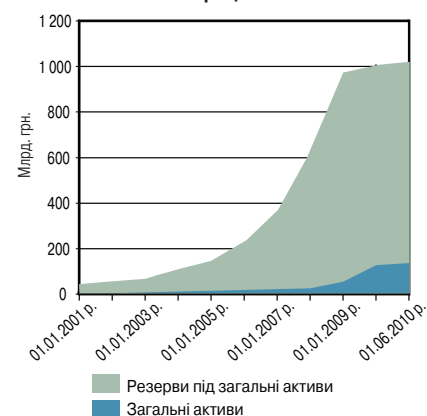
– створення такої структури може сприяти більшою мірою скоординованій процедурі реструктуризації суб’єктів господарювання;

– скорочення директивного кредитування, ліквідація зв’язків банків із ненадійними позичальниками та колишніми інсайдерами;

– пошук нових ніш на банківському ринку, створення нових фінансових продуктів, розвиток конкуренції тощо.

Перевага методу фінансової реструктуризації зі створенням дер-

Графік 7. Динаміка активів та резервів на відшкодування можливих втрат за активними операціями

Таблиця 3. Дані щодо капіталізації банків за участі держави за станом на 01.04.2010 р. [4]

Банки	Статутний капітал	Власний капітал	Перевищення статутного капіталу над власним капіталом
Укргазбанк	5 700 000	1 811 640	3 888 360
Родовід-банк	8 409 298	2 043 026	6 366 272
Банк "Київ"	3 567 544	773 239	2 794 305

Тис. грн.

жавного агентства з управління активами полягає в можливості швидкого відновлення посередницької функції банків та зміцнення їх фінансового стану, оперативної підготовки державних банків до приватизації і формування стійкої довіри інвесторів до цього процесу.

Отже, цілком очевидно, що умови, мета і механізми підтримання державою банківської системи потребують перегляду та вдосконалення. На сьогодні обговорюються різні варіанти щодо подальшої діяльності банків, капіталізованих за участі держави. Заслуговує на увагу пропозиція Національного банку України об'єднати три банки, капіталізовані за участі держави, а також банк "Надра" в один банк. Це дасть змогу підвищити конкурентоспроможність та ефективність діяльності банку- правонаступника. Інша пропозиція стосується продажу банків, капіталізованих за участі держави, на фондовій біржі. Зрозуміло, що такий продаж має бути здійснений стратегічним надійним інвестором без збитків для держави.

Стосовно пропозиції Міністерства фінансів додатково капіталізувати Родовід-банк та Укргазбанк зауважимо, що вона, з огляду на попередній досвід неефективної капіталізації банків за участі держави, може розглядатися за умови очищення балансів зазначених банків від проблемних активів та створення державного агентства з управління активами й подальшою передачею цьому агентству проблемних активів в обмін на державні цінні папери. За умови здійснення державної додаткової капіталізації Родовід-банку та Укргазбанку відповідно до діючого порядку без очищення балансів від "поганих" активів та фінансової реструктуризації, як це відбувалося в інших країнах, є ризик неефективного використання державних коштів, подальшої фінансової нестабільності банків унаслідок збереження негативної тенденції погіршення якості активів, низької ліквідності й платоспроможності банків, що не дасть змоги оперативно підготувати їх

до приватизації та вигідно продати.

Зауважимо, що період фінансової кризи характеризувався реструктуризацією банківської системи шляхом посилення ролі державних банків (Укрексімбанку та Ощадбанку) за рахунок збільшення їх капіталу та участі держави в капіталізації трьох інших банків (Укргазбанку, Родовід-банку та банку "Київ"). Якщо на початку банківської кризи (01.10.2008 р.) частка капіталу державних банків (Ощадбанку та Укрексімбанку) у капіталі банківської системи України становила лише 5.1%, то на сьогодні (з урахуванням державної капіталізації Укргазбанку, Родовід-банку й банку "Київ") участь держави в капіталі банківської системи становить 36%. Однак незважаючи на значне посилення ринкової позиції державних банків, рівень конкурентоспроможності державного сектору в банківській системі України залишається значно нижчим порівняно з іноземним капіталом та приватним бізнесом через низьку надійність та конкурентоспроможність банків, капіталізованих за участі держави.

У рамках антициклічного регулювання діяльності банків пропонуємо розглянути питання щодо створення в Україні стабілізаційного фонду. Обґрунтування цієї пропозиції полягає в тому, що держава змушена витрачати значні кошти для стабілізації ситуації в умовах фінансової кризи в банках, які здійснювали високоризикову діяльність і в яких виникла істотна загроза втрати платоспроможності, зокрема, шляхом капіталізації банків за участі держави. Однак, як справедливо вважає багато аналітиків, вихід із банківської кризи за рахунок платників податків є не найкращим способом вирішення проблеми. Тому антициклічне регулювання діяльності банків має передбачати створення стабілізаційного фонду за рахунок здійснення банками так званих стабілізаційних відрахувань у період стабільного функціонування банків. Зауважимо, що на сьогодні в Німеччині та Франції

активно розглядається питання про створення подібних стабілізаційних фондів, які мають використовуватися для подолання наслідків майбутніх фінансових криз. При цьому у Франції планують спрямовувати такі відрахування безпосередньо до державного бюджету, в Німеччині передбачається створення спеціалізованого фонду антикризового страхування, який перебуватиме під контролем держави.

Слід звернути увагу й на пропозицію Великобританії [13, с. 362] на саміті міністрів фінансів країн Великої двадцятки у Шотландії щодо запровадження світового фінансового податку, мотивуючи це тим, що вигоду від успіхів банків отримує невелика група людей, а за їх прорахунки платять усі. Суть нового податку полягає в тому, що він має бути глобального характеру, стати частиною нової глобальної економічної угоди і компенсувати збої у банківській діяльності. Якщо до цього часу банки у випадку банкрутства або перед банкрутством рятували ситуацію за рахунок податкових надходжень, отриманих від клієнтів банків (невинна сторона), то нова концепція переносить джерело покриття банківських прорахунків на їхні спеціальні податкові відрахування.

Отже, значні втрати банківської системи України під час фінансової кризи та складний процес виходу з банківської кризи, високі ризики та фінансова нестабільність, низька кредитна активність та ефективність капіталізації банків за участі держави свідчать про необхідність удосконалення регулювання діяльності банків у посткризовий період, яке має передбачати:

- впровадження антициклічного банківського нагляду, реалізацію вимог Базельського комітету в повному обсязі та застосування динамічного резервування, яке б враховувало витрати не лише на поточні, а й на довгострокові очікувані витрати;
- розроблення інструментів щодо стримування режиму спекулятивного фінансування, ліквідації "кредитних ям" та підвищення запасу ліквідності банків;
- створення стабілізаційного фонду в Україні за рахунок стабілізаційних відрахувань банків;
- удосконалення порядку капіталізації банків за участі держави з урахуванням позитивного міжнародного досвіду, передбачивши очищення

балансів зазначених банків від проблемних активів та створення державного агентства з управління активами з подальшою передачею цього агентству проблемних активів в обмін на державні цінні папери;

- удосконалення регулювання зовнішніх запозичень банків та участі іноземного капіталу в статутному капіталі банків України, унеможлививши небезпечні концентрації, входження ненадійного капіталу, кредитування економіки та населення за рахунок короткострокових іноземних інвестицій;

- створення державної структури по роботі з проблемними активами банків.

Величезні збитки в діяльності банків свідчать про недооцінку ризиків у докризовий період та недостатній рівень їх хеджування, недосконалість інструментів регулювання діяльності банків та необхідність переходу від проциклічного до антициклічного регулювання діяльності банків, відновлення значимості фінансового результату як важливого індикатора фінансо-

вої стабільності банків та вразливості до ринків.

Література

1. Minsky H.P. *Stabilizing an Unstable Economy*. N.Y. etc, 2008. P.120.

2. Столбов М. Гипотеза фінансової нестабільності Хаймана Мински и экономический кризис в России // *Мировая экономика и международные отношения*. — 2010. — № 3. — С. 56–64.

3. Геєць В. Формування і розвиток фінансової кризи 2008–2009 років в Україні // *Економіка України*. — 2010. — № 4. — С. 5–15.

4. www.bank.gov.ua

5. Ведев А.Л. Устойчивость и потенциал российской банковской системы // *Банковское дело*. — 2010. — № 4. — С. 23–27.

6. Бюлетень Національного банку України. — 2010. — № 4.

7. Кузьмин Д.В. Факторы стабильности фінансової системи Китая // *Банковское дело*. — 2010. — № 3. — С. 19–23.

8. Корищенко К.Н. К посткризисному развитию инфраструктуры и регу-

лирования финансового рынка // *Деньги и кредит*. — 2010. — № 4. — С. 42–47.

9. Необходимы смена парадигмы и реформа финансовой системы // *Банковское дело*. — 2009. — № 11. — С. 88–90.

10. Моисеев С.Р. Контрициклическое регулирование: динамические резервы и резервный капитал // *Банковское дело*. — № 10. — 2009. — С. 12–20.

11. Остапович А.З. Развитие банковской системы в странах с развивающейся и переходной экономикой / А.З. Остапович // *Сравнительный анализ стабилизационных программ 90-х годов* / Р. Анчак [и др.]: под ред С. Савельева. — М. 2003. — Гл. 7.

12. Пелих С.А. Проблемы денежно-кредитных отношений / Сборник научных трудов / С.А. Пелих; Академия управления при Президенте Республики Беларусь. — Минск: Право и экономика, 2007. — С. 226–236.

13. Юрій С., Савельєв Є. Новий світовий економічний порядок: історія, теорія, напрямки формування // *Журнал європейської економіки*. — Том 8 (№ 4), грудень 2009. — С. 353–370.

Інформація з першоджерел/

Доповнення до Переліку осіб, які мають сертифікати Національного банку України на право здійснення функцій тимчасового адміністратора та ліквідатора банків¹, внесені у червні 2010 р.

№ п/п	Прізвище, ім'я, по батькові тимчасового адміністратора або ліквідатора	Дата і номер рішення Комісії ² про надання сертифіката	Номер та серія сертифіката	Строк дії сертифіката / продовження терміну дії сертифіката	Застосування заходів впливу
247	Чечіль Євген Миколайович	03.06.2010 р. № 322	Серія А № 00206 (тимчасова адміністрація); серія В № 00175 (ліквідація)	03.06.2015 р.	
248	Подеряко Юрій Григорович	17.06.2010 р. № 323	Серія А № 00208 (тимчасова адміністрація)	17.06.2015 р.	
249	Костенко Роман Валерійович	17.06.2010 р. № 324	Серія А № 00209 (тимчасова адміністрація); серія В № 00176 (ліквідація)	17.06.2015 р.	
250	Соловйова Ольга Давланівна	17.06.2010 р. № 325	Серія А № 00210 (тимчасова адміністрація); серія В № 00177 (ліквідація)	17.06.2015 р.	
251	Райтбург Юрій Григорович	17.06.2010 р. № 326	Серія А № 00211 (тимчасова адміністрація); серія В № 00178 (ліквідація)	17.06.2015 р.	
252	Попов Дмитро Анатолійович	23.06.2010 р. № 328	Серія А № 00212 (тимчасова адміністрація); серія В № 00179 (ліквідація)	23.06.2015 р.	

¹ “Перелік осіб, які мають сертифікати Національного банку України на право здійснення функцій тимчасового адміністратора та ліквідатора банків” у повному обсязі за станом на 01.01.2010 р. опубліковано у №2 (2010 р.) “Вісника НБУ” на стор. 64–71.

² Кваліфікаційна комісія Національного банку України з питань сертифікації тимчасових адміністраторів та ліквідаторів банківських установ.

Перелік осіб, чий сертифікат на право здійснення функцій тимчасового адміністратора та ліквідатора банків втратили чинність

За станом на 01.07.2010 р.

№ п/п	Прізвище, ім'я, по батькові тимчасового адміністратора або ліквідатора	Дата і номер рішення Комісії про надання сертифіката	Номер та серія сертифіката	Строк дії сертифіката / продовження терміну дії сертифіката	Дата та підстава припинення чинності сертифіката
1	Штепа Людмила Павлівна	17.02.2005 р., № 45	№ 000032-ЛТ (тимчасова адміністрація, ліквідація)	17.02.2010 р.	Сертифікат втратив чинність 17.02.2010 р. на підставі рішення Комісії від 17.06.2010 р. № 327
2	Максимова Ірина Анатоліївна	17.02.2005 р., № 46	№ 000033-ЛТ (тимчасова адміністрація, ліквідація)	17.02.2010 р.	Сертифікат втратив чинність 17.02.2010 р. на підставі рішення Комісії від 17.06.2010 р. № 327
3	Родіонова Марина Олексіївна	21.06.2005 р., № 47	№ 000034-ЛТ (тимчасова адміністрація, ліквідація)	21.06.2010 р.	Сертифікат втратив чинність 21.06.2010 р. на підставі рішення Комісії від 23.06.2010 р. № 329

Підготовлено департаментом кризового менеджменту та контролю операцій на відкритому ринку Національного банку України.

Основні показники діяльності банків України на 1 липня 2010 року

№ п/п	Назва показника	01.01. 2005 р.	01.01. 2006 р.	01.01. 2007 р.	01.01. 2008 р.	01.01. 2009 р.	01.01. 2010 р.	01.07. 2010 р.
1	Кількість зареєстрованих банків	181	186	193	198	198	197	196
2	Вилучено з Державного реєстру банків (з початку року)	4	1	6	1	7	6	3
3	Кількість банків, що перебувають у стадії ліквідації	20	20	19	19	13	14	18
4	Кількість діючих банків	160	165	170	175	184	182	176
4.1	із них: з іноземним капіталом;	19	23	35	47	53	51	52
4.1.1	у тому числі зі 100-відсотковим іноземним капіталом	7	9	13	17	17	18	20
5	Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків, %	9.6	19.5	27.6	35.0	36.7	35.8	36.0
Активи, млн. грн.								
1	Активи, всього	134 348	213 878	340 179	599 396	926 086	880 302	885 572
1.1	Загальні активи (не скориговані на резерви під активні операції)	141 497	223 024	353 086	619 004	973 332	1 001 626	1 019 703
2	Готівкові кошти та банківські метали	5 622	7 628	11 430	18 313	20 668	21 725	22 202
2.1	Частка у загальних активах, %	4.0	3.4	3.2	3.0	2.1	2.2	2.2
3	Кошти в Національному банку України	8 305	17 382	15 280	19 120	18 768	23 337	36 694
3.1	Частка у загальних активах, %	5.9	7.8	4.3	3.1	1.9	2.3	3.6
4	Кореспондентські рахунки, відкриті в інших банках	9 921	11 589	18 535	26 293	40 406	51 323	55 021
4.1	Частка у загальних активах, %	7.0	5.2	5.2	4.2	4.2	5.1	5.4
5	Кредити надані	96 945	156 268	268 294	485 368	792 244	747 348	717 299
5.1	У тому числі: кредити, надані суб'єктам господарювання;	72 875	109 020	167 661	276 184	472 584	474 991	470 166
5.2	кредити, надані фізичним особам	14 599	33 156	77 755	153 633	268 857	222 538	200 410
6	Довгострокові кредити	45 531	86 227	157 224	291 963	507 715	441 778	422 339
6.1	із них: довгострокові кредити, надані суб'єктам господарювання	34 693	58 528	90 576	156 355	266 204	244 412	249 397
7	Прострочена заборгованість за кредитами	3 145	3 379	4 456	6 357	18 015	69 935	77 591
8	Вкладення в цінні папери	8 157	14 338	14 466	28 693	40 610	39 335	61 892
9	Резерви під активні операції банків	7 250	9 370	13 289	20 188	48 409	122 433	135 109
9.1	Відсоток виконання формування резерву	99.7	100.1	100.1	100.04	100.1	100.05	100.06
9.2	У тому числі резерв на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями	6 367	8 328	12 246	18 477	44 502	99 238	106 084
Пасиви, млн. грн.								
1	Пасиви, всього	134 348	213 878	340 179	599 396	926 086	880 302	885 572
2	Власний капітал	18 421	25 451	42 566	69 578	119 263	115 175	127 162
2.1	У тому числі: сплачений зареєстрований статутний капітал	11 648	16 144	26 266	42 873	82 454	119 189	133 203
2.2	Частка капіталу в пасивах, %	13.7	11.9	12.5	11.6	12.9	13.1	14.4
3	Зобов'язання банків	115 927	188 427	297 613	529 818	806 823	765 127	758 410
3.1	У тому числі кошти суб'єктів господарювання;	40 128	61 214	76 898	111 995	143 928	115 204	122 218
3.1.1	із них строкові кошти суб'єктів господарювання	15 377	26 807	37 675	54 189	73 352	50 511	46 350
3.2	Кошти фізичних осіб;	41 207	72 542	106 078	163 482	213 219	210 006	238 937
3.2.1	із них строкові кошти фізичних осіб	33 204	55 257	81 850	125 625	175 142	155 201	179 945
Довідково								
1	Регулятивний капітал, млн. грн.	18 188	26 373	41 148	72 265	123 066	135 802	147 503
2	Адекватність регулятивного капіталу (H2)	16.81	14.95	14.19	13.92	14.01	18.08	20.60
3	Доходи, млн. грн.	20 072	27 537	41 645	68 185	122 580	142 995	65 176
4	Витрати, млн. грн.	18 809	25 367	37 501	61 565	115 276	181 445	73 482
5	Результат діяльності, млн. грн.	1 263	2 170	4 144	6 620	7 304	-38 450	-8 306
6	Рентабельність активів, %	1.07	1.31	1.61	1.50	1.03	-4.38	-1.91
7	Рентабельність капіталу, %	8.43	10.39	13.52	12.67	8.51	-32.52	-13.46
8	Чиста процентна маржа, %	4.90	4.90	5.30	5.03	5.30	6.21	5.42
9	Чистий спред, %	5.72	5.78	5.76	5.31	5.18	5.29	4.40

На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено працівниками управління аналізу діяльності системи банків департаменту нормативно-методологічного забезпечення банківського регулювання та нагляду Національного банку України.

Дві думки/

Юрій Курза

Кандидат економічних наук

Федір Рогач

Кандидат економічних наук

До системи валютних курсів

Тема економічної кризи і в світі, і в Україні залишається найактуальнішою. Сьогодні, коли український експорт стоїть перед загрозою скорочення, а вітчизняна економіка – нового спаду, валютно-курсове регулювання набуває такого ж вирішального значення, як і в IV кварталі 2008 року.

Тому, відзначаючи роль валютного курсу для української економіки та її нагальність для поточного моменту, ми повторно пропонуємо нашим читачам статтю Ю.Курзи та Ф.Рогача “До системи валютних курсів”, опубліковану у “Віснику НБУ” № 4 за 2008 рік. (На вимогу автора Ю.Курзи ми подаємо її без відхилень від авторського тексту, що були допущені редакцією під час першої публікації у 2008 р. Також у статті повністю збережено орфографію авторського тексту).

Стаття, що пропонується нашим читачам, стала основою для аналізу передумов та перебігу сьогоденної кризи в Україні, викладеного у статті Ю.Курзи “Україна в світовій економічній кризі” (“Економіст” № 12, 2009 р.).

Сучасна світова парадигма валютного курсу зводиться до системи основних теорій, що пояснюють утворення валютних курсів.

Так, теорія загальної рівноваги описує валютний курс як загальне співвідношення попиту на валюту та її пропозиції під дією всіх наявних чинників і визначає рівноважний плаваючий номінальний (видимий) курс.

Теорія паритету купівельної спроможності (ПКС) пояснює валютний курс як гіпотетичне співвідношення, порівняння вартості товарних наборів (кошиків) різних країн в їх грошових одиницях і визначає, так званий, реальний валютний курс, який обґрунтовується реальною купівельною здатністю грошової одиниці і, відповідно, її обмінною цінністю. Під “реальністю” валютного курсу при цьому розуміється обґрунтування того, яким він повинен бути.

Теорія процентних ставок пояснює зміну номінального валютного курсу під дією міжнародних фінансових потоків, що перерозподіляються залежно від рівня процентних ставок у різних країнах, а грошова теорія пояснює зміну номінального валютного курсу залежно від зміни масштабу цін у країнах (інфляцією).

Якщо теорія загальної рівноваги є всеохоплюючою, то теорія ПКС і теорія процентних ставок пояснюють внутрішню структуру валютного курсу. Причому, теорія ПКС є фундаментом валютного курсу, а теорія процентних ставок пояснює коливання номінального курсу навколо реального курсу.

Ідея ПКС була висунута ще у 1556 р. Мартином де Ацилукета Наварро і пізніше стала предметом дослідження багатьох відомих економістів, таких як Д.Рікардо, Д.Юм. [1], Р.Дорн-

буш та С.Фішер [2, с. 187], М.Бурд, Ч.Виплош [3, с. 209-211, 223], Д.Сакс [4, с. 729-732], Г.Касель, А.Наговіцин [5, с. 417] та інших. Всі вони, так чи інакше, намагалися визначити, обґрунтовувати валютні курси на основі ПКС через порівняння товарних цін, їх динаміки в різних країнах. Ця залежність має такий базовий вигляд [1]:

$$K_v = C_v / C_z, \quad (1)$$

де K_v – реальний валютний курс;

C_v – рівень внутрішніх цін у країні;

C_z – рівень зовнішніх цін.

Такий тривалий період розробки теорії ПКС і кількість задіяних дослідників та методичних підходів пояснюються намаганнями використати переваги ПКС та подолати його недоліки, що по-різному проявлялися на кожному новому етапі світового економічного розвитку.

Головним сучасним недоліком теорії ПКС є те, що емпіричні дані не завжди підтверджують справедливість цієї теорії [6], а значить у ній закладені певні внутрішні протиріччя. Аналізу та подоланню протиріччя реального валютного курсу і присвяче-

не це дослідження авторів.

Фахівці, порівнюючи ціни широкого представницького набору товарів у різних країнах, як правило, роблять висновок, що абсолютного ПКС не існує: вартості однакових товарних кошиків різних країн, приведені до однієї валюти, значно відрізняються (див. діаграму 1).

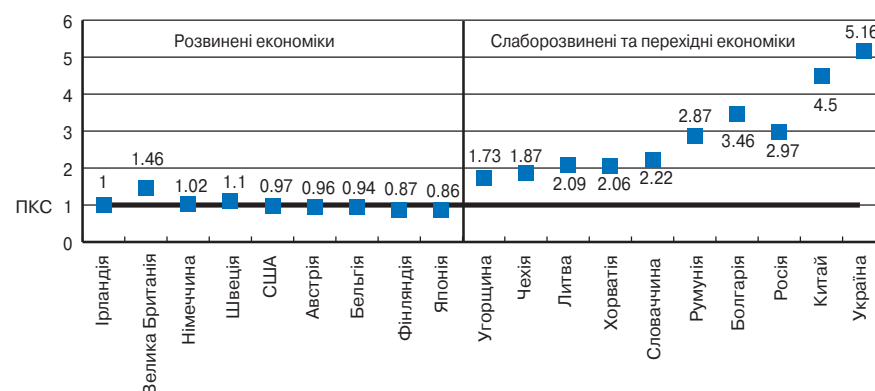
Очевидно, що лише для розвинених країн ПКС співставний з їх номінальними валютними курсами. Співставний, але не рівний їм, що може пояснюватися впливом міжнародних фінансових потоків (див. діаграму 1).

Аналізуючи головний недолік застосування ПКС, бачимо, що зазначені причини (неспівставність або надто умовна співставність кошиків різних країн) відзначаються нами на тлі сучасних порівнянь структури економік та споживання в різних країнах.

Зазначене спостереження спонукає до перевірки дії принципу ПКС для різних категорій країн, їх валют.

Це змушує пригадати, що класичне розуміння ПКС виникло і стверджувалося за умов, практично, авто-

Діаграма 1. Відхилення номінальних валютних курсів країн від ПКС у 2003 р.

Джерело: складено за даними [7].

номного натурального господарства в Європі. М. де Ацплкуета Наваро, Д.Рікардо, Д.Юм за об'єкт аналізу мали самодостатні економіки Англії, Франції, Голландії, Іспанії, Італії, німецьких держав, Австрії, які самостійно, на основі внутрішнього виробництва, формували на одному й тому ж технологічному рівні майже ідентичні споживчі кошики: майже однаковий європейський одяг, взуття, предмети побуту та виробництва, транспорт, продукти харчування, послуги, житло тощо, і які складали спільну основу для їх цінового порівняння. Цю спільну основу порівняння зумовлювали однакова диверсифікованість економік країн, їх однорідність. І лише "абсолютні переваги" за теорією А.Сміта [8] та "порівняльні переваги" за теорією Д.Рікардо [9] відрізняли їх за ціною ознакою на основі різниці витрат. Переваги в якості також виражалися в ціні. За таких умов теорія ПКС виглядає майже ідеальною, оскільки вона повністю інтегрується в теорію "порівняльних переваг" у зовнішній торгівлі і навіть з пізнішими теоріями Г.Каселя [10, с. 8], Е.Хекшера, Б.Оліна [11], а також П.Самуельсона, що аналізували вартість виробничих ресурсів саме в класичних європейських країнах. І на сьогодні "класичні розвинені економіки" лідирують у диверсифікованості, є співставними і порівняльними – вони на 70% торгують між собою та інвестують одна в одну. Їх валюти загалом стабільні, "тверді".

Слід також відзначити, що порівняльний принцип у реальному курсоутворенні твердих валют може бути реалізований не лише через ПКС, а й через паритет експорту/імпорту ($PEI_{(T)}$), що пропонувався в межах нового кейнсіанського підходу і на який, зокрема, орієнтується Міжнародний валютний фонд у своїх оцінках і рекомендаціях країнам щодо курсового регулювання [12]. Загальна формула паритету визначає, що $G_i = V_e$, а реальний курс на основі паритету експорту/імпорту виглядає:

$$PEI_{(T)} = \frac{G_i}{V_e}, \quad (2)$$

де $PEI_{(T)}$ – реальний курс твердої валюти на основі PEI ;

G_i – пропозиція національної валюти імпортерами для імпортних операцій за товарами, послугами;

V_e – пропозиція іноземної валюти експортерами від експортних операцій за товарами, послугами.

Якщо цінове порівняння за теорією ПКС кошиків класичних, розвинених країн: США, Німеччини, Великої Британії, Франції, Японії, або кошиків США та Європейського Союзу можна провести коректно з певними застереженнями (щодо забезпеченості природними ресурсами, наприклад) і це було використано при впровадженні євро, то широкої спільної основи для порівняння кошика розвиненої країни з кошиком слаборозвиненої країни або країни з перехідною економікою просто не існує.

Наприклад, для визначення у 1990-і, 2000-і роки реального курсу валюти України – гривні до долара США шляхом порівняння кошиків товарів та послуг (ПКС) потрібно протиставити, з одного боку, недорозвинену й викривлену структуру виробництва споживчих благ і технологічно відсталу сферу виробництва засобів промислового використання в Україні, які значною мірою не відповідають міжнародним стандартам і не задіяні в міжнародному цивільному та господарському обороті (тобто практично не мають ніякої об'єктивної оцінки), а з іншого боку – весь набір товарів і послуг у світі, за якими ведуться розрахунки в доларах США як світовій валюті. Те саме можна сказати про визначення курсу гривні в євро, фунтах стерлінгів, єнах. Ніякого порівняння бути не може через неспівставно низьку диверсифікованість української економіки, фізичну відсутність товарних позицій, відсутність широкої спільної основи порівняння.

Але об'єктивне курсоутворення валют слаборозвинених країн все ж відбувається, оскільки теорія загальної рівноваги щодо них діє. Звідси виникає питання про інший, ніж на основі ПКС, характер реального курсоутворення для валют цих країн. Він визначається характером зовнішньоторгового обороту слаборозвиненої країни, адже основна функція обмінного курсу – обслуговування зовнішньоекономічної діяльності.

Структура українського експорту товарів свідчить, що найбільшими товарними групами, що отримують визнання на світових ринках, є продукція металургії (не найвищого технологічного рівня), мінеральні продукти (здебільшого напівпродукти), хімічна продукція (напівпродукти, добрива) та деяка продукція машинобудування. Отже, асортимент експортованої продукції є досить обмеженим. Аналогічна ситуація з українським ек-

портом послуг, близько 70% якого припадає на транспортні послуги транзитної країни, серед яких лівова частка формується за рахунок транспортування трубопроводами. Зовсім іншу структуру має український імпорт. Крім об'єктивно значної частки, що припадає на імпорт енергоносіїв, це – сучасні транспортні засоби, металовироби, сучасна високотехнологічна продукція машинобудування та споживчі товари, полімери, пластмаси, хімічна продукція тощо, професійні, технічні, фінансові та транспортні послуги, яких потребують українська економіка та споживання, і які українська економіка об'єктивно не може запропонувати через значний технологічний розрив між українською промисловістю та промисловістю розвинених країн.

Тобто, баланс українського експорту та імпорту товарів і послуг дає уявлення про експортні можливості України і заміщення імпортом "дефіциту" внутрішнього кошика. Цей дефіцит внутрішнього кошика пов'язаний з поганою диверсифікованістю економіки, наслідком чого є мінливість, оперативна нестабільність курсу, "м'якість" валюти. Аналогічна картина спостерігається і в інших слаборозвинених країнах та країнах з перехідною економікою, що мають м'які валюти.

Тому й реальне курсоутворення валют слаборозвинених економік відбувається не на основі принципу порівняння кошиків, як для розвинених економік, а на основі принципу їх заміщення таким чином, що попит на валюту для заміщення дефіциту внутрішнього кошика врівноважується пропозицією валюти від продажу на експорт товарів, послуг внутрішнього виробництва відповідно до цінових умов на внутрішньому та зовнішньому ринках. Тобто закон попиту та пропозиції валюти, загальна рівновага зберігаються на основі паритету експорту/імпорту для м'яких валют $PEI_{(M)}$.

Таке розуміння порівняльного та заміщувального принципів реального курсоутворення дає змогу виділити їх головні відмінні особливості:

– порівняння кошиків розвинених країн свідчить про їх конкурентне співвідношення аналогів на внутрішньому та зовнішньому ринках, тобто торговий паритет розвиненої країни складається у конкуренції між ВВП та імпортом і за ПКС, і за $PEI_{(T)}$;

– склад експорту слаборозвиненої країни як частини ВВП та імпорту

якісно відрізняються; вони не порівнянні, а отже, майже не конкурують на внутрішньому ринку, і торговий паритет не складається як конкурентний паритет між експортом (ВВП) та імпортом. Імпорт спрямований на подолання дефіциту внутрішнього товарного кошика для розвитку країни та споживання.

Тож можемо зробити висновок про певну обмеженість застосування теорії *ПКС* та $PEI_{(T)}$ (тільки для порівняння однорідних, аналогічних, співставних економік), що обґрунтовується теоретично та підтверджується емпірично (див. діаграму 1), і про те, що поряд з курсоутворенням на основі порівняння кошиків для твердих валют існує і курсоутворення на основі заміщення кошиків для м'яких валют.

Практична реалізація цього висновку потребує опрацювання апаратного забезпечення курсоутворення м'яких валют $PEI_{(M)}$, аналогічно до *ПКС* та $PEI_{(T)}$ для твердих.

Для цього слід детальніше проаналізувати внутрішні співвідношення попиту та пропозиції валюти, що виникають при заміщенні кошиків, через взаємодію експорту та імпорту.

Об'єктивність експорту полягає в тому, що фактичний експорт є максимально можливим на певний момент часу (за умов відсутності штучного регулювання), оскільки все, що може бути продане на експорт на вигідніших цінових умовах, ніж на внутрішньому ринку, — буде експортовано, доки цінові умови не вирівнюються, і об'єктивно повністю відбиває всі експортні та економічні можливості країни.

Імпорттери, в свою чергу, зможуть придбати валюти не більше, ніж її зможуть виручити експорттери, тобто експорт є основним джерелом валюти для імпорту (якщо абстрагуватися від фінансових притоків, фінансового сальдо в платіжному балансі), але відсутність необхідних для розвитку та споживання обсягів внутрішньої товарної пропозиції змушує значно переплачувати за валюту, створюючи додатковий тиск на валютний курс. Це пояснюється об'єктивним бажанням слабо-розвинених країн отримувати блага цивілізації та економічно розвиватися. Так, на нашу думку, об'єктивно утворюється занижений відносно *ПКС* реальний курс м'якої валюти $PEI_{(M)}$ (див. діаграму 1). А це означає, що саме конкурентоздатність і диверсифікованість (недиверсифікованість)

ВВП визначають, обмежують масштаби товарного обміну між країнами, тобто саме внутрішнє виробництво та експорт, а не імпорт, визначають, мають пріоритет у формуванні реального курсу м'якої валюти. Те саме можна сказати про об'єктивність імпорту, обсяги та ціни на який також обмежені економічними можливостями країни, наявними валютними ресурсами, внутрішнім попитом на нього.

Зазначені міркування визначають різницю між $PEI_{(T)}$ та $PEI_{(M)}$, їх особливості:

— $PEI_{(T)}$ відображає паритет конкурентоздатності співставних, порівнюваних товарів, послуг (аналогів, кошиків) на ринках двох співставних, однорідних, розвинених економік. При цьому $PEI_{(T)}$ формується на конкурентному співвідношенні національного ВВП та імпорту як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках через порівняння кошиків та інфляції (як чиннику масштабу цін). Імпорт має конкурентне значення і конкурентно впливає на національний ВВП. $PEI_{(T)}$ існує на конкурентній зв'язці між експортом та імпортом;

— $PEI_{(M)}$ відображає лише конкурентоздатність експорту слабо-розвиненої економіки на зовнішніх ринках, оскільки ВВП країни не конкурує (майже не конкурує) з імпортом на внутрішньому ринку через заміщення кошиків. При цьому $PEI_{(M)}$ формується на основі надходжень від експорту, потреб країни в імпорті та інфляції. Імпорт конкурентного значення не має і на національний ВВП конкурентно не впливає, а обумовлюється внутрішніми потребами та експортними надходженнями. Курсоутворююча зв'язка між експортом та імпортом відбиває лише їх неконкуруючі обсяги.

Різниця між порівнювальним та заміщувальним принципами реального курсоутворення є фундаментальною.

Узагальнюючи й абстрагуючись від впливу фінансового сальдо, можна зробити висновок, що $PEI_{(T)}$ може вважатися критичним курсом твердих валют, як такий, що забезпечує нульове торгове сальдо ($G_i = V_e$), за якого конкурентоздатність експорту, ВВП та імпорту врівноважуються. А $PEI_{(M)}$ може вважатися критичним курсом м'яких валют як такий, що забезпечує стабільність експорту ($V_e = \text{const.}$), за якого конкурентоздатність експорту та його обсяги є незмінними. Це означає, що зменшення експорту відбува-

ється через зниження його конкурентоздатності від завищеного номінального курсу м'якої національної валюти відносно $PEI_{(M)}$, а зростання експорту відбувається через зростання його конкурентоздатності від заниженого курсу м'якої національної валюти відносно $PEI_{(M)}$. Відповідно стабільність експорту означає дію критичного поточного номінального валютного курсу на рівні $PEI_{(M)}$.

Можна також сказати, що наявність торгового сальдо є критерієм завищеного/заниженого курсу твердої валюти відносно $PEI_{(T)}$, а динаміка експорту є критерієм завищеного/заниженого курсу м'якої валюти відносно $PEI_{(M)}$.

Ключовим моментом у визначенні $PEI_{(M)}$ є те, що імпорт врівноважується, обмежується не конкурентоздатністю ВВП, не на основі рівноваги Мандела — Флемінга та умови Маршала — Лернера (як при формуванні $PEI_{(T)}$), а суто на основі надходжень від конкурентоздатного експорту та фінансовому сальдо. І хоча рівновага Мандела — Флемінга зберігається, характер її утворення та інтерпретація інші:

$$V_i = V_e + S_{fd}, \quad (3)$$

де V_i — обсяг імпорту, валютні ресурси для імпорту;

V_e — обсяг експорту;

S_{fd} — фінансове сальдо, у тому числі девізи (інтервенції НБУ),

Тому при визначенні $PEI_{(M)}$ враховується, що додатне або від'ємне сальдо фінансового балансу збільшує або зменшує ресурси для імпорту, і їх потрібно очищувати від впливу фінансового сальдо, співставляючи лише експорт та очищений від фінансового сальдо імпорт. В результаті $PEI_{(M)}$ визначається на основі експорту та обумовленого тільки ним (експортом) імпорту:

$$PEI_{(M)} = \frac{G_i - S_f}{V_e}, \quad (4)$$

де $PEI_{(M)}$ — реальний валютний курс PEI для м'яких валют;

G_i — пропозиція гривні для імпорту;

S_f — фінансове сальдо без девізів (у гривнях);

V_e — обсяг експорту (в доларах США).

Порівняльний аналіз $PEI_{(M)}$ з іншими курсами дає уявлення про деякі його властивості:

— будь-яке зростання експорту супроводжується адекватним зростанням імпорту і не відбивається прямо на зміні $PEI_{(M)}$. Зате зміна номінального курсу м'якої валюти змінює кон-

курентоздатність експорту та його обсяги і, як наслідок, обсяги імпорту;

– чим більшим буде фінансове сальдо, тим більшим буде неконкурентний імпорту у країну для розвитку її сфер виробництва та споживання, який обмежуватиметься лише внутрішнім попитом;

– якщо заниження/завищення твердої валюти має дискримінаційно-протекційні наслідки для експортерів або імпортерів через обернену пропорційність згідно рівноваги Мандела – Флемінга та умови Маршала – Лернера, то заниження/завищення м'якої валюти пропорційно відбивається на експорті та імпорті (без урахування фінансового сальдо) і не носить дискримінаційно-протекційного характеру через неконкурентність кошика, $PEI_{(M)}$ симетричний щодо самого себе.

$PEI_{(M)}$ має чинники динаміки. Чинниками посилення $PEI_{(M)}$ можна назвати:

1) зменшення потреби в імпорті через імпортозаміщення, реструктуризацію, диверсифікацію економіки;

2) зростання курентоздатності національного експорту через зростання економічної ефективності, що дозволяє конкурувати за більш міцної національної валюти;

3) дефляцію всередині країни та інфляцію в країнах – торгових партнерах;

4) сприятливу зовнішньоекономічну кон'юнктуру, що дозволяє конкурувати за більш міцної національної валюти;

5) посилення (ревалюація) валют країн – торгових партнерів, що дозволяє конкурувати за більш міцної національної валюти.

А обернена дія зазначених чинників призводить до послаблення $PEI_{(M)}$.

Перші три чинники є внутрішніми та фундаментальними. Низька економічна ефективність, що дає змогу конкурувати слабозрозвиненим економікам лише при більш низькому валютному курсі, а також відсутність необхідних для розвитку та споживання обсягів внутрішньої товарної пропозиції, що змушує значно переплачувати за іноземну валюту для імпорту, об'єктивно приводять до природного заниження м'якої валюти. Отже, можна зробити висновок, що саме низька економічна ефективність та недиверсифікованість об'єктивно визначають відхилення як $PEI_{(M)}$, так і плаваючого курсу м'якої валюти від ПКС (див. діаграму 1).

Морфологічна таблиця реального курсоутворення за Ф. Рогачем

Підходи	Типи валют	
	Тверді	М'які
ПКС порівняльний	*	–
PEI порівняльний, конкурентний, $PEI_{(T)}$	*	–
PEI замішувальний, неконкурентний, $PEI_{(M)}$	–	*

Аналіз співвідношень змісту різних курсів свідчить, що плаваючий курс лише на фінансовий чинник відрізняється від $PEI_{(M)}$. Цим підтверджується, що $PEI_{(M)}$ є первинним щодо плаваючого курсу, адже за відсутності фінансового обороту вони збігаються. Разом з тим у формулі визначення $PEI_{(M)}$ (формула 4) фінансове сальдо використовується як чинник приведення фактичного обсягу імпорту до експортного обсягу, незважаючи на обсяги фінансового сальдо, та породженого ним фактичного імпорту. Таким чином, $PEI_{(M)}$ завжди приводиться до одного й того ж значення незалежно від характеру та розміру фінансового сальдо, що повністю розриває зв'язок з плаваючим курсом, роблячи ці курси повністю незалежними один від одного за змістом відносно дії на них фінансового сальдо. Отже, слід додатково відзначити, що плаваючий курс від фінансового обороту безпосередньо залежить, а $PEI_{(M)}$ не залежить. А це значить, що вони можуть мати різну динаміку в залежності від динаміки фінансового сальдо.

Повертаючись до мотивів, що спонукали авторів до цього дослідження, – аналізу протиріч реального валютного курсу, в якості його результату можна навести систему підходів до реального курсоутворення залежно від типу валюти (див. таблицю). Втім, такий радикальний перегляд принципів реального курсоутворення призводить і до розходжень у судженнях авторів, дискусій. Так, Ю. Курза припускає, що принцип заміщення кошиків у курсоутворенні може діяти

також і для розвинених країн, їх співставних, конкурентних економік – воно відбувається на основі заміщення ВВП конкурентним імпортом. Тобто, за Ю. Курзою, принцип заміщення може бути більш універсальним, а модель $PEI_{(M)}$ може бути модифікована.

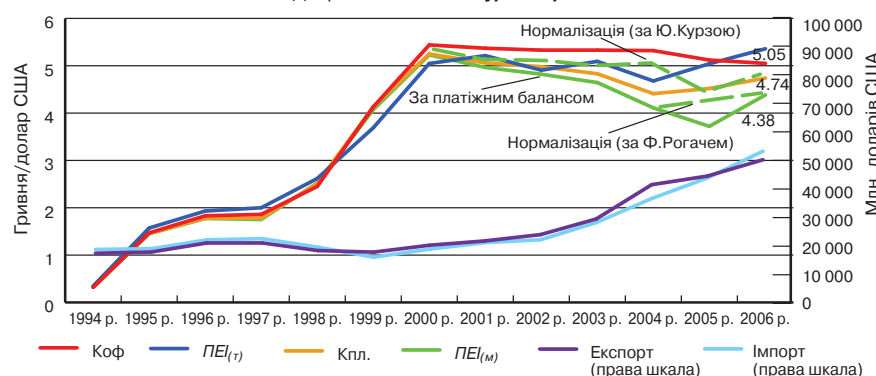
Зі свого боку, Ф. Рогач вважає, що сама логіка та зміст $PEI_{(M)}$ виключають конкурентність і його застосування для твердих валют потребує відповідного обґрунтування.

Апробація $PEI_{(M)}$ на даних платіжних балансів деяких країн з перехідними економіками підтвердила його критичне значення для експорту цих країн. На прикладі України бачимо, що занижений у 1995–1997 рр. та 2000–2006 рр. відносно $PEI_{(M)}$ офіційний курс національної валюти призводив до зростання експорту, експортного ВВП, а завищений у 1998–1999 рр. офіційний курс – до його зниження та загострення економічної кризи в країні (див. діаграму 2). $PEI_{(T)}$ при цьому відбивав лише умову рівноваги між експортом та імпортом, а не безпосередньо розвиток економіки.

Аналогічно проявив себе $PEI_{(M)}$ на прикладі В'єтнаму (див. діаграму 3). Майже на всьому часовому проміжку спостереження відслідковується зв'язок між заниженням номінального курсу донга та зростанням експорту. Причому і в Україні, і у В'єтнамі чим більшим було відхилення номінального курсу від $PEI_{(M)}$, тим вищими були темпи росту експорту.

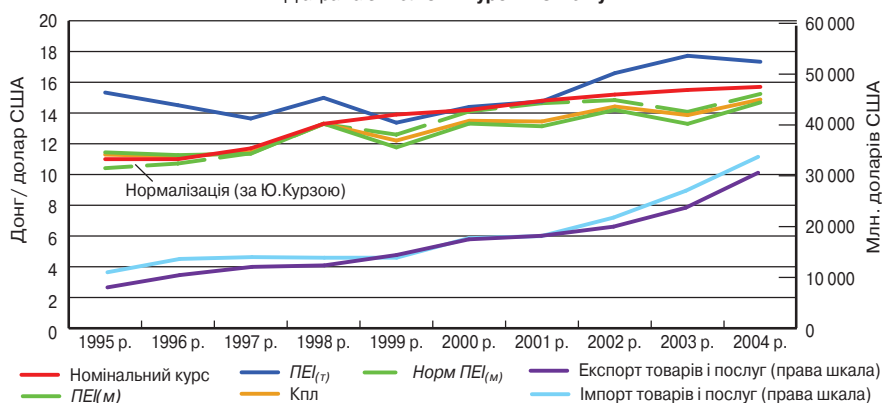
Разом з тим виявилися проблеми визначення $PEI_{(M)}$, пов'язані зі станом, інформаційною якістю платіж-

Діаграма 2. Валютні курси України

Джерело: розраховано за даними [13].

Діаграма 3. Валютні курси В'єтнаму

Джерела: розраховано за [14], [15].

них балансів, недостатнім розкриттям їх статей за оборотами (тільки сальдо), їх незбалансованістю за роками під впливом різного роду притоків та відтоків, що не пов'язуються з торговими оборотами та деяким спотворенням зв'язку між $PEI_{(M)}$ та динамікою експорту (як у В'єтнамі в 1995–1996 рр. — адже, не може офіційний курс бути завищеним відносно плаваючого, якщо центральний банк у ці роки викупував на ринку валюту).

Ці обставини примушують авторів вдаватися до розробки підходів до нормалізації платіжних балансів.

Так, Ю.Курза пропонує нормалізовувати їх на основі збереження рівноваги Мандела — Флемінга, коли сальдо фінансів та девізів центрального банку приводиться до торгового сальдо.

Ф.Рогач пропонує нормалізувати баланс аналітичним методом на основі якісної та кількісної оцінки змін у ньому. На його думку, певна незначна незбалансованість платіжних балансів, що має місце майже в усіх країнах, вказує на накопичення “напруги” та довгострокові структурні зміни, які не можна ігнорувати рівновагою Мандела — Флемінга. Наприклад, на його думку, слід визнавати незбалансованість платіжного балансу України після 2002 р. як природну в умовах високих темпів розвитку, таку, що не спотворює $PEI_{(M)}$ і належну для його прямого розрахунку, а до нормалізації балансу слід вдатися лише у випадку особливих подій (притоку інвестицій у 2005 р. для приватизації ВАТ “Криворіжсталь”, який відображено у платіжному балансі, але який на валютний та грошовий ринки не потрапив і впливу на них не справив). Підхід Ф.Рогача передбачає ідентифікацію статей балансу за ознакою їх впливу на валютний ринок. З цих же причин не підлягають урахуванню (нормалізуються)

дебіторська та кредиторська заборгованість, помилки, упущення тощо.

Якщо підхід Ф.Рогача дає більш адекватні результати, то він більш трудомісткий і потребує значно більшого обсягу інформації про обставини валютних ринків країн. А таких інвестиційних і девізних обставин у кожній країні, що активно розвивається, дуже багато. Підхід Ю.Курзи не потребує знання цих обставин, але він часто радикально змінює статті балансу для розрахунків.

Очевидно, що науково-технологічний розвиток та явища глобалізації впливають на пропорції застосування порівняльного та заміщувального

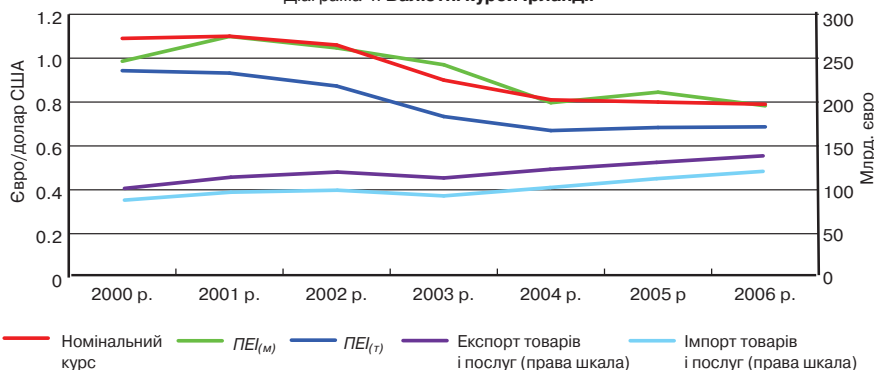
принципів. Так, якщо подальший технологічний розвиток розвинених країн збільшує технологічний та економічний розрив між ними та слаборозвиненими країнами, знижує ступінь порівняльності та підвищує ступінь заміщення їх кошків, то явища глобалізації, пов'язані з індустріалізацією слаборозвинених країн, набуттям ними нових конкурентних переваг, урізноманітненням їх товарних кошків, навпаки, знижують ступінь заміщення та збільшують ступінь порівняльності їх кошків. Прикладами цього можуть бути нові індустріальні країни: Південна Корея, Тайвань, Індонезія, Угорщина, Ірландія. Тобто між полюсами рівня розвитку, на яких знаходяться слаборозвинені та розвинені економіки, знаходиться велика кількість проміжних, середніх економік.

А значить, можна простежити значення $PEI_{(M)}$ для проміжних та розвинених економік для визначення меж його застосування.

Так, Ірландія, будучи в зоні євро, ще до 2004 р. демонструє залежність зростання експорту від співвідношення $PEI_{(M)}$ та номінального курсу євро, а вже в 2005 р. ця залежність порушується (див. діаграму 4).

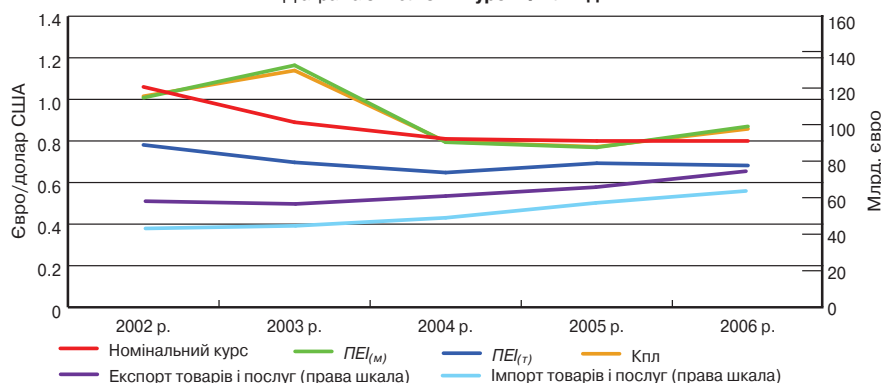
У Фінляндії, що також у зоні євро, лише значне завищення номіналь-

Діаграма 4. Валютні курси Ірландії

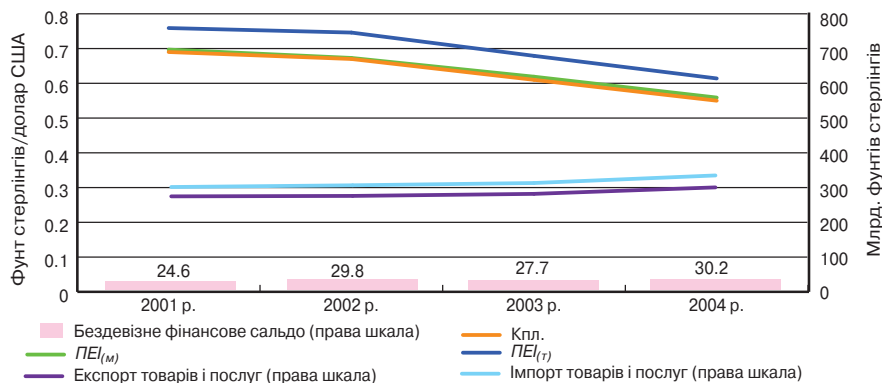
Джерела: розраховано за [16], [17].

Діаграма 5. Валютні курси Фінляндії

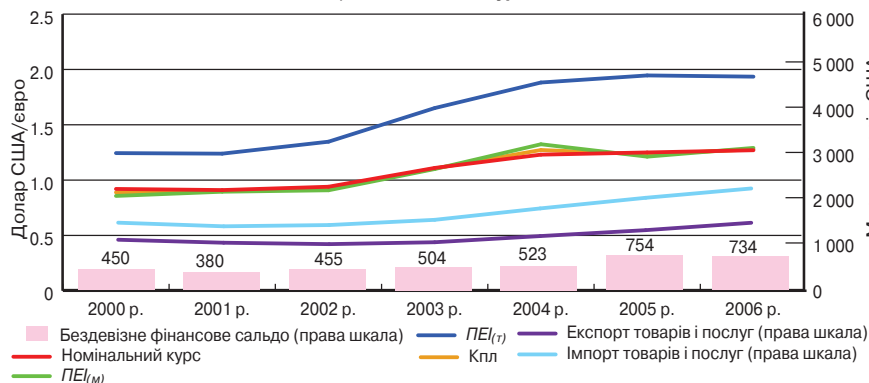
Джерела: розраховано за [18], [19].

Діаграма 6. Валютні курси Великої Британії

Джерела: розраховано за [20], [21].

Діаграма 7. Валютні курси США

Джерела: розраховано за [22], [23].

ного курсу відносно $ПЕІ_{(M)}$ у 2003 р. спричиняє невеликий спад експорту, а в 2006 р. експорт на незначне завищення номінального курсу вже не реагує (див. діаграму 5).

У класичних розвинених країнах $ПЕІ_{(M)}$ взагалі повністю зливаються з плаваючими номінальними курсами, стаючи практично ідентичними, або стають "прозорими" для них і ніяк не впливають на динаміку експорту (див. діаграми 6, 7), незважаючи на різні співвідношення між фінансовим сальдо та торговими оборотами, як у США та Великій Британії, що підтверджує незалежність $ПЕІ_{(M)}$ від фінансового сальдо. Ці факти, де $ПЕІ_{(M)}$ підтверджує плаваючий курс, спонукають до подальшого осмислення універсальності принципу заміщення кошиків.

Зазначене дає авторам підставу для висновку, що дія $ПЕІ_{(M)}$ у вигляді формули 4 поширюється лише на слабо-розвинені та перехідні економіки і деякою мірою на економіки середнього, проміжного рівня розвитку (див. таблицю). Тому $ПЕІ_{(M)}$ через виявлені співвідношення між ним та офіційним валютним курсом, з одного боку, і динамікою експорту й імпорту, з іншого боку, може характеризуватися як

об'єктивний показник для оцінки курсової політики щодо м'яких валют та як орієнтир для розвитку перехідних і слабо-розвинених економік. Значення $ПЕІ_{(M)}$ у тому, що він вказує межу раціонального валютно-курсового регулювання, а плаваючий курс є вихідною позицією для девізних дій по підтримці офіційного валютного курсу.

Стосовно України це означає, що НБУ та уряд повинні контролювати співвідношення між офіційним курсом гривні та $ПЕІ_{(M)}$, не допускаючи завищення офіційного курсу, яке може призвести до падіння експортного ВВП та позначитися на стані всієї економіки.

Література

1. Журавка Ф.О., Русаненко І.С. Прогнозування валютного курсу як один з інструментів хеджування валютного ризику // *Фінанси України*. — 2000. — № 9. — С. 49–58.
2. Пашута М.Т., Калина А.В. Прогнозування та макроекономічне планування: Навч. посібник. — К.: МАУП, 1998. — 192 с.
3. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения / Под ред. Л.Н.Красавиной. — М.: Финансы и статистика, 1994. — 588 с.

4. Frankel, Jeffrey; Fajnzylber, Eduardo; Schmukler, Sergio; Servén, Luis. Verifying Exchange Rate Regimes. — Harvard University and NBER. — May 17, 2000.

5. Наговицин А.Г. Валютная политика. — М.: Экзамен, 2000. — 512 с.

6. Herb, Thompson. Ignorance and Ideological Hegemony: a Critique of Neo-classical Economics // *Journal of Interdisciplinary Economics*. — 1997. — № 8(4). — P. 291–305.

7. Гальчинский А. Курс гривни должен укрепляться // *Киевские ведомости*. 2004 г. — 26 июня.

8. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. — М.: Соцэкгиз, 1962. — 684 с.

9. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения. — М., Госполитиздат, 1941. — Т. 1. — 288 с.

10. Лисаннюк В., Шевчук В. Політична обмінних курсів: якою бути українській гривні? // *Вісник НБУ*. — 1996. — № 6. — С. 56.

11. Olin Bertil. *Interregional and International Trade*. — Cambridge: Harvard University Press, 1933. — 188 p.

12. Статті угоди Міжнародного валютного фонду (з поправками). Прийнято 22.07.1944 р. у Бреттон-Вудсі (США). Вашингтон: Міжнародний Валютний Фонд.

13. Офіційний сайт НБУ: www.bank.gov.ua.

14. Vietnam: Statistical Appendix and Background Notes // *IMF Staff Country Report No. 00/116*. — August 2000.

15. Vietnam: 2006 Article IV Consultation. — *Staff Report // IMF Country Report No. 06/421*. — November 2006.

16. Ireland: 2004 Article IV Consultation. — *Staff Report // IMF Country Report No. 04/348*. — November 2004.

17. Ireland: 2007 Article IV Consultation. — *Staff Report // IMF Country Report No. 07/325*. — September 2007.

18. Finland: 2007 Article IV Consultation. — *Staff Report // IMF Country Report No. 07/279*. — August 2007.

19. Finland: 2007 Article IV Consultation. — *Staff Report // IMF Country Report No. 03/325*. — October 2003.

20. United Kingdom: 2004 Article IV Consultation. — *Staff Report // IMF Country Report No. 05/80*. — March 2005.

21. United Kingdom: 2003 Article IV Consultation. — *Staff Report // IMF Country Report No. 04/56*. — March 2004.

22. United States: 2007 Article IV Consultation. — *Staff Report // IMF Country Report No. 07/264*. — August 2007.

23. United States: 2006 Article IV Consultation. — *Staff Report // IMF Country Report No. 06/279*. — July 2006.

Науково-навчальний комплекс Львівського інституту банківської справи УСБ НБУ.

Нотатки з конференції/

Відновлення довіри та співпраця з реальним сектором — запорука розвитку банківської системи

24–26 червня у Львівському інституті банківської справи Університету банківської справи Національного банку України відбулася V Міжнародна науково-практична конференція “Інтеграція України в європейський та світовий фінансовий простір”. Участь в її роботі взяли близько двохсот науковців та банкірів-практиків, у тому числі із зарубіжних закладів та установ – Університету економічного м. Краків, Вищої школи менеджменту м. Жешув, Вищої банківської школи м. Познань (Республіка Польща), Поліського державного університету м. Пінськ (Республіка Білорусь), Фінансової академії при уряді Російської Федерації.

Під час пленарного засідання доповідачі проаналізували сучасний стан банківської системи України, перспективи її розвитку та інтеграції до європейського і світового фінансового простору.

Відкриваючи конференцію, директор Львівського інституту банківської справи УСБ НБУ, доктор економічних наук **Ганна Дутка** привітала учасників та наголосила, що вже кілька років поспіль у Львові відбуваються представницькі зібрання відомих науковців і банкірів-практиків, під час яких обговорюються сучасні проблеми підготовки фахівців для фінансово-кредитної системи, а також розглядаються актуальні питання розвитку банківської системи, розробляються рекомендації та напрацьовуються плани на майбутнє. Особливістю нинішньої конференції, зазначила Ганна Дутка, є те, що основні теми наукових досліджень та доповідей присвячені новітнім методам подолання наслідків фінансово-економічної кризи.

Проректор з навчально-методичної роботи Університету банківської справи НБУ, доктор економічних наук, професор **Ірина Кравченко**, презентуючи доповідь “Реформи III покоління (програма: 85 кроків реформування економіки України)”, яка була розроблена спільно з ректором Університету банківської справи Національного банку України Тамарою Смовженко та професором Київського міжнародного університету Грантом Багратяном,

наголосила, що цей документ передано на розгляд віце-прем’єр-міністра України Сергія Тігіпка. Нині надзвичайно актуальним є пошук науковцями сучасних шляхів запобігання фінансово-економічним кризам та їх подолання з найменшими втратами. Доповідач зауважила, що сучасна економічна система є занадто централізованою — основні ресурси належать кільком фінансово-промисловим групам, які використовують важелі державної влади для нейтралізації загроз власному бізнесу. Використання таких інструментів, як податкові та митні пільги, монополії, олігополії, нехтування правом власності призвели до спаду виробництва, обмеження вільної конкуренції, необґрунтованого підвищення цін і зниження ділової активності.

Необхідні перетворення, завдяки яким буде створено дієвий механізм, котрий забезпечить стійкий розвиток економіки. Запропонована програма передбачає синергетичний ефект від проведення структурної, фінансової, соціальної реформи, удосконалення грошово-кредитної та монетарної політики.

Макроекономічна політика держави у програмі не розглядається лише як засіб досягнення певних соціально-економічних цілей, наприклад, зростання обсягів ВВП або доходів громадян. З точки зору довгострокових перспектив розвитку (10–15 років) сама державна політика та її зміст є однією з важливих цілей.

У податковій політиці автори програми пропонують провести перерозподіл податкового тягаря від малого та середнього до великого бізнесу, розширити податкову базу, запровадити прогресивне оподаткування, заохочувати підприємницьку діяльність, зменшити рівень податкового адміністрування, запровадити рівномірний розподіл податкового тягаря для підприємств. Необхідно застосовувати спрощений податок, різнозначний для всіх господарських суб’єктів. Автори програми пропонують зменшити розмір податку на додану вартість, а в перспективі натомість запровадити податок з обороту і податок на нерухомість. Держава може запобігати “заморожуванню капіталу” в будівництві та стимулювати зведення соціального житла шляхом оподаткування елітарних будівельних проектів та незаселених квартир.

Необхідно викоринити практику стягування податків передоплатою, запровадити податкові “канікули” для інноваційного та соціально значущого бізнесу. Верховна Рада України щороку водночас з ухваленням державного бюджету повинна визначати ціну користування природними ресурсами для видобувних підприємств. Система розмитнення імпортованих товарів має бути електронною, а визначення їх цін — класифіковане. Також необхідно посилити державний контроль за веденням гравального бізнесу.

У сфері бюджетної політики слід запровадити суворий контроль за рівнем державного боргу. Право залучення зовнішніх позик повинно належати лише одній державно-управлінській структурі, наприклад — уряду. Необхідно заборонити банківські депозити державних установ та врегулювати умови оренди державного майна з метою наповнення бюджету. Держава має здійснювати активну інвестиційну політику, зокрема брати участь у недержавних інвестиційних фондах, котрі здійснюють будівництво об'єктів загальнодержавного значення шляхом випуску цінних паперів. Більшість державних видатків треба здійснювати у формі бюджетного програмування, мінімізуючи фінансування за кошторисами. Варто також запровадити систему українських державних грантів.

У фінансовому секторі час створювати спеціалізовані та регіональні банки, формувати дворівневу систему економічних нормативів з урахуванням спеціалізації банків.

У програмі також запропоновано максимально використовувати транзитний потенціал держави, обґрунтовано необхідність створення до 2012 року 50 пріоритетних інноваційних технопарків, визначення економічних нормативів у сфері виробництва — щодо резервів, ліквідності. Для стимулювання реального сектору економіки автори програми пропонують збільшити частку держзакупівель у малого та середнього бізнесу, суттєво зменшити кількість ліцензій на деякі види підприємницької діяльності, запровадити дієву систему субсидування виробництва сільськогосподарських продуктів, тощо.

Чимало цікавих пропозицій у програмі стосуються реформ у соціальній політиці, у сферах охорони здоров'я та освіти. Йдеться зокрема про реформування пенсійної системи, прийняття нового трудового законодавства, що забезпечать соціальний захист та права найманих працівників. Автори програми пропонують фінансувати не лікувальні та навчальні заклади, а конкретних пацієнтів, учнів і студентів за сертифікатами, що підтверджуватимуть надання послуг.

Радник ректора, директор Інституту термінових програм Фінансової академії при уряді Російської Федерації **Ольга Рябова** презентувала доповідь “Соціальне підприємництво: бізнес-моделі та моделі фінансування (досвід Росії та зарубіжних країн)”. Доповідач наголосила, що глобальна фінансова

Робочий момент науково-практичної конференції.

криза фактично є кризою довіри між банками та їх клієнтами. Позичальники, які так чи інакше ухиляються від виконання своїх обов'язків, підтримують довіру банкірів до потенційних позичальників, тому визначити надійних клієнтів складно. Для відновлення взаємної довіри необхідно розвивати соціальне підприємництво, яке приносить користь суспільству і є суспільно значущим.

Соціальне підприємництво — це не благодійність, а насамперед бізнес, який має не мети отримання прибутку, який використовується для системного розвитку, розширення діяльності та створення стійких бізнес-моделей. Найкращі результати соціальне підприємництво дає у сільському господарстві, домогосподарчому бізнесі, освіті, медицині, інфраструктурних проектах, працевлаштуванні інвалідів, організації дозвілля.

Соціальні підприємці використовують інноваційні підходи до започаткування бізнесу, створюють дистриб'юторські мережі, нові цільові ніші для збуту товарів та надання послуг. Основними джерелами фінансування цього виду бізнесу є соціальні інвестиції, мікрокредитування, мікрофранчайзинг, а також дві нові форми: Карбон Кредітз (Carbon Credits) — кредити сприяння розвитку альтернативних видів енергетики та Соушл Інвестмент Бондз (Social Investment Bonds) — використання нового виду цінних паперів — облігацій, які випускаються під майбутні грошові потоки від повернення мікрокредитів. Частковим забезпеченням таких облігацій також можуть бути відшкодування квот на викиди вуглекислого газу, гарантії соціального інвестора.

Успішний досвід реалізації подібних проектів має Бразилія. Центр на-

вчання роботи з комп'ютерами (Centre for digital inclusion (CDI)) розпочинав роботу як невеличка школа комп'ютерної грамоти. Нині він має 800 відділень у 13 країнах, навчання пройшли 2.5 млн. осіб. Навчання безкоштовне. Але прибутковість забезпечують понад 30 видів супутніх послуг — Інтернет-клуби, підготовка, копіювання, друкування документів тощо.

Успішний приклад — бразильська школа кухарів “економ-класу” Гастромотіва (Gastromotiva). Відомий у цій країні шеф-кухар вирішив стати соціальним підприємцем: він навчає молодих людей професії кухаря за програмою, розрахованою на 420 годин. Для тих, хто прагне відкрити власну справу, надаються мікрокредити, — таким чином створюються мережі сімейних ресторанів. Окупність проекту забезпечують кейтерингові послуги.

У Росії також є чимало успішних прикладів реалізації соціального підприємництва. Наприклад, у Пермській області успішний сільгосппідприємець створив спеціальне агропідприємство для випускників дитбудинків та інтернатів, які мали проблеми з працевлаштуванням та соціальною адаптацією. Фактично це школа агробізнесу, в якій колишні сироти та інтернатівці можуть започаткувати свою справу, зареєструватися як фізична особа-підприємець і розвивати власний бізнес у рамках материнської структури. У громадському закладі “Архангельський регіональний центр професійної реабілітації інвалідів” відкрито цех з виготовлення церковного реманенту, в якому працюють молоді люди з обмеженими можливостями. Соціальне підприємництво розвивається в Росії також у галузі охорони здоров'я.

Успішні приклади реалізації соці-

ального підприємництва свідчать про перспективність його розвитку. Цей вид бізнесу також має високий рівень кредитної культури. Як наголосила доповідач, більшість соціальних підприємців цінує власну репутацію і відповідально ставиться до кредитних зобов'язань, тому фінансування такого виду підприємництва може бути цікавим для банків.

Професор, доктор габітулований Вищої банківської школи м. Познань (Республіка Польща) **Йозеф Габер** у доповіді “Фінансова криза чи криза концепції європейської інтеграції” проаналізував сучасні тенденції на європейському фінансовому ринку. Зокрема він зазначив, що нині в експертних колах набуває дедалі більшого поширення думка, що головною причиною виникнення глобальної фінансової кризи та її значного впливу на європейський ринок є насамперед переоцінка деякими країнами фінансових можливостей та нерациональне використання ресурсів.

На думку польського вченого, сучасна фінансово-економічна криза має три основні складові: економічну, політичну та філософську. Вони особливо цікаві для науковців. Нині постало методологічне питання: чи є зв'язок теорії та практики європейської економічної інтеграції, а якщо є, то наскільки він дієвий? До початку кризи вся концепція європейської економічної інтеграції вибудовувалася на старих парадигмах, які на практиці в кризових умовах виявилися недостатньо дієвими для багатьох країн. Ситуація на європейському фінансовому ринку суттєво змінилася, про що красномовно свідчать останні події у кількох країнах — членах Європейського Союзу, фактичне знецінення європейської валюти та намагання Франції і Німеччини як економічних лідерів розробити й запровадити нову монетарну політику на територіях єврозони. Практики і теоретики повинні знайти нові шляхи економічної та фінансової інтеграції. Ці обставини мають враховувати українські експерти-науковці та банкіри-практики, наголосив доповідач.

Ректор Вищої школи менеджменту м. Жешув (Республіка Польща) професор **Кишиштоф Каиуба** представив доповідь “Біржова активність підкарпатських підприємств”, у якій ґрунтовно проаналізував роботу найбільших фірм Підкарпатського воєводства, динаміку їх розвитку та біржову діяльність, акцентувавши увагу на

зростанні їх капіталізації. Доповідач зауважив, що досвід розвитку польських підприємств може бути корисним для українських колег як модель сучасного ефективного управління в умовах фінансової кризи.

Директор Львівської філії АТ “Український інноваційний банк” **Роман Загірний** з позиції практика порушив актуальну проблему діяльності банківської системи в контексті забезпечення прозорих відносин між усіма учасниками кредитного процесу. За його словами, соціальна складова в роботі банкіра має велике значення, адже сучасна фінансова криза значною мірою є “кризою довіри”. За таких обставин необхідно змінити підходи до роботи з населенням та підприємствами. “Якщо фінансова установа потрібна лише акціонерам, вона втратить здатність виконувати свою місію — сприяти розвитку економіки та виробничих процесів”, — зазначив промовець. Будь-який банк не може перебувати поза суспільними та соціально-економічними реаліями,

ти належні гарантії — саме таким чином можна подолати “кризу довіри”, котра стримує відновлення та розвиток банківської системи. Щоб вкладники були твердо переконані у збереженні своїх коштів, регулятору, на думку Романа Загірного, треба встановити розмір максимальних сум депозитних вкладів, які різні банки можуть приймати від населення під гарантію їх повернення з відсотками.

Заступник голови правління ПАТ АКБ “Львів” з роздрібного бізнесу **Руслан Кирилюк** презентував доповідь про діяльність фінансової установи в міжнародному контексті, зокрема про кредитування проектів з впровадження енергоощадних технологій у регіоні із залученням коштів інвесторів та іноземних інвестицій.

У 2006 році банком “Львів” за участі інвестора — Скандинавської екологічної фінансової корпорації (NEFCO), заснованої у 1990 році п'ятьма скандинавськими країнами: Данією, Фінляндією, Ісландією, Норвегією та Швецією, було розпочато дві програми: фі-

У залі конференції.

він обов'язково має враховувати інтереси і прагнення клієнтів.

Фінансова криза засвідчила, що кредити — це не панацея в роботі банку і “сіяти” ними навсідч не можна. Цей урок очевидний для банків і населення. Оскільки основна функція банків — здійснювати активні операції, а не лише розрахунки, необхідно шукати нові інноваційні інструменти та продукти, які матимуть попит на ринку фінансових послуг, наголосив доповідач. Для цього потрібні джерела коштів. Оскільки одним з основних джерел є населення, слід розробляти нові довгострокові депозитні програми і забезпечи-

нування проектів з енергозбереження на об'єктах комунальної, державної і приватної власності та проектів з модернізації і реконструкції соціальних об'єктів — шкіл, дитячих садків, лікарень. Систематично проводяться тренінг-курси з підготовки проектів у соціальній сфері та кредитування за програмою “Енергозбереження”. За словами доповідача, ці програми мають не лише комерційний зміст, а й стимулюють технологічний і науковий прогрес. Підприємці та населення дедалі більше усвідомлюють значення енергозбереження і впровадження екологічно чистих технологій. У ході здійснення програм було оформлено

кредитну лінію для підприємства на суму 1.3 млн. євро для модернізації виробництва та зменшення енергоспоживання; видано понад тисячу кредитів фізичним особам для реалізації заходів за програмою “Енергозбереження”. Насамперед це утеплення стін, горищ, дахів, заміна старих вікон та дверей, встановлення сучасних систем індивідуального опалення.

У минулому році стартувала нова програма — “Енергозбереження для населення Львівщини на 2009–2012 роки”, у нинішньому — “Енергозбереження для населення Городоччини на 2010–2012 роки”. Загальний обсяг наданих кредитів фізичним особам становить понад 8 млн. гривень. Середня сума кредиту — 15 тис. грн. Ці програми мають підтримку місцевої влади — Львівська обласна держадміністрація виділила з бюджету близько 3 млн. грн. для відшкодування позичальникам відсотків за проектами впровадження енергоощадних технологій. Нині до Львова приїждять колеги з інших регіонів, аби скористатися успішним досвідом. Реалізація проекту дає практичний результат: щорічні викиди парникових газів зменшилися приблизно на 3 500 тонн, щорічне використання електроенергії вдалося зменшити на 3 100 мВт/год. Це свідчення успішного виконання банком соціальної та бізнесової функції, зазначив доповідач.

Заступник начальника управління Національного банку України у Львівській області **Олег Варещук** у доповіді “Банківська система Львівщини. Огляд сучасного стану” проаналізував основні тенденції розвитку банківського сектору регіону та окреслив перспективи його розвитку в найближчому майбутньому.

За словами доповідача, однією з головних причин поширення кризи на фінансовий сектор економіки України було масове вилучення клієнтами коштів, акумульованих ними на банківських рахунках. За висновками науковців та спостереженнями практиків, такі кризи виникають з інтервалом 5–10 років. Для запобігання небажаних наслідків банкам варто завчасно розробляти антикризові заходи та враховувати ймовірність таких ускладнень.

У період кризи істотно зросли витрати банків на формування резервів під активні операції. Для покриття цих витрат і забезпечення стабільності своєї діяльності банки були змушені активно нарошувати капітал. Зокрема, чотири банки Львів-

щини з грудня 2008 року втричі збільшили статутні капітали.

У докризовий період банківська мережа області активно розширювалася. Під час кризи ряд установ було закрито. Нині їх кількість стабілізувалася і наприкінці червня становила 1 076 установ. Загалом у регіоні представлені 74 банки. Сьогодні на теренах Львівщини спостерігається істотний — до 3% за місяць — приріст загального обсягу зобов’язань за залученими коштами. На початку червня їх обсяг становив 15.4 млрд. грн. У структурі зобов’язань найвищими темпами зростають зобов’язання у гривні — з початку року їх частка збільшилася з 48% до 52%. Криза спричинила значне скорочення кредитного портфеля банківських установ регіону: з 23.1 млрд. грн. на початок 2009 року до 17.6 млрд. грн. на початок червня поточного року. Зростає й рівень простроченої заборгованості, який на початок червня сягнув 13.6%. Втім, із середини березня 2010 року з’явилися ознаки стабілізації кредитного ринку області. Зокрема, зростає обсяг кредитів, наданих суб’єктам господарювання, скоротилися темпи приросту простроченої заборгованості, стабілізувалася фактична вартість наданих кредитів. Позитивним фактором стабілізації фінансового ринку регіону є й досягнення наприкінці 2009 року докризового рівня співвідношення коштів у касах банків і їх зобов’язань перед клієнтами.

Кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи Львівського інституту банківської справи УБС НБУ **Марія Могильницька** акцентувала увагу учасників конференції на проблемах, які потребують нагального вирішення. Нині банкам необхідно поліпшувати якість активів та реструктуризувати проблемні борги. Окрім кризи довіри до банків, очевидною є також криза моралі позичальників, котрі не виконують своїх зобов’язань. Часто суди приймають рішення, які не враховують інтересів кредиторів, тож банк залишається наодинці з проблемою неповернутого боргу. Очевидною є необхідність законодавчого гарантування прав кредиторів. В Україні практично немає сучасних дієвих інститутів стягнення боргів. Необхідно розробляти й ухвалювати відповідне законодавство, чому мають посприяти і науковці. Очевидною також є потреба у зменшенні ризику неповернення банками вкладів, адже при банкрутстві великої кількості банків Фонд гарантування вкладів фізичних осіб не в змозі від-

шкодувати всі вклади відповідно до гарантованої суми. Головний висновок з кризи — банкірам-практикам та науковцям необхідно напрацьовувати антикризові заходи й готуватися до можливих випробувань завчасно, щоб потім не довелося в екстремальних умовах “гасити пожежу”.

Підсумки пленарної частини конференції підбив проректор з науководослідної та інноваційної роботи Університету банківської справи НБУ доктор економічних наук, професор **Олександр Барановський**. Основною проблемою для банків є відновлення активних операцій, зокрема кредитування. Вирішити цю проблему допоможуть цільове спрямування кредитів та поліпшення активів. У контексті інтеграції вітчизняної банківської системи до європейського та світового фінансового простору актуальними є питання залучення іноземного капіталу та налагодження плідної співпраці з міжнародними фінансовими організаціями. Повноцінне відновлення кредитування та робота банківських установ за всіма напрямками можливі лише за синхронного економічного піднесення в економіці країни. Отже, вихід із фінансово-економічної кризи полягає в інтенсифікації спільних зусиль фінансових установ та реального сектору економіки. Така співпраця дасть поштовх подальшому соціально-економічному розвитку.

Доповіді викликали велике зацікавлення учасників конференції, жваву дискусію, під час якої науковці та банкіри обмінювалися думками й досвідом, аналізували сучасний стан фінансового ринку, прогнозували перспективи його розвитку.

Під час конференції працювали тематичні секції: “Сучасні тенденції та перспективи розвитку фінансового ринку в посткризовий період”, “Сучасні проблеми та пріоритети розвитку банківської системи України”, “Соціально-економічний розвиток у посткризовий період”.

За підсумками конференції розроблено аналітичну записку, в котрій міститься низка пропозицій та рекомендацій, реалізація яких на практиці сприятиме адаптації вітчизняної фінансової системи до європейських умов та поліпшить окремі сфери її функціонування.

Роман Підвисоцький,

“Вісник НБУ”.

Фото автора.

Дослідження/

Світлана Ткаченко

Головний консультант
експертно-аналітичного центру
з питань грошово-кредитної
політики Апарату Ради
Національного банку України

Оцінка стану і перспективи розвитку фондового ринку України

Одним із головних важелів розвитку та індикаторів стану сучасних національних економік є фондовий сегмент фінансового ринку. Останнє десятиріччя вітчизняний фондовий ринок розвивався дуже динамічно, але вплив нинішньої фінансової кризи надав йому нової якості, що спонукає до пошуку нових інструментів, організаційних та структурних рішень.

У статті проаналізовано сучасний стан фондового ринку на основі даних організованого ринку цінних паперів за останні десять років. Розглянуто окремі проблеми його діяльності й перспективи подальшого розвитку.

Світова фінансова криза та власні внутрішні диспропорції української економіки призвели до загострення ситуації як на валютному і грошово-кредитному ринку, так і в реальному секторі та на фондовому ринку. На фоні девальвації гривні, кризи ліквідності банківської системи, значного зниження виробництва та інвестицій, відпливу капіталу ризики ринку цінних паперів (і так слабозвинутого) були надзвичайно високими. Незважаючи на це, протягом останнього десятиліття у даному сегменті відбулося чимало важливих змін. Фондовий капітал поступово почав посідати помітне місце як у грошово-кредитній політиці, так і в перспективах поліпшення інвестиційного клімату.

На думку більшості фахівців, кризові явища в економіці можна усунути тільки за умови оптимізації організаційних повноважень владних структур та уникнення економічних диспропорцій, починаючи з фінансового сектору. Останні дослідження О.Мозгового, З.Луцишин, І.Лютого, Г.Калагач [10], З.Ватаманюк, О.Баули [11], С.Мошенського [13] спрямовані зокрема на проблеми розвитку та інтеграції фондових ринків, в них наголошується на значній залежності вітчизняної економіки від іноземного капіталу, обґрунтовується інституційна

ефективність ринку цінних паперів в Україні. У багатьох публікаціях висвітлено окремі аспекти його функціонування або чинники впливу на ефективність його інструментів. Мовиться, зокрема, про праці Т.Єрліної, А.Желіхівської [9, с. 33], Н.Версаль, В.Кирий [14], Н.Приказнюк, Т.Моташко [12], К.Калинець [9, с. 41]. Однак, не втративши своєї значущості, чимало з них потребують доповнення й оновлення з огляду на структурні зміни останнього року та появу нової інформаційної бази. Оскільки Держкомісія з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР) публікує звіти про свою діяльність наприкінці першого півріччя наступного за звітним року (після оприлюднення звітності емітентів), а швидкі зміни українського ринку потребують відповідного реагування, актуальним є дослідження стану розвитку організованого сегмента фондового ринку за результатами другого поспіль кризового року.

СУЧАСНИЙ СТАН ІНДИКАТОРІВ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ТА СВІТОВА ДИНАМІКА

За підсумками десяти останніх років український фондовий ринок збільшився майже у 15 разів, що є найвищим показником зростання не тільки серед країн, які розвиваються, а й у світовому масштабі. Такі

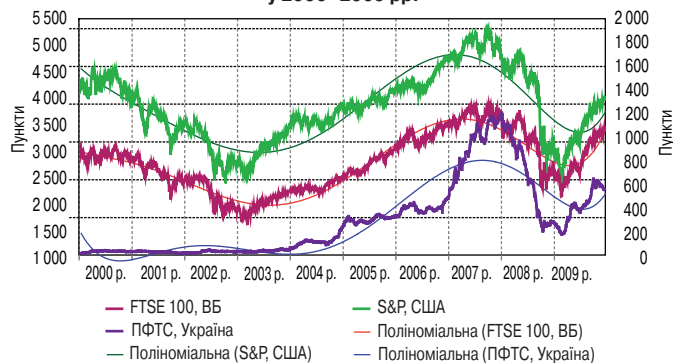
темпи зумовлені передусім низькою базою порівняння, масовою приватизацією у пострадянський період, інституційним переходом до ринкових відносин.

Найвищої позначки фондовий ринок сягнув напередодні розвитку світової фінансової кризи, перевищивши у 30.6 раза показники початку 2000 р. Але 2008–2009 роки характеризувалися стрімким падінням (див. графік 1). Весь перший квартал минулого року ринки скорочувалися, повторюючи негативну динаміку інших економічних показників, що тривало із середини 2008 року. В цей період індекс Першої фондової торговельної системи (ПФТС) знизився до позначки 199.12 пункту 6 березня (–83.5% з початку низхідного тренду в січні 2008 р., –33.9% з початку 2009 року). Після цього відновилося зростання, яке характеризувалося надто високими темпами у другому кварталі, помірною сезонною корекцією і наступною активізацією в літні місяці та волатильною динамікою останнього кварталу, протягом якого відбулося певне відновлення обсягів торгів. Найвищого значення року (661.1 п.) індекс ПФТС сягнув 16 жовтня (+232.0% з початку відновлення зростання, +119.3% з початку року). На кінець року індекс ПФТС становив 572.91 пункту (+90.1% з початку 2009 року, +1362% з

Графік 1. Динаміка індексу ПФТС за 2000–2009 рр.

Графік 1а. Динаміка світових та українського фондових індикаторів у 2000–2009 рр.

Джерела: офіційний сайт ПФТС: <http://www.pfts.com/uk/trade-results/>; електронний інформаційний ресурс ECOWIN.

початку 2000 року), індекс Української біржі — 1455.47 пункту (+91.6 % з початку 2009 року). За даними на першу декаду березня нинішнього року вони піднялися до позначок вище 800 та 2000 відповідно [4, 5].

На таку динаміку у 2009 році вплинули: загальна кризова ситуація в економіці (падіння ВВП, збиткова робота підприємств, відсутність структурних економічних реформ, девальваційний тиск тощо), зниження рейтингів України всіма міжнародними рейтинговими агентствами у першому кварталі; коливання зовнішнього новинного фону світової макростатистики і корпоративної звітності; різкі коливання цін на нафту й дорогоцінні метали; реалізація програми кредитування Стенд-бай (stand-by) МВФ та співпраця з іншими міжнародними фінансовими організаціями; волатильність відносин НАК “Нафтогаз України” і ВАТ “Газпром” у питаннях функціонування ГТС та інші чинники.

Уважний аналіз динаміки основних фондових індексів (до уваги взято 18 основних індексів Європи, Азії, США, Латинської Америки, включаючи інтегральні індекси країн, що розвива-

ються) переконує, що вітчизняний ринок почав повторювати світову динаміку фондових ринків у останні 3.5–4 роки, особливістю яких є високі порівняно зі світовими темпи як низхідного, так і висхідного трендів (див. графік 1а). Це свідчить не тільки про розвиток інтегрованості української економіки у світовий економічний простір, зокрема через її експортну орієнтованість, а (що вважаємо суттєвішим) й про поширення фінансових глобалізаційних процесів на Україну саме в цей період. Беззаперечним це стало саме під час кризових процесів останніх років, оскільки період економічного зростання відбувався в Україні несинхронно порівняно з динамікою світових ринків.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПЕРВИННОГО РИНКУ У 2000–2009 РР.

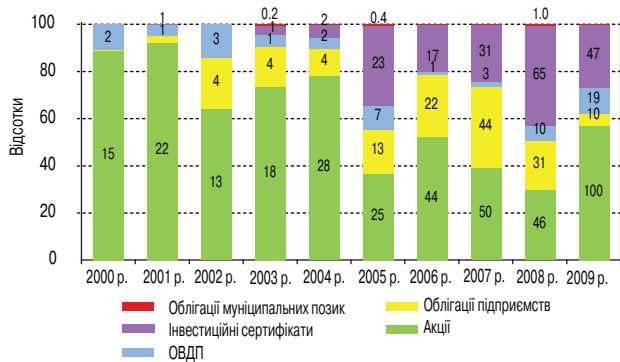
Первинний ринок зростав швидше вторинного, за обсягами перевищивши його вчетверо, та визначався такими тенденціями (див. графіки 2, 3):

1. Першими за обсягами емісій є в

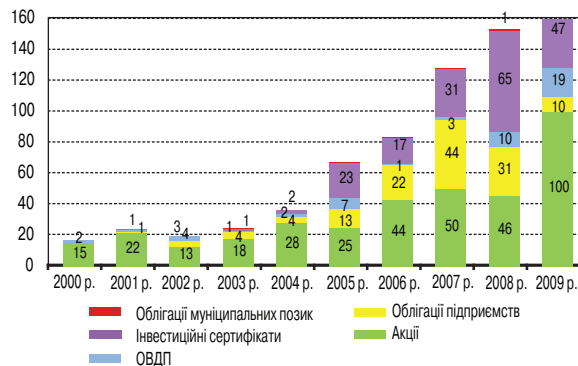
основному акції товариств із обмеженою відповідальністю. Очікується, що винятком буде 2010 рік: з 29.04.2009 р. набрав чинності Закон “Про акціонерні товариства”, що викликало суттєве збільшення емісій акціонерних товариств у зв’язку з їх реорганізацією [1]. Досі ринок акцій відігравав провідну роль, але це було пов’язано більше зі специфікою перерозподілу власності в процесі приватизації, аніж із інвестиційним спрямуванням його діяльності. Про це свідчить власне перевага обсягів первинного ринку порівняно із вторинним. Основною стратегічною метою розвитку вітчизняного фондового ринку має стати торгівля акціями як головним інвестиційним інструментом на вторинному ринку, для чого створено серйозне підґрунтя шляхом зміни законодавства. Цей процес нині у стадії реалізації, результати якої очікуються найближчими роками;

2. 2005–2008 роки характеризуються розвитком обігу корпоративних боргових цінних паперів. Причому частка облігацій, випущених банками і страховими компаніями, серед усіх облігацій підприємств зросла з

Графік 2. Структура торгів за інструментами на первинному ринку в 2000–2009 рр., млрд. грн.

Графік 3. Емісія цінних паперів на первинному ринку в 2000–2009 рр., млрд. грн.

Джерела: річні звіти ДКЦПФР за 2000–2008 рр.; оперативна інформація ДКЦПФР за 2009 р. // <http://www.ssmc.gov.ua/ShowPage.aspx>.

8% у 2004 р. до 43% у 2007 р., під час кризи знизилася — до 23% у 2008 р., а в 2009 р. ці емісії взагалі не проводилися. Така ситуація спричинена дефіцитом вільних ресурсів суб'єктів ринку, стрімким зростанням обсягів проблемних облігацій (див. таблицю 1), що вплинуло на загальний спад боргових залучень у 2009 році;

3. Суттєве зростання емісій ОВДП у 2008–2009 рр. порівняно з попередніми роками, стрімке підвищення ставок дохідності з причини недовіри суб'єктів ринку, збільшення внутрішнього боргу та дефіциту вільних коштів банків. Загальний випуск ОВДП у 2009 р. становив 74.5 млрд. грн., з яких 47.7 млрд. грн. — для формування статутних капіталів банків та НАК “Нафтогаз України”, 8.0 млрд. грн. — для реструктуризації залишку заборгованості уряду перед НБУ, 18.9 млрд. грн. — для фінансування дефіциту бюджету (див. графік 4). Перелічені фактори зумовили підвищення максимальної дохідності за окремими випусками ОВДП до 30% у жовтні та 32% у грудні 2009 року. В основному залучалися ОВДП з терміном погашення до 1 року (12.5 млрд. грн.), з них погашення 7.6 млрд. грн. потребуватиме нових запозичень для обслуговування державного внутрішнього боргу наступного року, на який припадає ще 3.6 млрд. грн. вну-

Джерела: офіційний сайт Міністерства фінансів України http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=34948; власні розрахунки.

трішнього боргу за ОВДП, накопиченого у 2005–2008 роках.

Порушена проблема криється у методології основі погашення внутрішнього боргу. Законом “Про державний внутрішній борг України” [16] передбачено фонд обслуговування цього боргу в державному бюджеті України для фінансування витрат із розміщення, рефінансування, виплати доходу та погашення боргових зобов’язань уряду. До цього фонду мали зараховуватися 50% коштів, одержаних від приватизації майна державних підприємств. Така норма діє від часу прийняття закону в 1992 р. без змін. Та якщо у 2000–2007 рр. середньорічна сума надхо-

джень від приватизації становила 5.03 млрд. грн., то за останні два роки надійшло відповідно 0.5 млрд. грн. і 0.8 млрд. гривень. Оскільки доходи від приватизації зменшуються (див. таблицю 2), відповідно зменшується й наповнення фонду, що спонукає покривати боргові зобов’язання за рахунок нових емісій, як це відбувалося у 2009 році.

Але відповідний спеціальний фонд так і не був створений, тож обслуговування ОВДП відбувається за рахунок загального фонду державного бюджету. Тому необхідно внести зміни до відповідного законодавства для створення комплементарних джерел погашення та обслуговування внутрішнього боргу.

Таблиця 1. Ринок проблемних облігацій*

Сфери діяльності	2005–2007 рр.		2008 р.		2009 р.	
	Млн. грн.	Кількість компаній	Млн. грн.	Кількість компаній	Млн. грн.	Кількість компаній
Аграрно-промисловий комплекс	–	–	15	1	150	2
Банки й інші фінансові інститути	–	–	250	1	1 120	5
Будівництво й девелопмент	39.4	1	263.3	6	1 218.3	16
Машинобудування	–	–	25	1	–	–
Органи місцевої влади	–	–	–	–	4	1
Нафтогазова промисловість ¹	–	–	–	–	500 млн. дол. США	1
Торгівля	–	–	5	1	963.7	15
Транспорт	–	–	19	1	–	–
Харчова промисловість	35	1	45	1	30	1
Хімічна та нафтохімічна промисловість	5	1	85	3	67	2
Чорна металургія	–	–	50	1	–	–
Усього	79.4	3	757.3	16	7 558.0²	43
з них:						
дефолти	35	1	–	–	6 149.0 ²	30
з них реструктуризовані	–	–	–	–	3992.5 ²	1
технічні дефолти	44.4	2	422.3	12	4	1
з них реструктуризовані	–	–	–	–	–	–
невиконані оферти	–	–	335	4	1 405	12
з них реструктуризовані	–	–	–	–	850	3
% до всіх недержавних облігацій в обігу	0.42		1.82		13.10	
без урахування дефолту облігацій НАК “Нафтогаз України”	0.42		1.82		6.16	

* Емісії та дефолти корпоративних облігацій українських емітентів.

¹ Облігації НАК “Нафтогаз України”, що були реструктуризовані.

² Перераховано за курсом НБУ на кінець року (7.985 грн./доларів США).

Джерела: <http://www.cbonds.info/ua/rus/emissions/defaults.phtml>; власні розрахунки.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВТОРИННОГО РИНКУ У 2000–2009 РР.

Вторинний ринок характеризували такі тенденції (див. графіки 5, 6):

1. Галузева структура випуску та динаміка обігу цінних паперів окремих емітентів загалом відповідає галузевій структурі економіки і її динаміці, про що свідчать індексні кошики торговельних майданчиків та рейтинги цінних паперів, які переглядаються з належною періодичністю [6, 7];

2. Протягом 2000-го — першого кварталу 2008 року зростали обсяги торгів за основними інструментами (акціями й облігаціями підприємств); суттєве їх зниження пов’язане з початком кризового періоду. Прямо пропорційний зв’язок між фондовими індексами та обсягами торгів, що спостерігається в інших країнах, підтверджує тезу про важливість стабільності фондового сектору фінансового ринку як фактора стимулювання інвестиційної привабливості;

Таблиця 2. Надходження до державного бюджету України від приватизації державного майна, млн. грн.

1999 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
761.9	2 075.5	2 132.0	576.1	2 174.1	9 501.5	20 758.9	558.8	2 458.8	482.3	807.7

Джерело: річні звіти Фонду держмайна України // http://www.spfu.gov.ua/ukr/reports_spfu.php.

3. Основним інструментом торгів із 2002 по 2008 рік були корпоративні боргові цінні папери, і лише в минулому році торги акціями перевищили за обсягами торги облігаціями підприємств. Пояснюється це з одного боку, реорганізацією акціонерних товариств, і зменшенням емісій, а отже, й торгів облігаціями – з другого;

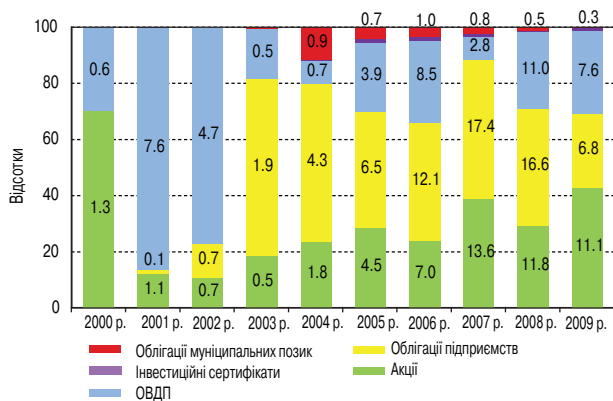
4. У 2008–2009 роках відновився вексельний обіг. Обсяг операцій з векселями з листопада 2008 р. збільшився у 3–5 разів порівняно з 1999–2002 рр., а структура операцій змінилася у бік менш ризикових унаслідок кризи та погіршення фінансового стану клієнтів – споживачів вексельних послуг [2]. Оскільки авальне (акцептне) кредитування є дешевшим від звичайного, в умовах кризи та післякризового періоду його використовувати доцільніше, особливо з огляду на неемісійний характер;

5. Окремої уваги заслуговує ринок єврооблігацій України. Обсяг євробондів на міжнародному ринку у липні 2008 року становив 15.1 млрд. доларів США, у січні 2009 р. – 14.3 млрд. доларів США, а на кінець грудня 2009 р. дорівнював 14.7 млрд. доларів США. Протягом минулого року спостерігалася волатильна динаміка дохідності за єврооблігаціями, яка почалася з початком кризи та відображала рівень довіри суб'єктів ринку до українських цінних паперів. У березні їх зростання досягло піка, а вже у серпні 2009 року дохідність вийшла майже на докризовий рівень. Середній рівень ефективної дохідності за державними облігаціями за рік знизився на 20.3 відсоткового пункту (до 12.6%), а відповідний показник щодо корпоративних євробондів – на 37.2 відсоткового пункту (до 18.3%). Індекс цін за CDS

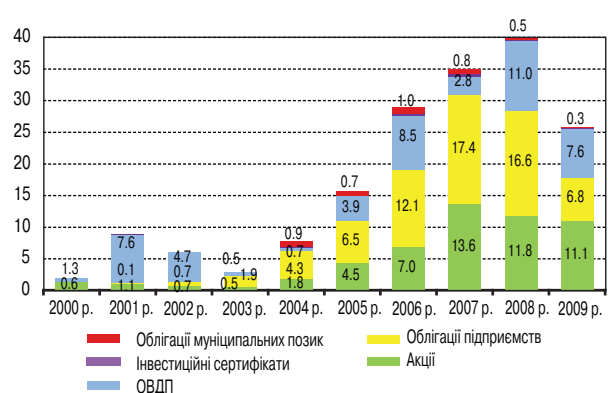
– дефолтними свопами за кредитами – знизився на 1 768 пунктів (до 1 232). Аналогічна динаміка спостерігається і за показником різниці спредів EMBI+ та EMBI+Україна. Відносна стабільність, а інколи й невелике зростання обсягів протягом кризового року, динаміка дохідності як державних, так і комерційних євробондів (див. графіки 7, 8) свідчать про високий ступінь довіри іноземних контрагентів, що склався у докризовий період, та його відновлення на кінець 2009 року;

6. Низка організаційних заходів щодо підвищення конкурентоспроможності організаторів торгівлі у 2008–2009 рр. спричинила суттєве зростання конкуренції між торговельними майданчиками. Головні з цих заходів – відкриття Української біржі, основним інвестором якої є російська біржа РТС; стратегічне інвестування у

Графік 5. Структура торгів за інструментами на вторинному ринку в 2000–2009 рр., млрд. грн.

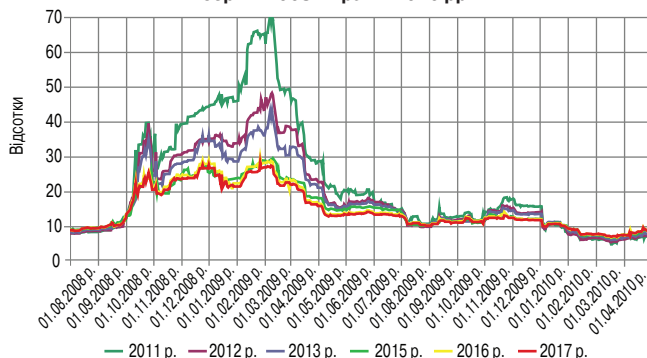

Графік 6. Обсяг торгів за інструментами на вторинному ринку в 2000–2009 рр., млрд. грн.

Джерела: річні звіти ДКЦПФР за 2000–2008 рр.; оперативна інформація ДКЦПФР за 2009 р. // <http://www.ssmc.gov.ua/ShowPage.aspx>.

Графік 7. Дохідність державних єврооблігацій України в серпні 2008 – травні 2010 рр.*

*Індекси єврооблігацій України.

Джерело: <http://www.cbonds.info/ua/rus/index/>

Графік 8. Динаміка індексів дохідності державних і комерційних євробондів та CDS-свопів України у серпні 2008 – травні 2010 р.

ПФТС з боку ММВБ; запровадження торговельних операцій з двостороннього котирування РЕПО різних інструментів на основних торговельних майданчиках. Так, частка обсягів торгів на ПФТС знизилася з 90% у 2008 р. до 53% у 2009 р. не тільки внаслідок появи Української біржі, а й через активізацію торговельної діяльності решти організаторів торгівлі (див. графік 9);

7. Багато років поспіль деривативи посідають чи не останнє місце у структурі торгів. Із 2000 р. обсяг торгів цими інструментами щорічно ледь сягав 0.3%, винятком були лише 2004 р. (17.3%; тоді ж спостерігався найвищий із часу проголошення незалежності України рівень реального ВВП (+12.1%)) і 2005 р. (4.1% — як пролонгація процесів 2004 року). Операції з похідними фінансовими інструментами не тільки спекулятивні та високодохідні, а й насамперед виконують функцію хеджування. Одним із важливих завдань є розширення їх обігу, що дає змогу знижувати ризики при здійсненні угод із базисними активами, а також дає додаткову можливість справедливого ціноутворення на них.

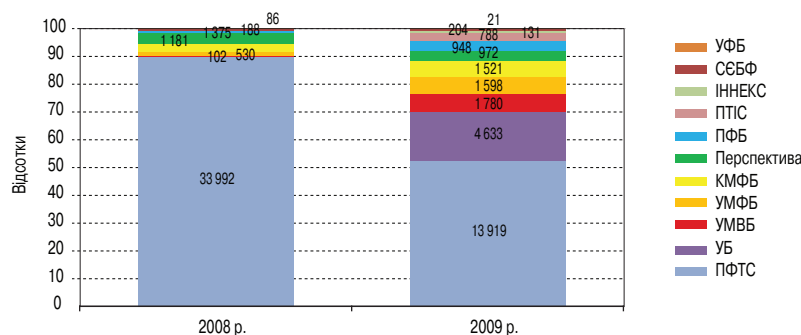
ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖКОМІСІЇ З ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ФОНДОВОГО РИНКУ У 2009 РОЦІ

Держкомісія з цінних паперів та фондового ринку проводила державне регулювання відповідно до вимог Закону України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності”. Зокрема, у 2009 р. було розроблено 92 регуляторних акти, які є чинними або знаходяться на різних стадіях упровадження, за різними напрямками діяльності [17]:

1. З питань **діяльності інститутів спільного інвестування (ІСІ)** — з метою зменшення негативного впливу світової фінансової кризи та створення сприятливих умов для їх посткризового розвитку, приведення у відповідність до законодавства та вдосконалення, посилення державного регулювання ними, запобігання порушенням і здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства, забезпечення захисту прав та інтересів інвесторів ІСІ;

2. Щодо **інвестиційної діяльності** — задля впровадження недержавного пенсійного забезпечення як засобу вирішення проблем соціального захисту населення України, підвищення про-

Графік 9. Структура торгів за участі торговельних майданчиків у 2008–2009 рр., млн. грн.

Джерела: річні звіти ДКЦПФР за 2000–2008 рр.; оперативна інформація ДКЦПФР за 2009 р. // <http://www.ssmc.gov.ua/ShowPage.aspx>.

зорості в управлінні активами недержавних пенсійних фондів (НПФ), захисту пенсійних коштів від втрати і знецінення, підвищення ефективності інвестування пенсійних активів та привабливості НПФ як потужних інституційних інвесторів майбутнього;

3. У частині регулювання **діяльності фондових бірж** — з метою створення умов для ефективного залучення фінансових ресурсів та їх перерозподілу в реальний сектор економіки, отримання учасниками інформації, що впливає на формування цін на ринку цінних паперів, забезпечення рівних можливостей для доступу емітентів, інвесторів і посередників на ринок цінних паперів, дотримання учасниками ринку цінних паперів вимог законодавства, контроль щодо забезпечення прозорості й відкритості ринку цінних паперів, у тому числі в режимі реального часу, стимулювання укладення угод за цінними паперами на фондових біржах, підвищення довіри до фондового ринку з боку інвесторів та професійних учасників фондового ринку, формування реального біржового курсу цінного папера, захист прав учасників фондового ринку, зокрема, інвесторів, реалізація механізму прозорого реального встановлення ринкових цін на цінні папери, спонукання учасників ринку до дотримання законодавства, створення умов для розвитку добросовісної конкуренції, підвищення контролю за прозорістю й відкритістю ринку цінних паперів;

4. Розробка та прийняття **Положення про саморегульні організації (СРО)** професійних учасників фондового ринку, що сприяло посиленню дієвості саморегулювання, впорядкованості на фондовому ринку, дисциплінованості його учасників, удосконаленню процедури створення та функціонування СРО, встановленню рівних умов для об'єднань, які

мають намір отримати статус СРО, вдосконаленню процедури передачі повноважень саморегульним організаціям, встановленню рівних умов для об'єднань, які мають намір отримати повноваження від ДКЦПФР;

5. Розробка Положення про порядок реєстрації змін до правил фондової біржі щодо запровадження в обіг на фондовій біржі **деривативів** і розробка Порядку емісії та реєстрації випуску **опціонних сертифікатів** та перспективу їх емісії — з метою активнішого запровадження в обіг похідних фінансових інструментів, збільшення обсягу інвестицій, визначення основних вимог до реквізитів і власне емітентів похідних цінних паперів, встановлення чіткого порядку їх державної реєстрації, вичерпного переліку підстав для відмови у реєстрації;

6. Розробка регуляторних актів з питань **ліцензування діяльності професійних учасників** — з метою приведення їх у відповідність до вимог чинного законодавства, вдосконалення норм щодо торгівлі цінними паперами та процедури ліцензування, підвищення вимог до торговців цінними паперами для зниження ризиків у цій сфері діяльності;

7. З метою поліпшення регулювання **депозитарної діяльності** на ринку цінних паперів розроблено регуляторні акти, спрямовані на приведення її у відповідність із вимогами чинного законодавства, підвищення контролю за прозорістю ринку цінних паперів, запобігання порушенням законодавства посилення державного регулювання у цій сфері, захисту прав власності учасників ринку, залучення інвестицій в економіку України, створення необхідних передумов для інтеграції вітчизняної економіки у світову;

8. Удосконалення регулювання **програмного забезпечення** діяльності на фондовому ринку — з метою вирі-

шення питань правового забезпечення обліку програмних продуктів, своєчасного отримання та обліку достовірної інформації про них;

9. Щодо **розкриття інформації** на фондовому ринку — з метою вдосконалення вимог до аудиторських висновків емітентів і професійних учасників фондового ринку, системи ведення реєстру аудиторів та аудиторських фірм, передбачення подання квартальної звітності компаній з управління активами (КУА) щодо результатів діяльності венчурних фондів через веб-сайт у мережі Інтернет (www.stockmarket.gov.ua), системи надання адміністративних даних депозитарними установами, системи розкриття інформації акціонерними товариствами відповідно до вимог Закону України “Про акціонерні товариства”;

10. Робота щодо вдосконалення законодавчої бази. Протягом 2009 р. здійснено розробку та супроводження ряду законопроектів:

— проекту Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо цільових облігацій” — з метою усунення недоліків і вдосконалення механізму інвестування за допомогою цільових облігацій, а також забезпечення регулятора ринку цінних паперів достатніми повноваженнями для гарантування захисту законних прав інвесторів. Зазначених цілей планується досягти завдяки запровадженню норм щодо можливості розміщення облігацій лише у бездокументарній формі; погашенню відсоткових та дисконтних облігацій виключно грошима, а цільових — товарами та/або послугами; передбаченню місцевими бюджетами коштів на відшкодування збитків власників “житлових” облігацій у разі прийняття рішення про зміну користувача земельної ділянки, призначеної для будівництва житла; обмеженню суми, на яку можуть розміщуватися цільові та “житлові” облігації, або зобов’язання емітента таких облігацій страхувати свою фінансову відповідальність; зобов’язанню емітента дотримуватися у своїй діяльності вимог зареєстрованого ДКЦПФР проспекту емісії цінних паперів та застосуванню фінансової санкції за недотримання зазначених вимог. Усе це сприятиме підвищенню безпеки здійснення інвестицій у названі цінні папери;

— проекту Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про цінні папери та фондовий ринок” щодо інсайдерської інформації”, що чітко

й однозначно законодавчо врегульовує питання ідентифікації інсайдерської інформації, а також захист прав інвесторів шляхом оперативного оприлюднення такої інформації;

— проекту Закону України “Про внесення змін до деяких Законів України щодо фінансового моніторингу на фондовому ринку”, який передбачає законодавче усунення недоліків та вдосконалення діяльності професійних учасників фондового ринку щодо дотримання відокремленими підрозділами професійних учасників фондового ринку вимог до організації фінансового моніторингу за межами України, а також законодавче врегулювання питання про недопущення володіння акціями (частками) професійних учасників фондового ринку особами, які мають судимість;

— проекту Закону України “Про внесення змін до Законів України “Про господарські товариства” та “Про цінні папери та фондовий ринок” (щодо розкриття інформації на фондовому ринку)”, спрямованого на адаптування норм Закону України “Про цінні папери та фондовий ринок” до вимог законодавства Європейського Союзу стосовно переліку інформації, яка міститься у проспекті емісії цінних паперів, а також уточнення норм розкриття регулярної та особливої інформації про емітента цінних паперів. Прийняття цього законопроекту сприятиме спрощенню процедури реєстрації проспекту емісії цінних паперів та підвищенню захисту прав інвесторів;

— проекту Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)”, розробленого з метою поліпшення системи управління ІСІ, вдосконалення порядку створення, функціонування та ліквідації інвестиційних фондів, зосередження норм, які регулюють діяльність корпоративних інвестиційних фондів;

— проекту Закону України “Про Фонд гарантування інвестицій на фондовому ринку”, який передбачає створення Фонду для здійснення компенсаційних виплат інвесторам — фізичним особам, які втратили свої кошти внаслідок невиконання інститутами спільного інвестування й торговцями цінними паперами, котрі здійснюють управління ними, своїх зобов’язань перед інвесторами. Прийняття цього законопроекту сприятиме захисту прав інвесторів, підви-

щенню їх довіри до професійних учасників ринку цінних паперів та активізації інвестиційної діяльності;

— проекту Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про рекламу” щодо реклами на ринку цінних паперів” для вдосконалення законодавства України в частині реклами цінних паперів. Закон має забезпечити захист прав інвесторів, підвищити відповідальність рекламодавців, виробників та розповсюджувачів реклами за дотримання законодавства про рекламу на фондовому ринку, що також має сприяти підвищенню довіри потенційних вітчизняних та зарубіжних інвесторів до фондового ринку України;

— проекту Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо іпотечних облігацій” з метою комплексного вдосконалення механізму інвестування за допомогою іпотечних облігацій. Зокрема, законопроектом передбачається вимога не враховувати “сумнівні” іпотечні та інші активи для розрахунку розміру іпотечного покриття звичайних іпотечних облігацій; можливість встановлення вимог та обмежень щодо діяльності управителя, обов’язкових умов договору про управління іпотечним покриттям; порядку заміни управителя нормативно-правовими актами ДКЦПФР, що сприятиме належному виконанню зобов’язань емітента за іпотечними облігаціями, виконанню управителем функцій з управління іпотечним покриттям;

— проекту Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо українських депозитарних розписок” задля врегулювання питання щодо обігу цінних паперів іноземних емітентів на території України шляхом запровадження механізмів емісії, обліку та обігу вітчизняних депозитарних розписок.

ОКРЕМІ ЧИННИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Перспективи розвитку фондового ринку пов’язані з низкою заходів та рішень, які набирають чинності з 2010 року. Перелічимо найголовніші з них.

- Відміна обов’язкового рейтингування емітента і відповідного випуску облігацій, іпотечних сертифікатів та облігацій, сертифікатів фонду операцій з нерухомістю, облігацій внутрішніх місцевих позик відповідно до рішення ДКЦПФР від 16.10.2009 р. № 1057 “Про внесення

змін до деяких нормативно-правових актів ДКЦПФР”, яка має полегшити залучення ресурсів, зменшити витрати з випуску та реєстрації боргових цінних паперів.

- Особлива увага приділяється розвитку Інтернет-трейдингу, введеному в минулому році. Він має заохотити дрібних інвесторів і населення до активнішої участі на ринку. Масова інформаційна та просвітницька кампанія із залученням усіх видів ЗМІ, організація семінарів та інших заходів дієво сприяє його поширенню.

- Посилення контролю за обсягами інформації організаторів торгівлі, що надається ДКЦПФР із 1 квітня 2010 р. (зокрема, стосовно позалистингових цінних паперів), сприяє прозорості й відкритості ринку, а отже, й підвищенню довіри до вітчизняних цінних паперів.

- Поширення інформаційних технологій і створення нових продуктів (програмних комплексів PFTS NEXT, PFTS Investor, ПФТС ОВДП-1, режиму двостороннього котирування РЕПО на УБ) підвищує роль організованого ринку і надає йому перевагу перед неорганізованим.

- Відчутним ефектом глобалізації є обмеження автономності фондового ринку України внаслідок приходу на нього одноосібного іноземного інвестора, що значною мірою визначатиме подальшу стратегію його розвитку. Такий ризик збільшується із прийняттям “Стратегії розвитку фінансового ринку Росії на період до 2020 року”, головною метою якого є створення у Москві міжнародного фінансового центру на засадах консолідації російської біржової і розрахункової інфраструктур [8]. Злиття Російської торговельної системи (РТС) і Московської міжбанківської валютної біржі (ММВБ) спричинить об’єднання УБ і ПФТС — основних осередків організованої торгівлі. Внаслідок позабіржовий ринок, як і раніше, лідируватиме на вторинному ринку, від чого потерпатиме його прозорість і відкритість. Така ситуація, з одного боку, дає численні переваги, стимулюючи рух капіталу та збільшення інвестицій, а з другого — загрожує економічній безпечі та стабільності фінансових ринків.

ВИСНОВКИ

Проаналізовані нами процеси останнього десятиріччя на організованому ринку цінних паперів дають підстави для низки висновків:

- навіть побіжний огляд свідчить про тісний зв’язок вітчизняного фондового ринку з іншими ланками економіки та істотний вплив у останні чотири роки глобалізаційних процесів на Україну;

- заміна спекулятивного інвестиційним сценарієм функціонування ринку цінних паперів можлива лише за умови поширення інвестиційної складової у корпоративній культурі та зростання довіри до державних цінних паперів;

- оскільки за останній час маємо певні надбання щодо розвитку інфраструктури й системи розкриття інформації, ліцензування професійних учасників та інших напрямів регуляторної діяльності, наступним кроком має стати розробка й упровадження нормативно-правового забезпечення для створення інструментів, які стимулювали б залучення дрібного інвестора до активної участі на ринку;

- уперше за останні роки основним емісійним каналом став державний сегмент фондового ринку. З одного боку, це загрожує підвищенням внутрішнього державного боргу й посиленням інфляційного тиску в разі емісійного погашення заборгованості (такі ризики збільшилися із запровадженням 14.04.2009 р. та початком функціонування у лютому нинішнього року інституту первинних дилерів на ринку державних цінних паперів як зручного інструменту для розміщення емісій [15]). З іншого боку, насичення банківського ринку державними цінними паперами розширює можливості щодо використання стерилізаційних інструментів, позитивно впливає на інвестиційні процеси, водночас слугуючи орієнтиром для визначення дохідності за іншими фінансовими інструментами;

- необхідно якомога швидше внести до відповідного законодавства зміни, спрямовані на створення додаткових джерел погашення та обслуговування внутрішнього державного боргу і запобігання використанню його емісійного покриття;

- перші результати початку виходу з кризи у 2010 році дають підставу найближчими роками очікувати якісної зміни українського ринку цінних паперів за умови позитивної динаміки прибутковості економіки в цілому, відсутності негативних впливів боргових ризиків держави та інших непередбачуваних обставин.

Література

1. Закон “Про акціонерні това-

риства” / Інформаційно-аналітичний центр “ЛІГА”.

2. Вексель — інструмент, затребуваний кризою // Цінні папери України. — 2010. — № 2(596) // http://www.securities.org.ua/securities_paper/review.php?id=596&pub=4389.

3. Результати аукціонів з розміщення ОВДП та ОВДП в обігу // Офіційний сайт Міністерства фінансів України http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=34948.

4. Результати торгів на ПФТС // <http://www.pfts.com/uk/trade-results/>.

5. Результати торгів на Українській біржі // <http://ux.com.ua/s100>.

6. Рейтинги фінансових інструментів // <http://www.pfts.com/uk/ratings/>.

7. Акції для розрахунку індексу Української біржі // <http://fs.ux.ua/files/59>.

8. Стратегия развития финансового рынка России на период до 2020 года // Российская Бизнес-газета. — 2009. — 3 февраля // <http://www.rg.ru/2009/02/03/finansy-strategia-dok.html>.

9. Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції — 15–16 жовтня 2009 р. — Черкаси: ЧІБС УБС НБУ, 2009. — 354 с.

10. Калагач Г.М. Вплив фінансової глобалізації на фондовий ринок України // Фінанси України // 2009. — № 1. — С. 115–121.

11. Ватаманюк З.Г., Баула О.В. Інституційна ефективність ринку цінних паперів в Україні // Фінанси України. — 2008. — № 3. — С. 101–110.

12. Приказнюк Н.В., Моташко Т.П. Ринок державних цінних паперів: світовий досвід та вітчизняні реалії // Фінанси України. — 2009. — № 2. — С. 73–81.

13. Мошенський С.З. Трансформаційні процеси на світових ринках цінних паперів // Фінанси України. — 2009. — № 7. — С. 54–63.

14. Версаль Н.І., Кирій В.П. Особливості формування банками ресурсів із використанням боргових цінних паперів в умовах фінансової кризи // Фінанси України. — 2009. — № 10. — С. 71–85.

15. Про запровадження інституту первинних дилерів на ринку державних цінних паперів: Постанова КМУ від 14 квітня 2009 р. № 363 / Інформаційно-аналітичний центр “ЛІГА”.

16. Закон “Про державний внутрішній борг України” / Інформаційно-аналітичний центр “ЛІГА”.

17. Інформація про здійснення ДКЦПФР державної регуляторної політики у 2009 році // <http://www.ssmc.gov.ua/ShowPage.aspx?PageID=93>.

Управління ризиками/

Жанна ДовганьКандидат економічних наук,
доцент кафедри банківського
менеджменту та обліку
Тернопільського національного
економічного університету

Управління кредитними ризиками банків в умовах економічної кризи

Турбулентність на світових фінансових ринках, перебої з ліквідністю, фактори політичної нестабільності й інституційна слабкість регулювання справляють нині значний вплив на вітчизняний банківський ринок.

Побудова комплексної системи ризик-менеджменту – норма для західного банківського ринку, однак поки що – рідкісна практика для вітчизняних банків. Тим часом сьогодні ситуація на ринку така, що більшість ризиків, які були актуальними для банків і раніше, загострилися й стали просто критичними. Під загрозою опинилося саме існування окремих “гравців” банківського сектору.

Серед ризиків, які в умовах сучасної кризи найбільшою мірою впливають на вітчизняний банківський сектор, – кредитний. По суті це – ймовірність майбутніх збитків банку, зумовлених частковим або повним дефолтом боржника за своїми зобов'язаннями.

Звичайно, в умовах фінансової кризи відбулися певні зміни в методиці оцінки ризиків. Зокрема посилилися вимоги до її критеріїв. Важливу роль почав відігравати показник боргового навантаження. Однак для успішного вирішення нагрітих проблем цього замало. Потрібен комплексний підхід до налагодження в українських банках повноцінного й ефективного діючого ризик-менеджменту. Як цього досягти? Над цим непростим питанням міркує авторка статті.

Проблематиці управління кредитними ризиками банківських установ приділяється чимало уваги як у міжнародній, так і у вітчизняній банківській теорії й практиці. Зокрема належне місце в дослідженні питань щодо управління кредитними ризиками банків посідають праці учених-економістів З.Васильченко, В.Вітлінського, О.Дзюблюка, Т.Коха, О.Лаврушина, А.Мороза, Мак Нотон Діани, Л.Примостки, П.Роуза, В.Севрука, Дж.Синки, Е.Ширинської та багатьох інших. Проте ключові аспекти цієї проблеми як розроблення цілісного підходу до процесу управління кредитними ризиками в банку в умовах кризових явищ мало досліджені й потребують подальших наукових пошуків.

Якісні системи ризик-менеджменту, в тому числі кредитного, є не в усіх вітчизняних банках. У багатьох із них напередодні кризи взагалі не підтримувався повний цикл процесів управління ризиками – не враховувалися фактори галузевого ризику при оцінці

позичальників, банки не здійснювали стрес-тестування кредитного портфеля, не провадилася оцінка концентрації ризиків.

Тим часом українська економіка зростала швидкими темпами. Закордонні інвестори надавали вітчизняним банкам значні кредити. У свою чергу, банківські установи розміщували позики без належної оцінки кредитоспроможності клієнтів з метою швидкого отримання високого доходу. Як наслідок банківська система зростала небажаними темпами – на 50–70% щороку. При цьому зростали банківські ризики, передусім валютні (оскільки понад половину кредитів було надано в іноземних валютах), ризики ліквідності (тобто зростала незбалансованість строків залучення коштів і кредитів, які надавалися економічним суб'єктам), збільшувався обсяг проблемних позик.

З огляду на ці фактори спробуємо проаналізувати проблеми вітчизняних банків, пов'язані з виникненням кредитних ризиків в умовах кризових явищ в економіці.

Доцільно зазначити, що кредитний ризик є найнебезпечнішим для банківської системи України, оскільки саме наслідком його реалізації стає значне погіршення якості портфеля активів банківських установ.

Проблеми з ліквідністю, з якими стикнулися підприємства реального сектору економіки, істотно підвищують ймовірність дефолту контрагентів як за поточними кредитними портфелями, так і за емітентами цінних паперів. При цьому зростає ймовірність неплатоспроможності як окремих корпоративних позичальників, так і погіршення якості портфелів споживчих кредитів, що призводить до проблем неповернення отриманих позичок.

Ймовірність кредитного ризику останнім часом істотно зросла ще й через ряд інших причин.

Перша – так зване спекулятивне банківське кредитування. За деякими оцінками, приблизно 30–40% загального кредитного портфеля банків України займають позички, нада-

ні для проведення спекулятивних операцій. Повернення цих позик можливе не за рахунок доходів компаній або індивідуальних осіб, а шляхом реалізації активів (землі, нерухомості) за вищою ціною. А це можна зробити лише за умови зростання економіки.

Друга причина — нагромаджені валютні ризики, які реалізувалися, коли гривня девальвувала. Внаслідок цього доходи населення та компаній у національній валюті виявилися недостатніми для того, щоб обслуговувати кредити в іноземній валюті.

Третьою причиною є криза довіри. Світова фінансова криза, яка розпочалася з іпотечної кризи в США та зачепила світові фондові ринки, в Україні проявилася у вигляді відпливу коштів іноземних інвесторів. Це погіршило ліквідність банків, які використовували іноземні залучені кошти. Виникла криза ліквідності. Зупинилися ринки міжбанківських кредитів, РЕПО, тобто криза ліквідності трансформувалася в кризу довіри, що, в свою чергу, істотно вплинуло на спроможність банків надавати нові кредити.

Четверта причина, точніше фактор — так званий принцип доміно. Глибока спеціалізація сучасного бізнесу призводить до залежності від багатьох постачальників і споживачів. Фінансова нестійкість одного з них підвищує кредитний ризик усіх учасників процесу.

П'ятою причиною реалізації кредитного ризику є скорочення попиту. Наслідком фінансової кризи стало згорання виробництва, зменшення рівня зарплат і доходів, що, в свою чергу, призвело до зменшення попиту. Внаслідок цього знизилася рентабельність бізнесу, погіршилися можливості обслуговування позичкової заборгованості. Інакше кажучи — посилюється кредитний ризик.

Крім цього, банки не враховували макроекономічні фактори ризику при

оцінці позичальників і управлінні кредитним портфелем. Це стосується чинників, які визначають істотне зростання ризику кредитного портфеля в нестабільних і негативних умовах, а саме — макроекономічних факторів, які стосуються світової економіки, економічної ситуації в країні, регіональної присутності банку. Зазначені фактори найбільшою мірою визначають зростання проблемних боргів.

Слід звернути увагу й на мікроекономічні фактори кредитних ризиків, які перебувають у сфері банківської діяльності. Це передусім агресивна кредитна політика, яка проводилася банками в останні роки. Вітчизняні банківські установи, здійснюючи високо-ризикові операції, не завжди проводили моніторинг ризиків. Зрештою послабилися вимоги банків до позичальників, сталося відхилення як від принципів кредитування, так і від усталених підходів до оцінки забезпечення. Низькі відсоткові ставки та висока конкуренція банків щодо залучення позичальників потягнули за собою зниження вимог до аналізу фінансового стану клієнтів, зміни характеру угод, які кредитувалися, і відповідно — розміру кредиту та оціночної вартості забезпечення, а як наслідок — до погіршення якості кредитних портфелів банків. Це не могло не вплинути на ліквідність останніх в умовах швидкоплинних змін економічної ситуації. Особливо постраждали банки, які здійснювали значні запозичення на міжнародних фінансових ринках, не зважаючи при цьому на можливі валютні ризики.

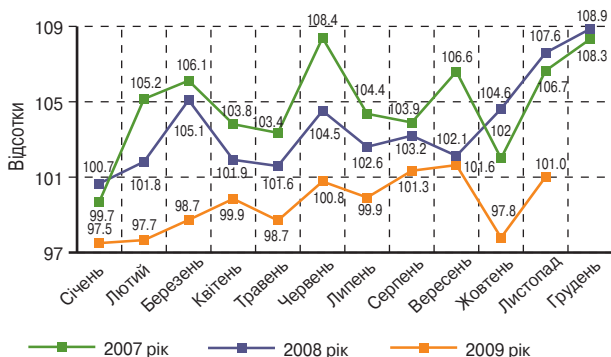
Оскільки частка кредитного ризику в усіх ризиках вітчизняних банків значна, то і наслідки від його дії теж істотні.

Зокрема, швидке зростання обсягів кредитування до кризи, недоліки в управлінні ризиками, істотна частка кредитування в іноземних валютах та різкий економічний спад в країні

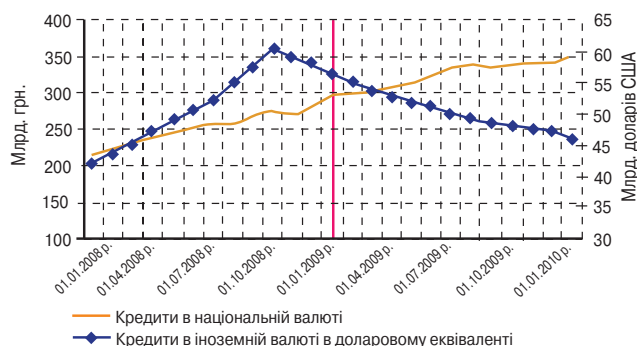
призвели до того, що обсяг активів банківської системи протягом 2009 року зменшився на 45.8 млрд. грн. і за станом на 1 січня 2010 року становив 880.3 млрд. грн. (див. графік 1). В основному воно відбулося за рахунок скорочення обсягів кредитних операцій, частка яких становить 79.2% від усіх активів (див. графіки 2 і 3).

Незважаючи на зменшення у 2009 році загального обсягу залишків кредитних вкладень (без нарахованих доходів) на 5.5% (до 682.2 млрд. грн.), обсяг залишків за кредитами в національній валюті збільшився на 12.7%. Це сталося за рахунок зростання обсягу залишків за кредитами в національній валюті, наданих юридичним особам (на 23.0% — до 272.4 млрд. грн.), тоді як залишки за такими кредитами фізичних осіб зменшилися (на 18.7% — до 59.3 млрд. грн.). Значне посилення законодавчих та нормативних обмежень щодо надання кредитів в іноземних валютах було головним чинником зменшення в 2009 році обсягу залишків за кредитами в іноземних валютах (без нарахованих доходів) — на 18.1% (до 350.5 млрд. грн.) за рахунок зменшення таких кредитів, наданих як населенню (на 16.6% — до 162.6 млрд. грн.), так і юридичним особам (на 19.3% — до 187.9 млрд. грн.). У строковій структурі кредитів протягом 2009 року відбулося зменшення питомої ваги довгострокових кредитів у загальному їх обсязі — до 62.95% (з 68.03% на початку року) [4]. До того ж у банках продовжують загострюватися проблеми з якістю кредитних портфелів, а отже, і зі зменшенням капіталу. Так, протягом минулого року в структурі кредитного портфеля значно збільшилася частка проблемних кредитів — у 3.88 раза, що значною мірою вплинуло на фінансовий результат банків. За підсумками 2009 року обсяги проблемних кредитів становили майже 9% від загального кредитного портфеля

Графік 1. Динаміка зростання активів вітчизняних банківських установ за 2007–2009 рр. [6]

Графік 2. Динаміка кредитів за видами валют за станом на 01.01.2010 р. [3]

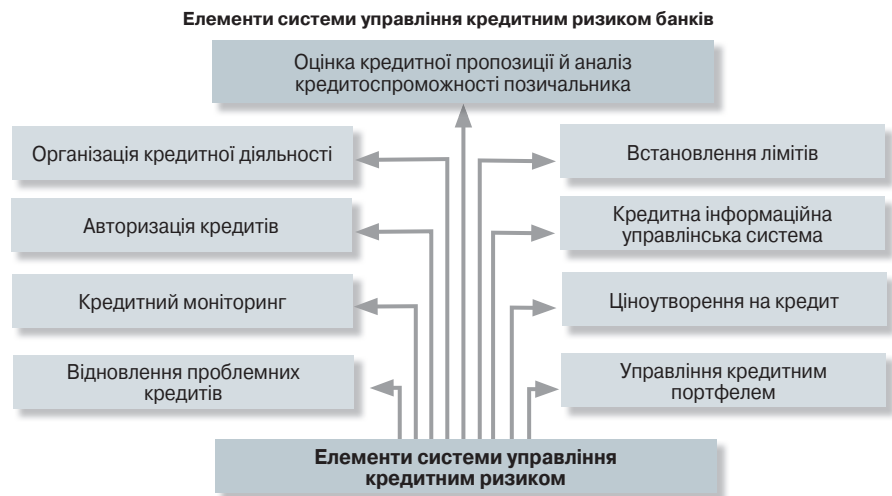

банків [4]. Резерви банківської системи на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями на 1 червня 2010 року становили 102 924 млн. грн., а прострочена заборгованість за кредитами — 77 328 млн. грн. Різниця — це та подушка безпеки, яку ми маємо.

Міжнародне рейтингове агентство Фітч (Fitch) оцінило середню частку проблемних кредитів у загальному кредитному портфелі українських банків на рівні 34%. Приріст значний — на кінець 2008 року цей показник становив 13%. Згідно з дослідженнями Фітч більше половини обсягу проблемних кредитів (52%) — це позички у сфері будівництва, нерухомості й у роздрібному сегменті. Ці дані відрізняються від української банківської статистики. Розбіжності пояснюються відмінністю між методологією розрахунків проблемних кредитів в НБУ і за кордоном. Західні експерти розуміють під простроченою заборгованістю не лише нездійснені платежі, а й основне тіло кредиту (після 90-го дня відстрочки). Якщо позичальник протягом кількох кварталів не здійснює платежів за кредитом, то від нього важко очікувати виплати й основного тіла позики.

На наш погляд, якість активів і надалі залишатиметься головною проблемою українських банків. Вона посилюється ще й тим, що значна сума позик в іноземних валютах (58% від сукупних кредитів) у поєднанні з девальвацією гривні, а також зі скороченням реальних доходів населення не сприяє поліпшенню якості кредитних портфелів. Формування ж додаткових резервів призводить лише до збитків банків. Наприклад, протягом 2009 року збитки банківських установ України сягнули суми 38.45 млрд. грн. (у 2008 році було одержано прибуток, який становив 7.3 млрд. грн.; див. графік 4).

Як відомо, розрізняють кілька основних елементів системи управ-

ління кредитним ризиком. Їх відображено на схемі.

До основних заходів з управління кредитними ризиками належать такі:

1. *Формування політики управління ризиками.* Вона має передбачати заходи щодо подолання негативних ситуацій і пом'якшення наслідків тих із них, які неможливо передбачити повністю. Кредитний комітет банку повинен розглядати лише кредитні заявки, які відповідають затвердженій політиці управління ризиками;

2. *Надання рекомендацій, що регламентують процедуру укладення кредитної угоди.* Вони мають визначати склад документації, що супроводжує кредитну заявку; передбачати перевірку кредитоспроможності клієнтів, платоспроможності клієнтів, їх класифікацію за надійністю, що базується на кредитній історії, стані банківських рахунків і зобов'язань; порядок дій із проведення експертного аналізу проєкту, що кредитується; перевірку інформації службою безпеки; належне оформлення кредитного договору;

3. *Розробка внутрішньої системи банківських лімітів.* Вони забезпечують диверсифікацію кредитного портфеля

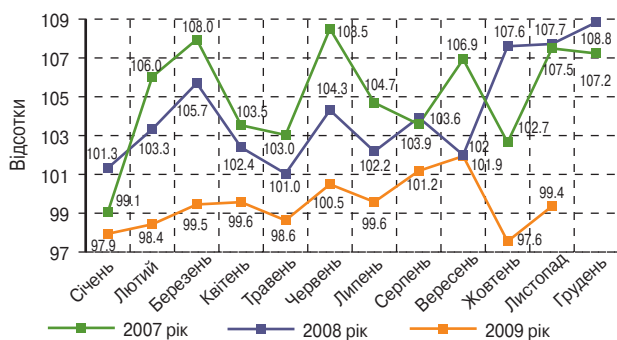
за термінами, галузями, суб'єктами кредитування, видами кредитів, територіями та іншими факторами. Необхідно також застосовувати заборони й обмеження за категоріями кредитів, що не відповідають стандартам кредитної політики. Банківським установам слід також визначати ліміти за кредитами для виконання нормативів банківської діяльності;

4. *Збір інформації про кредитний ризик і використання системи його оцінки, що передбачає:*

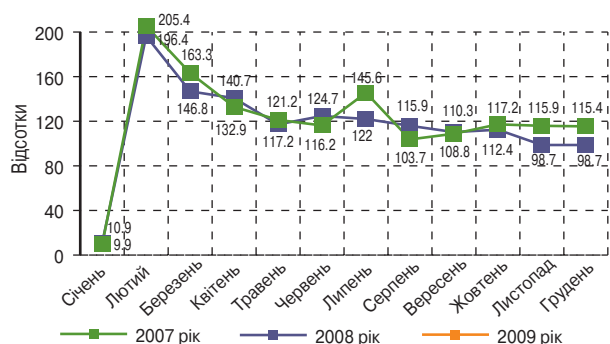
- розробку системи кількісних і якісних показників за істотними факторами ризику;
- визначення оптимальних і критичних значень для кожного фактора кредитного ризику зокрема і загалом;
- загальне оцінювання кредитоспроможності кожного потенційного позичальника;
- розробку стандартів банку щодо якості кредитів і дотримання вимог, установлених регулюючими органами;
- класифікацію наданих кредитів за ступенем ризику;

5. *Створення системи моніторингу кредитного ризику* в режимі реально-го часу із застосуванням спеціальних

Графік 3. Темпи зростання кредитних операцій вітчизняних банків за 2007–2009 рр. [6]

Графік 4. Динаміка зростання прибутку банків України в 2007–2009 рр. [6]

комп'ютерних програм обліку та аналізу даних.

До методів регулювання кредитних ризиків належать:

- створення резервів на покриття збитків та порядок їх використання;
- контроль за якістю кредитного портфеля;
- відстеження критичних показників у розрізі видів ризику;
- диверсифікація операцій з урахуванням факторів ризику;
- операції з похідними фінансовими інструментами;
- ціноутворення з урахуванням ризику;
- встановлення лімітів на ризикові операції;
- продаж активів;
- хеджування індивідуальних ризиків.

Для управління якістю кредитного портфеля в період кризи необхідно підвищувати якість та ускладнювати методичні підходи, що використовуються у вітчизняних банках. Система управління кредитними ризиками повинна стати інтегрованою системою взаємопов'язаних блоків, які надають управлінську інформацію з метою прийняття рішень, пов'язаних із ризиком.

У сфері управління кредитними ризиками можна виділити кілька аспектів: оцінка ризиків індивідуальних позичальників — фізичних і юридичних осіб, оцінка портфельних ризиків, розрахунок регулятивного та економічного капіталу.

До виникнення нинішньої кризи більшість банків сприймала кредитні ризики виключно через призму індивідуальних ризиків окремих позичальників, за якими в процесі надання кредиту розраховувався його ліміт на основі будь-якої методики оцінки ризику дефолту конкретного позичальника. Криза змусила відмовитися від формального підходу до оцінки достатності капіталу. Тепер одним із ключових для бізнесу факторів є оцінка необхідного капіталу.

З метою виживання банки повинні розробляти ризик-моделі для всіх основних секторів своєї клієнтської бази, провадити постійний моніторинг якості кредитного портфеля на основі методів поведінкового скорингу. З'явилася необхідність у застосуванні складних стрес-моделей, які враховують багато факторів, що прямо чи опосередковано впливають на рівень простроченої заборгованості (ціни на нерухомість, курси основних

валют, інфляція, рівень безробіття за галузями тощо). Тому нині в усьому світі зростає попит саме на промислові комплексні рішення управління кредитними ризиками.

Для повноцінного аналізу кредитних ризиків необхідно накопичувати на регулярній основі великий обсяг інформації щодо клієнтів, контрагентів та про їх активні операції. Неможливо адекватно оцінювати ризики, якщо в банку немає єдиної бази даних про клієнтів.

Швидко зростання обсягів простроченої заборгованості у вітчизняному банківському секторі — одна з найактуальніших проблем на шляху його виходу з банківської кризи та подальшого розвитку. В Україні більшість банківських установ намагається стримати зростання обсягів простроченої заборгованості, що потребує збільшення резервів, які активно поглинають прибуток банку.

У зв'язку з цим нині доцільно приділяти більшу увагу роботі з корпоративними боржниками. Ще до співробітництва з колектором банківські установи повинні з'ясувати, чи справді їх потенційний партнер має реальні методики роботи з боргами підприємств. Тобто слід з'ясувати, чи насправді колекторське агентство має власні налагоджені схеми роботи з боржниками.

Стосовно фізичних осіб, то під час роботи з ними у юристів кредитних установ і підрозділів безпеки доволі часто виникають конфлікти інтересів. Перші зацікавлені відстоювати свої права в судовому порядку, коли через певний час борги перейдуть у розряд "токсичних". Банки ж намагаються не допустити переведення заборгованості в проблемну. Вирішенню проблеми допомагає розуміння того, що ключовим фактором у питанні "поганих" боргів є не їх строк, а якість. Щоб відстежити динаміку цього показника, варто розділити всіх позичальників на категорії: добросовісні (йдуть на діалог), сумнівні (відсутні за місцем реєстрації, не відповідають на дзвінки), проблемні (відразу відмовляються працювати з кредитором). Причому банк повинен це зробити до того, як кредит перейде в категорію "поганих". До того ж у роботі з боржниками банк може використовувати різні підходи. Слід зазначити, що оптимального механізму вирішення проблеми простроченої заборгованості не розроблено, тому залишаються актуальними як поширення по-

зитивного досвіду окремих кредитних установ і колекторських агентств, так і розроблення прогресивних методик з управління нею. Важлива роль у справі поліпшення ситуації на ринку "поганих" кредитів належить і відповідному коригуванню законодавства.

До основних методів роботи з проблемною заборгованістю належать:

- 1) реструктуризація боргу за різними критеріями, пошук найкращого варіанта, який підходить клієнтові;
- 2) розгляд платоспроможного довіреного клієнта (або ж третьої особи, яка зацікавлена в купівлі кредиту) з метою переоформлення на нього позики;
- 3) самостійний чи спільний продаж заставного майна.

Для зниження рівня кредитних ризиків банки повинні ретельно підходити до вибору клієнтів, встановлюючи жорсткіші правила оцінки позичальників (наприклад, збільшуючи склад необхідних для отримання кредиту документів). При цьому важливу роль в оцінці ризиків відіграє методологія стрес-тестування, яка дає змогу оцінювати вартість кредитного портфеля в умовах рецесії чи кризи. Вона повинна допомагати оцінити вплив як окремих негативних факторів, так і їх сукупності на очікувані збитки, що покриваються резервами, та неочікувані збитки за кредитним портфелем. Однак з метою попередження можливих ризиків вітчизняним банкам слід не лише посилити стрес-тестування, а й оперативно розробити механізми вирішення можливих проблем і переконатися, що співробітники працюють на основі антикризових бізнес-процесів.

Хотілося б торкнутися і проблеми відсутності культури розкриття фінансової та бізнес-інформації у вітчизняних компаніях, зокрема маємо на увазі відсутність стандартів складання консолідованої звітності. У нас практично немає авторитетних національних рейтингових агентств. Майже недоступна фінансова та нефінансова інформація про контрагентів, унаслідок чого кредиторам можуть робити лише певні припущення щодо міри припущення щодо міри припущення. В таких випадках необхідно переглядати норми обсягів позичок. У першу чергу це стосується мінімальних критеріїв прийнятності стандартів верифікації. Особливу увагу слід звернути на окремі сектори економіки, в яких параметри прийнятності мають бути посилені. Необхідно здійснювати контроль портфелів у розрізі різних секторів економіки

та впроваджувати необхідні зміни.

Найефективнішими інструментами оцінки кредитного ризику є внутрішні моделі, що базуються на даних спостережень за поведінкою наявних клієнтів у минулому. Існують технології верифікації та правила перевірки шахрайства, які базуються на скорингових балах. Це може компенсувати нестачу інформації, хоча ймовірність “поганого” клієнта все-таки залишається. Постійна оптимізація інструментів прийняття рішень може зменшити цей ризик.

Для ефективного управління кредитними ризиками необхідно розвивати кредитні бюро і використовувати скорингові моделі на основі нагромадження власних статистичних баз за індивідуальними позичальниками. Головне завдання ризик-менеджменту банку на даному етапі — точніше прогнозування проблемної заборгованості і, як наслідок, величини резервів, які необхідно створювати з метою її покриття.

В Україні вже працює кілька кредитних бюро, які використовують сучасні методики управління кредитними ризиками. Однак у наших умовах лише великі банки можуть собі дозволити купувати чи розробляти й самостійно підтримувати прогресивні програмні системи, які використовуються в зазначених бюро. Крім того, більшість банків не має бажання ділитися

інформацією про своїх позичальників.

Ефективним інструментом ризик-менеджменту є також сучасні системи кредитного скорингу, орієнтовані на вітчизняні умови. Його сутність полягає в оцінці рівня кредитного ризику, яка здійснюється на основі опрацювання різноманітних даних кредитної історії. Кредитний скоринг ефективно працює протягом усього життєвого циклу кредиту — від його надання до погашення.

Якість управління кредитними ризиками банківських установ України може також підвищитися в разі розширення корпусу кваліфікованих ризик-аналітиків, нестачу яких на сьогодні відчуває більшість банків.

Отже, комплексні системи кредитного ризик-менеджменту є життєво важливим і необхідним елементом управління банками. Без системного управління ними в нових умовах вітчизняні банківські установи ризикують призупинити свій розвиток, а отже, — зійти з арені. До того ж в умовах кризи недооцінені кредитні ризики обертаються значними фінансовими збитками для кредитних установ.

Інструментів для оцінки кредитних ризиків нині достатньо. Однак ключовим моментом фінансової безпеки на сьогодні є диверсифікація портфелів та інструментів, що дають змогу мінімізувати збитки банків за будь-якого розвитку подій. З метою побудови ефек-

тивної системи управління кредитними ризиками банків необхідно передусім встановити принципи ідентифікації, оцінки та діагностики ризику як основи для розроблення пріоритетних стратегій і постановки відповідних завдань та використовувати їх як базу для створення важливих процедур управлінського контролю, забезпечуючи при цьому збалансований захист інтересів усіх економічних суб'єктів, які співпрацюють з банками.

Література

1. Банковское дело: стратегическое руководство. 2-е изд. — М.: Изд-во “Консалтбанкир”, 2001. — 432 с.
2. Методичні рекомендації НБУ щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України // <http://kbs.flint.kiev.ua>.
3. Монетарний огляд НБУ за 2009 рік // www.bank.gov.ua.
4. Підсумки діяльності банків України на 01.01.2010 р. (за даними щоденного балансу) // www.bank.gov.ua.
5. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку. — К., КНЕУ. — 2004. — 279 с.
6. Сайт Асоціації українських банків // www.aub.com.ua.
7. Синки Д.Ф. Управление финансами в коммерческих банках: Пер. с англ. — 4-е перераб. изд. / Под ред. Р.Я.Левиты, Б.С.Пинскера. — М.: 1994, Catalax. — 820 с.

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за червень 2010 року)*

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс	№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
1	100 BGL	100 левів (Болгарія)	501.8122	16	434 LYD	100 лівійських динарів	601.3887
2	986 BRL	100 бразильських реалів	432.6164	17	484 MXN	100 мексиканських нових песо	61.5929
3	051 AMD	10000 вірменських драмів	208.5882	18	496 MNT	10000 монгольських тугриків	57.2416
4	410 KRW	1000 вонів Республіки Корея	6.6328	19	554 NZD	100 новозеландських доларів	540.2942
5	704 VND	10000 в'єтнамських донгів	4.1733	20	586 PKR	100 пакистанських рупій	9.3127
6	981 GEL	100 грузинських ларі	443.2135	21	604 PEN	100 перуанських нових сол	278.4156
7	344 HKD	100 доларів Гонконгу	101.7357	22	642 ROL	100 румунських лейв	235.6635
8	818 EGP	100 єгипетських фунтів	140.0194	23	682 SAR	100 саудівських ріялів	211.3473
9	376 ILS	100 ізраїльських нових шекелів	206.0448	24	760 SYP	100 сирійських фунтів	16.9159
10	356 INR	1000 індійських рупій	167.5674	25	901 TWD	100 нових тайваньських доларів	24.6765
11	364 IRR	1000 іранських ріалів	0.7905	26	972 TJS	100 таджицьких сомоні	181.3151
12	368 IQD	100 іракських динарів	0.6803	27	952 XOF	1000 франків КФА	14.8183
13	417 KGS	100 киргизьких сомів	17.2511	28	152 CLP	1000 чилійських песо	14.9066
14	414 KWD	100 кувейтських динарів	2722.4665	29	191 HRK	100 хорватських кун	135.0643
15	422 LBP	1000 ліванських фунтів	5.2816	30	255	100 доларів США за розр. із Індією	634.0080

* Курс встановлено з 01.06.2010 року.

Офіційний курс гривні який встановлюється Національним банком

№ п/п	Код валюти	Назва валюти						
			01.06.2010 р.	02.06.2010 р.	03.06.2010 р.	04.06.2010 р.	05.06.2010 р.	
1	036 AUD	100 австралійських доларів	669.1425	660.0177	661.3959	671.9717	671.9717	
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	1149.3137	1154.0624	1161.8571	1163.4268	1163.4268	
3	031 AZM	100 азербайджанських манатів	986.1996	986.1996	986.2618	986.2245	986.2245	
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0264	0.0264	0.0264	0.0264	0.0264	
5	208 DKK	100 датських крон	131.1032	129.4874	130.1493	130.6594	130.6594	
6	840 USD	100 доларів США	792.5100	792.5100	792.5600	792.5300	792.5300	
7	233 EEK	100 естонських крон	62.3357	61.5658	61.8888	62.1397	62.1397	
8	352 ISK	100 ісландських крон	3.3632	3.3217	3.3391	3.3527	3.3527	
9	124 CAD	100 канадських доларів	756.4309	754.5793	753.6969	763.5274	763.5274	
10	398 KZT	100 казахстанських тенге	5.4026	5.3967	5.3967	5.4042	5.4042	
11	428 LVL	100 латвійських латів	1375.6588	1358.0938	1365.7966	1372.3018	1372.3018	
12	440 LTL	100 литовських літів	282.4786	278.9898	280.4535	281.5905	281.5905	
13	498 MDL	100 молдовських лейв	61.7523	61.5121	61.3285	61.2555	61.2555	
14	578 NOK	100 норвезьких крон	122.8545	121.2914	122.2355	123.6049	123.6049	
15	985 PLN	100 польських злотих	239.1072	234.1507	236.1368	238.8591	238.8591	
16	643 RUB	10 російських рублів	2.5781	2.5507	2.5411	2.5653	2.5653	
17	702 SGD	100 сингапурських доларів	566.2363	560.2838	562.0138	564.5217	564.5217	
18	792 TRL	100 турецьких лір	503.7924	499.4276	501.2941	503.3265	503.3265	
19	795 TMM	100 туркменських манатів	278.0737	278.0737	278.0912	278.0807	278.0807	
20	348 HUF	1000 угорських форинтів	35.3988	34.8238	35.1004	35.3298	35.3298	
21	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.5009	0.5009	0.5009	0.5009	0.5009	
22	203 CZK	100 чеських крон	38.2412	37.5876	37.5635	37.7583	37.7583	
23	752 SEK	100 шведських крон	101.3553	100.1732	101.2198	102.1191	102.1191	
24	756 CHF	100 швейцарських франків	685.4125	679.1905	684.4429	687.1693	687.1693	
25	156 CNY	100 юанів женьміньбі (Китай)	116.0693	116.0304	116.0423	116.0677	116.0677	
26	392 JPY	1000 японських єн	86.6047	87.0579	86.1828	85.4823	85.4823	
27	978 EUR	100 євро	975.3421	963.2959	968.3498	972.2758	972.2758	
28	960 XDR	100 СПЗ	1168.4199	1159.4303	1161.7878	1161.2723	1161.2723	
			16.06.2010 р.	17.06.2010 р.	18.06.2010 р.	19.06.2010 р.	20.06.2010 р.	
1	036 AUD	100 австралійських доларів	678.3600	681.2052	684.9730	684.9730	684.9730	
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	1166.0128	1169.2444	1171.6493	1171.6493	1171.6493	
3	031 AZM	100 азербайджанських манатів	984.7207	984.6814	984.3742	984.3742	984.3742	
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0262	0.0262	0.0262	0.0262	0.0262	
5	208 DKK	100 датських крон	130.4331	130.6051	131.5028	131.5028	131.5028	
6	840 USD	100 доларів США	791.4200	791.2900	791.2400	791.2400	791.2400	
7	233 EEK	100 естонських крон	62.0021	62.0880	62.5190	62.5190	62.5190	
8	352 ISK	100 ісландських крон	3.3453	3.3499	3.3731	3.3731	3.3731	
9	124 CAD	100 канадських доларів	768.1706	769.1131	772.1898	772.1898	772.1898	
10	398 KZT	100 казахстанських тенге	5.3736	5.3793	5.3808	5.3808	5.3808	
11	428 LVL	100 латвійських латів	1371.0043	1373.4861	1382.4336	1382.4336	1382.4336	
12	440 LTL	100 литовських літів	280.9669	281.3562	283.3092	283.3092	283.3092	
13	498 MDL	100 молдовських лейв	61.3271	61.3322	61.3702	61.3702	61.3702	
14	578 NOK	100 норвезьких крон	123.5589	123.3139	124.2882	124.2882	124.2882	
15	985 PLN	100 польських злотих	238.1604	237.3773	240.0162	240.0162	240.0162	
16	643 RUB	10 російських рублів	2.5157	2.5397	2.5372	2.5372	2.5372	
17	702 SGD	100 сингапурських доларів	566.9916	566.7503	568.5615	568.5615	568.5615	
18	792 TRL	100 турецьких лір	502.2379	503.5855	506.6346	506.6346	506.6346	
19	795 TMM	100 туркменських манатів	277.6912	277.6456	277.6281	277.6281	277.6281	
20	348 HUF	1000 угорських форинтів	34.6349	34.5632	35.0349	35.0349	35.0349	
21	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.4979	0.4979	0.4978	0.4978	0.4978	
22	203 CZK	100 чеських крон	37.8024	37.7401	38.0168	38.0168	38.0168	
23	752 SEK	100 шведських крон	100.8286	101.1797	102.1736	102.1736	102.1736	
24	756 CHF	100 швейцарських франків	693.0437	699.5008	709.9797	709.9797	709.9797	
25	156 CNY	100 юанів женьміньбі (Китай)	115.8217	115.8163	115.8632	115.8632	115.8632	
26	392 JPY	1000 японських єн	86.7963	86.6221	86.6516	86.6516	86.6516	
27	978 EUR	100 євро	970.1226	971.4667	978.2100	978.2100	978.2100	
28	960 XDR	100 СПЗ	1162.4904	1163.4855	1166.8898	1166.8898	1166.8898	

щодо іноземних валют, України щоденно (за червень 2010 року)

Офіційний курс

	06.06.2010 р.	07.06.2010 р.	08.06.2010 р.	09.06.2010 р.	10.06.2010 р.	11.06.2010 р.	12.06.2010 р.	13.06.2010 р.	14.06.2010 р.	15.06.2010 р.
	671.9717	665.0716	648.5058	648.6966	656.9244	666.3806	666.3806	666.3806	671.2461	681.8314
	1163.4268	1154.5215	1148.7659	1142.1228	1151.4273	1155.5873	1155.5873	1155.5873	1157.5414	1166.9428
	986.2245	985.6041	985.5668	985.4903	985.0834	984.9341	984.9341	984.9341	984.9197	984.8078
	0.0264	0.0263	0.0263	0.0263	0.0262	0.0262	0.0262	0.0262	0.0262	0.0262
	130.6594	128.4052	127.3609	127.1456	127.8383	128.1880	128.1880	128.1880	129.0410	130.3524
	792.5300	792.1300	792.1000	791.9400	791.8100	791.6900	791.6900	791.6900	791.5800	791.4900
	62.1397	61.0554	60.5417	60.4435	60.7777	60.9455	60.9455	60.9455	61.3519	61.9621
	3.3527	3.2942	3.2665	3.2612	3.2792	3.2882	3.2882	3.2882	3.3102	3.3431
	763.5274	758.4826	747.5319	752.0155	759.0101	763.7279	763.7279	763.7279	767.8978	770.4809
	5.4042	5.3978	5.3866	5.3793	5.3780	5.3886	5.3886	5.3886	5.3838	5.3814
	1372.3018	1348.5443	1337.3887	1336.7276	1344.1185	1347.4503	1347.4503	1347.4503	1356.6267	1370.1189
	281.5905	276.6765	274.3490	273.9037	275.4182	276.1789	276.1789	276.1789	278.0205	280.7855
	61.2555	61.1858	61.2185	61.2734	61.3051	61.3395	61.3395	61.3395	61.3058	61.3116
	123.6049	121.6799	119.3489	118.4834	119.5655	121.2448	121.2448	121.2448	122.5206	124.0161
	238.8591	227.7256	228.2419	228.8252	231.2430	231.3530	231.3530	231.3530	234.7638	237.7964
	2.5653	2.5496	2.4925	2.5046	2.4954	2.5074	2.5074	2.5074	2.5172	2.5169
	564.5217	562.1117	559.0277	559.2093	560.4785	561.1997	561.1997	561.1997	564.7091	567.1226
	503.3265	496.8321	495.6946	494.1143	495.7067	496.0417	496.0417	496.0417	501.2789	503.8699
	278.0807	277.9404	277.9298	277.8737	277.8281	277.7860	277.7860	277.7860	277.7474	277.7158
	35.3298	33.0786	33.1562	33.5129	33.7461	33.8105	33.8105	33.8105	34.3329	34.7490
	0.5009	0.5006	0.4996	0.4995	0.4994	0.4993	0.4993	0.4993	0.4992	0.4980
	37.7583	36.6651	36.5770	36.4867	36.7281	36.7260	36.7260	36.7260	37.3594	37.7515
	102.1191	100.0376	98.2148	97.9052	98.8764	99.5657	99.5657	99.5657	100.1930	101.3375
	687.1693	684.7601	680.9520	685.6628	691.0070	691.6091	691.6091	691.6091	690.9588	696.9778
	116.0677	115.9989	115.9367	115.9586	115.9641	115.9000	115.9000	115.9000	115.8589	115.8451
	85.4823	85.5015	86.2254	86.5107	86.4591	86.8163	86.8163	86.8163	86.3807	86.2311
	972.2758	955.3088	947.2724	945.7347	950.9638	953.5906	953.5906	953.5906	959.9491	969.4961
	1161.2723	1157.9832	1151.8740	1150.1077	1152.0806	1155.3858	1155.3858	1155.3858	1157.5261	1161.1759
	21.06.2010 р.	22.06.2010 р.	23.06.2010 р.	24.06.2010 р.	25.06.2010 р.	26.06.2010 р.	27.06.2010 р.	28.06.2010 р.	29.06.2010 р.	30.06.2010 р.
	686.9677	698.5568	692.0189	690.2372	684.0050	684.0050	684.0050	684.0050	683.6879	676.8392
	1171.3058	1175.1766	1162.6581	1179.5012	1184.9122	1184.9122	1184.9122	1184.9122	1180.3494	1190.1479
	984.3120	984.1627	984.0030	983.9283	984.0010	984.0010	984.0010	984.0010	983.7522	983.5800
	0.0262	0.0262	0.0262	0.0262	0.0262	0.0262	0.0262	0.0262	0.0262	0.0262
	131.5708	131.7458	130.2969	130.3919	130.3090	130.3090	130.3090	130.3090	130.6037	129.4869
	791.1900	791.0700	791.0400	790.9800	790.9400	790.9400	790.9400	790.9400	790.7400	790.7000
	62.5606	62.6471	61.9724	62.0334	61.9848	61.9848	61.9848	61.9848	62.1308	61.6425
	3.3754	3.3801	3.3436	3.3469	3.3443	3.3443	3.3443	3.3443	3.3522	3.3258
	769.3628	777.8865	773.6829	765.4665	757.1043	757.1043	757.1043	757.1043	759.5404	752.8066
	5.3826	5.3833	5.3816	5.3764	5.3732	5.3732	5.3732	5.3732	5.3682	5.3621
	1383.3526	1383.8978	1368.7985	1370.1462	1368.8788	1368.8788	1368.8788	1368.8788	1372.1041	1359.7855
	283.4975	283.8898	280.8320	281.1085	280.8882	280.8882	280.8882	280.8882	281.5500	279.3373
	61.3711	61.3818	61.3933	61.4320	61.4833	61.4833	61.4833	61.4833	61.5285	61.6098
	124.5132	124.7489	122.2308	122.4129	121.5656	121.5656	121.5656	121.5656	121.6919	121.9569
	240.6540	242.7476	238.8258	238.7024	235.3606	235.3606	235.3606	235.3606	235.7550	231.8332
	2.5618	2.5745	2.5603	2.5541	2.5502	2.5502	2.5502	2.5502	2.5445	2.5347
	570.0992	575.1084	572.2377	568.8066	567.6288	567.6288	567.6288	567.6288	568.0686	564.8585
	507.4444	509.6526	505.9519	504.5021	499.0227	499.0227	499.0227	499.0227	500.0698	499.6611
	277.6105	277.5684	277.5579	277.5368	277.5228	277.5228	277.5228	277.5228	277.4526	277.4386
	34.9531	35.2557	34.5775	34.6177	34.1761	34.1761	34.1761	34.1761	34.1100	33.6343
	0.4978	0.4968	0.4968	0.4968	0.4967	0.4967	0.4967	0.4967	0.4966	0.4957
	38.0391	38.0518	37.6011	37.7303	37.6305	37.6305	37.6305	37.6305	37.6870	37.4518
	102.3923	102.9875	101.4498	102.0407	101.2994	101.2994	101.2994	101.2994	101.6772	101.2690
	712.1573	713.5062	711.8315	713.1082	715.4929	715.4929	715.4929	715.4929	718.3446	727.4822
	115.9045	116.3750	116.0974	116.1088	116.3197	116.3197	116.3197	116.3197	116.4569	116.3192
	87.3047	86.6680	87.2857	87.6320	88.4981	88.4981	88.4981	88.4981	88.3840	89.0496
	978.8603	980.2148	969.6568	970.6116	969.8506	969.8506	969.8506	969.8506	972.1358	964.4959
	1167.7616	1167.3691	1163.3044	1165.9837	1168.3272	1168.3272	1168.3272	1168.3272	1166.7272	1169.3632

Підготовлено департаментом валютного регулювання Національного банку України.

Перелік банків України, включених до Державного реєстру банків

Публікуємо перелік зареєстрованих банків України, складений за алфавітним принципом. Офіційні короткі (колонка 3) та офіційні повні назви банків (колонка 4) подано за орфографією їхніх статутів, написання коротких робочих назв (колонка 2) та рекомендоване написання повних офіційних назв (колонка 5) виконане нами з урахуванням норм правопису української мови. Вважаємо за потрібне зауважити, що "Вісник НБУ" впроваджує вже кілька років акцентує увагу акціонерів та керівників окремих банків на відхиленнях у написанні назв їхніх банків від норм правопису української мови. На жаль, наші зауваження та відповідні рекомендації авторитетних в Україні мовознавців, які неодноразово на сторінках журналу пояснювали правила написання власних назв, представниками банків фактично ігноруються. Мало того, часто-густо банки змінюють написання своїх назв із тих, які відповідають нормам правопису української мови, на такі, що їм суперечать. Редакція журналу не має права і не буде наполягати на внесенні змін до офіційних назв банків, написання яких не відповідає нормам правопису української мови. Однак вважаємо не зайвим нагадати, що написання назви фінансової установи, виконане з помилками, не поліпшує її іміджу. А висновки нехай кожен зробить сам.

За станом на 1 липня 2010 р.

№ з/п	Робоча коротка назва банку (подана з урахуванням норм правопису)	Офіційна коротка назва банку (подана за орфографією статуту банку)	Офіційна повна назва банку (подана за орфографією статуту банку)	Рекомендоване написання офіційної повної назви банку з урахуванням норм правопису	Вид товариства	Зареєстрований капітал, грн.	Дата реєстрації банку	Номер реєстрації	Юридична адреса	Кількість філій
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Авант-банк	ПАТ "АВАНТ-БАНК"	Публічне акціонерне товариство "АВАНТ-БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Авант-банк"	ПАТ	80 000 000	03.03.2009 р.	329	м. Київ, вул. Івана Климка, 23	–
2	АвтоКРАЗ-банк	ПАТ "АКБ Банк"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АВТОКРАЗБАНК"	Публічне акціонерне товариство "АвтоКРАЗ-банк"	ПАТ	80 000 000	07.07.1993 р.	179	Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Київська, 8	4
3	Агрокомбанк	ПАТ "Агрокомбанк"	Публічне акціонерне товариство "Аграрний комерційний банк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ПАТ	93 112 000	24.12.1993 р.	222	м. Київ, вул. Димитрова, 9-а	–
4	Акордбанк	ПУАТ "КБ "Акордбанк"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Акордбанк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ПАТ	96 400 000	04.06.2008 р.	324	м. Київ, вул. Стеценка, 6	–
5	Актабанк	ПАТ "АКТАБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКТАБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Актабанк"	ПАТ	297 000 000	23.04.2008 р.	322	м. Дніпропетровськ, вул. Глінки, 7	–
6	Актив-банк	ПАТ "КБ "Актив-банк"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Актив-банк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ПАТ	312 750 000	06.08.2002 р.	281	м. Київ, вул. Борисоглібська, 3	2
7	Акцент-банк	ПАТ "А-БАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦЕНТ-БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Акцент-банк"	ПАТ	125 560 000	30.10.1992 р.	127	м. Дніпропетровськ, вул. Батумська, 11	–
8	Альфа-банк	ПАТ "АЛЬФА-БАНК"	Публічне акціонерне товариство "АЛЬФА-БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Альфа-банк"	ПАТ	3 715 997 295	24.03.1993 р.	158	м. Київ, вул. Десятинна, 4/6	–
9	"Альянс"	ПАТ "Банк Альянс"	Публічне акціонерне товариство "Банк Альянс"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Альянс"	ПАТ	44 779 000	10.03.1992 р.	89	м. Київ, просп. Оболонський, 26	–
10	АПЕКС-банк	ПАТ "АПЕКС – БАНК"	Публічне акціонерне товариство "АПЕКС-БАНК"	Публічне акціонерне товариство "АПЕКС-банк"	ПАТ	120 000 000	08.05.2009 р.	331	м. Київ, вул. Печерська, 2/16	–
11	"Аркада"	ПАТ АКБ "Аркада"	Публічне акціонерне товариство Акціонерний комерційний банк "Аркада"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Аркада"	ПАТ	200 445 042	23.06.1993 р.	177	м. Київ, вул. Ольгинська, 3	–
12	"АРМА"	ТОВ КБ "АРМА"	Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "АРМА"***	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний банк "АРМА"	ТОВ	75 000 000	14.10.2003 р.	287	м. Київ, вул. Жилинська, 41-а	2
13	Артем-банк	АТ "АРТЕМ-БАНК"	Публічне акціонерне товариство "АРТЕМ-БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Артем-банк"	ПАТ	86 000 000	06.08.2002 р.	280	м. Київ, вул. Артема, 103	–
14	АСВІО-банк	ПАТ "АСВІО БАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АСВІО БАНК"	Публічне акціонерне товариство "АСВІО-банк"	ПАТ	60 000 000	30.10.1991 р.	64	м. Чернігів, вул. Преображенська, 2 (м. Київ, вул. Фрунзе, 104)	–
15	АСТРА-банк	ВАТ АСТРА БАНК	Відкрите акціонерне товариство АСТРА БАНК	Відкрите акціонерне товариство "АСТРА-банк"	ВАТ	1 050 000 000	28.11.2007 р.	319	м. Київ, просп. Героїв Сталінграда, 16-в	–

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
16	"Базис"	ПУБЛІЧНЕ АТ "АКБ "БАЗИС"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "БАЗИС"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Базис"	ПАТ	87 405 888	15.04.1992 р.	103	м. Харків, вул. Сумська, 88 (поштова адреса: просп. Мар'яненка, 4)	2
17	"Банк 3/4"	ВАТ "БАНК 3/4"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК 3/4"	Відкрите акціонерне товариство "Банк 3/4"	БАТ	75 000 000	17.07.2008 р.	325	м. Київ, вул. Фрунзе, 25	–
18	Банк інвестицій та заощаджень	ПАТ "Банк інвестицій та заощаджень"	Публічне акціонерне товариство "Банк інвестицій та заощаджень"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу	ПАТ	195 000 000	09.08.2005 р.	300	м. Київ, вул. Мельникова, 83-д	–
19	Банк Кіпру	ВАТ "БАНК КІПРУ"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК КІПРУ"	Відкрите акціонерне товариство "Банк Кіпру"	БАТ	541 000 000	21.10.1991 р.	43	м. Київ, вул. Урицького, 45	–
20	Банк регіонального розвитку	АБ "БРР" або АБ "Банк регіонального розвитку"	Акціонерний банк "Банк регіонального розвитку"***	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу	БАТ	84 682 763	14.10.1991 р.	29	м. Київ, вул. Дегтярівська, 8-а	1
21	БГ-банк	ВАТ "БГ БАНК"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БГ БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "БГ-банк"	БАТ	265 000 000	26.01.1994 р.	229	м. Київ, вул. Дегтярівська, 48	–
22	"БГ-енергія"	ВАТ Банк "БГ Енергія"	Відкрите акціонерне товариство Банк "БГ Енергія"***	Відкрите акціонерне товариство "Банк "БГ-енергія"	БАТ	100 000 000	29.09.1993 р.	199	м. Київ, вул. Комінтерну, 15	7
23	"Бізнес-стандарт"	АТ "АБ "Бізнес Стандарт" (публічне) АТ "БМ Банк"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний банк "Бізнес Стандарт"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний банк "Бізнес-стандарт"	ПАТ	165 000 000	21.10.1991 р.	45	м. Київ, вул. Куренівська, 15-а	–
24	БМ-банк	АТ "БМ Банк"	Публічне акціонерне товариство "БМ Банк"	Публічне акціонерне товариство "БМ-банк"	ПАТ	340 657 850	08.12.2005 р.	301	м. Київ, бул. Т.Шевченка, 37/122	–
25	"Богуслав"	АТ "БАНК БОГУСЛАВ"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК БОГУСЛАВ"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Богуслав"	ПАТ	180 000 000	04.08.2006 р.	307	м. Київ, вул. Нижньокірівська, 81	–
26	Брокбізнесбанк	АТ "БРОКБІЗНЕСБАНК"	Публічне акціонерне товариство "БРОКБІЗНЕСБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Брокбізнесбанк"	ПАТ	1 981 800 000	07.10.1991 р.	18	м. Київ, просп. Перемоги, 41	25
27	БТА-банк	ПАТ "БТА БАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БТА БАНК"	Публічне акціонерне товариство "БТА-банк"	ПАТ	1 500 000 000	10.12.1992 р.	133	м. Київ, вул. Жилинська, 75	–
28	"Велес"	АТ "Банк Велес"	Публічне акціонерне товариство "Банк Велес"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Велес"	ПАТ	58 000 000	18.03.1994 р.	239	м. Київ, вул. Героїв Севастополя, 48	–
29	ВІЕЙБІ-банк	ПАТ "ВІЕЙБІ Банк"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Всеукраїнський акціонерний банк"	ПАТ	542 638 218	02.07.1992 р.	120	м. Київ, вул. Зоологічна, 5	–
30	"Володимирський"	АТ "КБ "Володимирський"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Володимирський"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу	ПАТ	116 010 000	13.12.2001 р.	279	м. Суми, пл. Незалежності, 10	1
31	Всеукраїнський банк розвитку	ПАТ "ВБР"	Публічне акціонерне товариство "ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ"	Публічне акціонерне товариство "Всеукраїнський банк розвитку"	ПАТ	110 000 000	24.04.2009 р.	330	м. Київ, вул. Чорновола В'ячеслава, 25	–
32	ВТБ-банк	ВАТ ВТБ Банк	Відкрите акціонерне товариство ВТБ Банк	Відкрите акціонерне товариство "ВТБ-банк"	БАТ	2 928 784 405	11.11.1992 р.	128	м. Київ, бул. Т.Шевченка / вул. Пушкінська, 8/26	8
33	"Глобус"	ВАТ КБ "Глобус"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний Банк "Глобус"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Глобус"	БАТ	160 000 000	29.11.2007 р.	320	м. Київ, пров. Куренівський, 19/5	–
34	Градобанк	–	Акціонерне товариство "Градобанк"***	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу	БАТ	96 000 000	09.10.1991 р.	23	м. Київ, вул. Анрі Барбюса, 9-а	7
35	"Грант"	ПАТ "БАНК "ГРАНТ"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СХІДНО-УКРАЇНСЬКИЙ БАНК "ГРАНТ"	Публічне акціонерне товариство "Східноукраїнський банк "Грант"	ПАТ	60 000 000	29.10.1991 р.	62	м. Харків, вул. Данилевського, 19	2
36	Грін Банк	ПАТ "Грін Банк"	Публічне акціонерне товариство "Грін Банк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу ¹	ПАТ	56 650 000	09.01.1992 р.	81	м. Київ, вул. Стельмаха, 10-а	–
37	"Даніель"	ПАТ "Комерційний банк "Даніель"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Даніель"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу	ПАТ	66 412 006	27.11.2003 р.	289	м. Київ, вул. Сакаганського, 3, літера А	–
38	Дельта-банк	АТ "Дельта Банк"	Публічне акціонерне товариство "Дельта Банк"	Публічне акціонерне товариство "Дельта-банк"	ПАТ	510 000 000	15.02.2006 р.	304	м. Київ, вул. Щорса, 36-б	–
39	"Демарк"	Банк "Демарк"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Демарк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу	ПАТ	156 000 000	10.07.1992 р.	122	м. Чернігів, вул. Комсомольська, 28	–
40	Діалог-банк	ТОВ "Діалогбанк"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Діалогбанк"	Товариство з обмеженою відповідальністю то "Діалог-банк"	ТОВ	62 450 000	04.01.1992 р.	80	м. Дніпропетровськ, вул. Свердлова, 26, позиція 5	–

¹ Написання слів з великої літери у транслітерації власних назв з іноземних мов українським правописом поки що не унормовано. До встановлення відповідного правила дотримуюся правопису мови оригіналу.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
41	"Діамант"	АБ "Діамантбанк"	Акціонерний банк "Діамант"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу	БАТ	210 000 000	17.11.1993 р.	212	м. Київ, Конtrakтова площа, 10-а	–
42	Діапазон-максимум-банк	ПАТ "Д-М Банк"	Публічне акціонерне товариство "Діапазон-Максимум Банк"	Публічне акціонерне товариство	ПАТ	110 000 000	17.02.2009 р.	328	м. Київ, просп. Гагаріна Юрія, 17-в	–
43	"Дністер"	БАТ СКБ "Дністер"	Відкрите акціонерне товариство "Селянський комерційний банк "Дністер"***	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу	БАТ	61 500 000	14.10.1991 р.	27	м. Львів, вул. Перемиславська, 6-а	4
44	Дойче Банк ДБУ	БАТ "Дойче Банк ДБУ"	Відкрите акціонерне товариство "Дойче Банк ДБУ"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу	БАТ	228 666 102	19.06.2009 р.	332	м. Київ, вул. Івана Мазепи, 40	–
45	Донгорбанк	ПАТ "ДОНГОРБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ДОНГОРБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Донгорбанк"	ПАТ	771 650 000	06.04.1992 р.	99	м. Донецьк, вул. Артема, 38	–
46	Дочірній банк Серббанку Росії	АТ "СБЕРБАНК РОСІЇ"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ДОЧІРНИЙ БАНК СБЕРБАНКУ РОСІЇ"	Публічне акціонерне товариство "Дочірній банк Серббанку Росії"	ПАТ	2 310 228 500	15.06.2001 р.	277	м. Київ, вул. Володимирська, 46	–
47	Експобанк	АТ "КБ "Експобанк"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Експобанк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу	ПАТ	200 228 912	26.12.1991 р.	75	м. Київ, вул. Дмитрієвська, 18/24	8
48	Експрес-банк	АБ "Експрес-Банк"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний банк "Експрес-Банк"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний банк "Експрес-Банк"	ПАТ	248 767 757	12.04.1994 р.	243	м. Київ, Повітрофлотський просп., 25	8
49	Енергобанк	АБ "Енергобанк"	Акціонерний банк "Енергобанк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу	БАТ	219 450 840	31.10.1991 р.	68	м. Київ, вул. Лютеранська, 9/9; вул. Воздвиженська, 56	15
50	ЕРДЕ-банк	АТ "ЕРДЕ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "ЕРДЕ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "ЕРДЕ-банк"	ПАТ	96 941 110	28.12.2006 р.	313	м. Київ, вул. П.Сагайдачного / Ігорівська, 10/5, літера А	–
51	Ерсте Банк	АТ "Ерсте Банк"	Публічне акціонерне товариство "Ерсте Банк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу	ПАТ	1 360 500 000	25.01.2006 р.	303	м. Київ, вул. Прорізна, 6	–
52	Евробанк	ПАТ КБ "ЕВРОБАНК"	Публічне акціонерне товариство комерційний банк "ЕВРОБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Евробанк"	ПАТ	66 670 000	18.01.2005 р.	297	м. Київ, бул. Т.Шевченка, 35	–
53	Еврогазбанк	АТ "ЕВРОГАЗБАНК"	Публічне акціонерне товариство "ЕВРОПЕЙСЬКИЙ ГАЗОВИЙ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Европейський газований банк"	ПАТ	160 000 000	17.10.2006 р.	312	м. Київ, вул. Лук'янівська, 1	–
54	"Европейський"	АКБ "Европейський"	Акціонерний комерційний банк "Европейський"***	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу	БАТ	287 000 000	03.03.1993 р.	152	м. Київ, вул. Почайнинська, 38/44	–
55	Европейський банк раціонального фінансування	БАТ "ЕБРФ"	Відкрите акціонерне товариство "Европейський банк раціонального фінансування"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу	БАТ	153 000 000	24.11.1993 р.	214	м. Київ, вул. Володимирська / пров. Рильський, 18/2	2
56	Европейський банк розвитку та заощаджень	БАТ "Европейський банк розвитку та заощаджень"	Відкрите акціонерне товариство "Европейський банк розвитку та заощаджень"***	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу	БАТ	100 000 000	23.12.1991 р.	74	м. Сімферополь, вул. К.Лібкнехта, 5	5
57	Европромбанк	БАТ "ЕВРОПРОМБАНК"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЕВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Европейський промисловий банк"	БАТ	74 500 000	13.08.2008 р.	326	м. Донецьк, вул. Рози Люксембург, 40	–
58	Екатеринославський комерційний банк	ПАТ "ЕКБ"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЕКАТЕРИНОСЛАВСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Екатеринославський комерційний банк"	ПАТ	197 526 310	23.06.1994 р.	248	м. Дніпропетровськ, вул. Артема, 94	2
59	Західкомбанк	ПАТ "Західкомбанк"	Публічне акціонерне товариство "Західкомбанк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу	ПАТ	74 318 972	11.03.1993 р.	153	м. Луцьк, просп. Перемоги, 15	12
60	Земельний банк (Зембанк)	ПАТ "ЗЕМБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Земельний банк"	ПАТ	230 000 000	29.10.1991 р.	61	м. Харків, вул. Чернишевська, 4	1
61	"Земельний капітал"	ПАТ "КБ "Земельний Капітал"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Земельний Капітал"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Земельний капітал"	ПАТ	38 220 500	31.01.1994 р.	236	м. Дніпропетровськ, просп. Пушкіна, 15	–
62	Златобанк	АТ "Златобанк"	Публічне акціонерне товариство "Златобанк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу	ПАТ	192 500 000	16.05.2008 р.	323	м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 17/52	–
63	"Золоті ворота"	АТ "БАНК ЗОЛОТІ ВОРОТА"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ЗОЛОТІ ВОРОТА"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Золоті ворота"	ПАТ	119 480 000	18.08.1993 р.	193	м. Харків, просп. Леніна, 36	3
64	Імексбанк	АТ "ІМЕКСБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ІМЕКСБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Імексбанк"	ПАТ	890 000 000	29.03.1994 р.	241	м. Одеса, просп. Гагаріна, 12-а	14
65	Інвестбанк	ПАТ "КБ "ІНВЕСТБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ІНВЕСТБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Інвестбанк"	ПАТ	55 280 000	31.03.1992 р.	95	м. Одеса, вул. Велика Арнаутська, 2-б	1
66	ІНГ Банк	ПАТ "ІНГ Банк Україна"	Публічне акціонерне товариство "ІНГ Банк Україна"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопишу	ПАТ	731 298 045	15.12.1997 р.	271	м. Київ, вул. Спаска, 30-а	–

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
67	Індекс-банк	ПАТ "ІНДЕКС-БАНК"	Публічне акціонерне товариство "ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Індустріально-експортний банк"	ПАТ	850 000 000	10.02.1993 р.	149	м. Київ, вул. Пушкінська, 42/4	5
68	Індустріалбанк	АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ІНДУСТРІАЛБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Індустріалбанк"	ПАТ	560 667 002	16.10.1991 р.	36	м. Запоріжжя, вул. 40 років Радянської України, 39-д	8
69	Інпробанк	ПАТ "ІНПРОБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ІННОВАЦІЙНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Інноваційно-промисловий банк"	ПАТ	133 648 000	23.03.1993 р.	156	м. Харків, вул. Ключківська, 3	5
70	"Інтеграл"	АКБ "Інтеграл-банк"	Акціонерний комерційний банк "Інтеграл"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопісу	ВАТ	100 000 000	30.09.1994 р.	250	м. Київ, просп. Перемоги, 52/2	1
71	Інтербанк	ВАТ КБ "Інтербанк"	Відкрите акціонерне товариство комерційний банк "Інтербанк"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Інтербанк"	ВАТ	36 050 000	23.03.1992 р.	93	м. Київ, вул. Корольова, 5-а	–
72	Іпобанк	ВАТ КБ "Іпобанк"	Відкрите акціонерне товариство Комерційний Банк "Іпобанк" **	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Іпобанк"	ВАТ	200 000 000	10.08.2006 р.	309	м. Київ, вул. Миколи Василенка, 15	–
73	"Камбіо"	ПАТ "Банк Камбіо"	Публічне акціонерне товариство "Банк Камбіо"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Камбіо"	ПАТ	62 587 422	30.06.2004 р.	295	м. Київ, вул. Заньківська / Станіславська, 3/1	3
74	"Капітал"	ВАТ "АКБ "КАПІТАЛ"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНО-КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "КАПІТАЛ"	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерно-комерційний банк "Капітал"	ВАТ	134 077 275	31.10.1991 р.	65	м. Донецьк, вул. Артема, 63	4
75	"Київ"	ПАТ "АКБ "КИЇВ"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Київ"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Київ"	ПАТ	3 567 544 000	19.05.1993 р.	171	м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 16-22	–
76	"Київська Русь"	АБ "Київська Русь"	Акціонерний банк "Київська Русь"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопісу	ЗАТ	276 080 000	30.05.1995 р.	258	м. Київ, вул. Хорива, 11-а	6
77	Київський універсальний банк	ТОВ "Київський універсальний банк"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Київський універсальний банк" **	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопісу	ТОВ	29 700 000	21.05.1992 р.	114	м. Київ, просп. Павла Тичини, 8	–
78	Класик-банк	ПАТ "КЛАСИКБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КЛАСИКБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Класик-банк"	ПАТ	220 000 000	06.10.1995 р.	254	м. Дніпропетровськ, вул. Баумана, 10, нежитлове приміщення № 75	–
79	"Кліринговий дім"	АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	Публічне акціонерне товариство "Банк "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Кліринговий дім"	ПАТ	439 692 500	30.12.1995 р.	264	м. Київ, вул. Борисоглібська, 5, літера А	1
80	Комерційний індустріальний банк	АТ "КІБ"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний індустріальний банк"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний індустріальний банк"	ПАТ	61 276 684	03.12.1993 р.	219	м. Київ, вул. Воронського, 6	–
81	Комінвест-банк	АТ "КомінвестБанк"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний інвестиційний банк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопісу	ПАТ	80 000 000	16.12.1992 р.	135	м. Ужгород, вул. Гойди, 10	–
82	Конверсбанк	ПАТ "КОНВЕРСБАНК"	Публічне акціонерне товариство "КОНВЕРСБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Конверсбанк"	ПАТ	95 890 000	06.05.2006 р.	306	м. Київ, вул. Солом'янська, 33	–
83	"Конкорд"	ПАТ "АКБ "КОНКОРД"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "КОНКОРД"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Конкорд"	ПАТ	108 000 000	07.08.2006 р.	308	м. Дніпропетровськ, вул. Артема, 94	–
84	"Контракт"	ПАТ Банк "Контракт"	Публічне акціонерне товариство Банк "Контракт"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Контракт"	ПАТ	36 225 645	18.05.1993 р.	168	м. Київ, вул. Воздвиженська, 58	–
85	Кредитвест-банк	ВАТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "ВЕСТ ФАЙНЕНС ЕНД КРЕДИТ БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Вест Файненс енд Кредит Банк"	ВАТ	72 175 000	04.10.2006 р.	311	м. Київ, вул. Ковпака, 17	–
86	"Кредит Дніпро"	ПАТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Кредит-Дніпро"	ПАТ	315 000 000	07.07.1993 р.	180	м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, 17	–
87	Кредит-Європа банк	ПАТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Кредит-Європа-банк"	ПАТ	505 000 000	28.08.2006 р.	310	м. Київ, вул. Володимирська, 101	–
88	Кредит-оптіма-банк	ВАТ "Кредит Оптіма Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Кредит Оптіма Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Кредит-оптіма-банк"	ВАТ	63 000 000	29.12.2006 р.	314	м. Київ, вул. Дмитрівська, 69	–
89	Кредитпромбанк	ПАТ "Кредитпромбанк"	Публічне акціонерне товариство "Кредитпромбанк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопісу	ПАТ	1 838 334 700	20.05.1997 р.	266	м. Київ, бул. Дружби Народів, 38	12
90	"Креді Агріколь"	ПАТ "КІБ Креді Агріколь"	Публічне акціонерне товариство "Корпоративний та Інвестиційний Банк Креді Агріколь"	Публічне акціонерне товариство "Корпоративний та інвестиційний банк "Креді Агріколь"	ПАТ	172 928 760	19.05.1993 р.	169	м. Київ, вул. Володимирська, 23-а	–
91	Кредобанк	ПАТ "КРЕДОБАНК"	Публічне Акціонерне Товариство "КРЕДОБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Кредобанк"	ПАТ	1 550 969 469	31.03.1992 р.	96	м. Львів, вул. Сахарова, 78	16

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
92	Легбанк	ПАТ "Легбанк"	Публічне акціонерне товариство "Легбанк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ПАТ	56 500 000	08.10.1991 р.	17	м. Київ, вул. Жилинська, 27	–
93	Лісбанк	–	Закарпатський акціонерний комерційний банк "Лісбанк"***	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ВАТ	762 823	04.10.1991 р.	14	м. Ужгород, вул. Волощина, 52	–
94	"Львів"	ПАТ АКБ "Львів"	Публічне акціонерне товариство Акціонерно-комерційний банк "Львів"	Акціонерно-комерційний банк "Львів"	ПАТ	140 305 338	14.10.1991 р.	28	м. Львів, вул. Сербська, 1	–
95	Мегабанк	ПАТ "МЕГАБАНК"	Публічне акціонерне товариство "МЕГАБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Мегабанк"	ПАТ	500 000 000	28.10.1991 р.	58	м. Харків, вул. Артема, 30	3
96	"Меркурій"	АТ БАНК "МЕРКУРІЙ"	Публічне акціонерне товариство БАНК "МЕРКУРІЙ"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Меркурій"	ПАТ	91 500 000	18.11.1992 р.	129	м. Харків, вул. Петровського, 23	1
97	Мега-банк	АТ "МегаБанк"	Публічне акціонерне товариство "МегаБанк"	Публічне акціонерне товариство "Мега-банк"	ПАТ	34 550 580	12.07.1993 р.	182	м. Запоріжжя, просп. Металургів, 30	–
98	Міжнародний інвестиційний банк	ПАТ "Міжнародний Інвестиційний Банк"	Публічне акціонерне товариство "Міжнародний Інвестиційний Банк"	Публічне акціонерне товариство "Міжнародний інвестиційний банк"	ПАТ	75 750 000	11.03.2008 р.	321	м. Київ, вул. Івана Мазепи, 34	–
99	Місто-банк	АТ "МІСТО БАНК"	Публічне акціонерне товариство "МІСТО БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Місто-банк"	ПАТ	124 980 000	23.07.1993 р.	184	м. Одеса, вул. Фонтанська Дорога, 11	4
100	"Морський"	ПАТ Банк "Морський"	Публічне акціонерне товариство Банк "Морський"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Морський"	ПАТ	68 461 275	17.05.1994 р.	246	м. Севастополь, вул. Брестська, 18-а	1
101	Морський транспортний банк	ВАТ "МТБ" і ВАТ "МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Морський транспортний банк"	ВАТ	330 000 050	05.11.1993 р.	207	Одеська обл., м. Іллічівськ, вул. Леніна, 28	8
102	Мотор-банк	ПАТ "МОТОР-БАНК"	Публічне акціонерне товариство "МОТОР-БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Мотор-банк"	ПАТ	110 000 000	10.08.2007 р.	316	м. Запоріжжя, просп. Моторобудівників, 54-б	–
103	"Надра"	ВАТ КБ "Надра"	Відкрите акціонерне товариство комерційний банк "Надра"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Надра"	ВАТ	390 362 660	26.10.1993 р.	205	м. Київ, вул. Артема, 15	26
104	"Народний капітал"	АТ "НК БАНК"	Публічне акціонерне товариство "БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Народний капітал"	ПАТ	41 855 590	21.09.1993 р.	198	м. Київ, бул. І.Лепсе, 4	–
105	"Національний кредит"	ПАТ "БАНК НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	Публічне акціонерне товариство "БАНК НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Національний кредит"	ПАТ	58 085 000	31.01.1998 р.	255	м. Київ, вул. Тургенєвська, 52/58	4
106	"Національний стандарт"	ВАТ КБ "Національний стандарт"	Відкрите акціонерне товариство Комерційний банк "Національний стандарт" **	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Національний стандарт"	ВАТ	82 160 467	16.05.1992 р.	110	м. Київ, вул. Фрунзе, 47	–
107	"Національні інвестиції"	АТ "Банк "Національні інвестиції"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Національні інвестиції"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ПАТ	75 000 000	09.11.1993 р.	210	м. Київ, вул. Володимирська, 54	–
108	"Новий"	АКБ "НОВИЙ"	Публічне акціонерне товариство "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "НОВИЙ"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Новий"	ПАТ	100 000 000	06.04.1992 р.	101	м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса, 93	1
109	Одеса-банк	АКБ "ОДЕСА-БАНК"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ОДЕСА-БАНК"***	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Одеса-банк"	ВАТ	86 260 000	17.10.1991 р.	38	м. Одеса, вул. Княжеська, 32	–
110	ОКСІ-банк	ПАТ "ОКСІ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "ОКСІ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "ОКСІ-банк"	ПАТ	80 000 000	14.10.1991 р.	30	м. Львів, вул. Газова, 17	–
111	ОТП-банк	АТ "ОТП Банк"	Публічне акціонерне товариство "ОТП Банк"	Публічне акціонерне товариство "ОТП-банк"	ПАТ	2 868 190 522	02.03.1998 р.	273	м. Київ, вул. Жилинська, 43	–
112	Ошадбанк	ВАТ "Ошадбанк"	Відкрите акціонерне товариство "Державний ошадний банк України"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ВАТ	13 892 000 000	31.12.1991 р.	4	м. Київ, вул. Госпітальна, 12-г	310
113	Перший інвестиційний банк	ПАТ "Перший Інвестиційний Банк"	Публічне акціонерне товариство "Перший Інвестиційний Банк"	Публічне акціонерне товариство "Перший інвестиційний банк"	ПАТ	200 000 000	20.06.1997 р.	267	м. Київ, Московський просп., 6	–
114	"Петрокомерц-Україна"	ПАТ "Банк Петрокомерц-Україна"	Публічне акціонерне товариство Банк Петрокомерц-Україна	Публічне акціонерне товариство "Банк "Петрокомерц-Україна"	ПАТ	113 040 000	26.09.1996 р.	262	м. Київ, вул. Велика Житомирська, 20	–
115	Південкомбанк	ПАТ "КБ "ПІВДЕНКОМБАНК"	Публічне акціонерне товариство "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПІВДЕНКОМБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Південкомбанк"	ПАТ	85 000 000	03.10.1991 р.	12	м. Донецьк, просп. Ватуліна, 33-а	5
116	"Південний"	Акціонерний банк "Південний"	Публічне акціонерне товариство АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ПІВДЕННИЙ"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний банк "Південний"	ПАТ	866 377 000	03.12.1993 р.	218	м. Одеса, вул. Краснова, 6/1	17
117	ПРЕУС-банк МКБ	АТ "ПРЕУС БАНК МКБ"	Публічне акціонерне товариство "ПРЕУС БАНК МКБ"	Публічне акціонерне товариство "ПРЕУС-банк МКБ"	ПАТ	510 000 000	31.01.1994 р.	234	м. Київ, Контрактова площа, 4	–
118	Платинум-банк	ПАТ "ТтБ"	Публічне акціонерне товариство "Платинум Банк"	Публічне акціонерне товариство "Платинум-банк"	ПАТ	380 567 201	13.01.2005 р.	296	м. Київ, вул. Амосова, 12	–

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
119	Плюс-банк	ПАТ "Плюс Банк"	Публічне акціонерне товариство "Плюс Банк"	Публічне акціонерне товариство "Плюс-банк"	ПАТ	147 000 000	22.10.1991 р.	46	м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 7	–
120	Полкомбанк	Полкомбанк	Публічне акціонерне товариство "Полкомбанк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ПАТ	34 500 060	18.08.1994 р.	249	м. Чернігів, вул. Київська, 3	–
121	Полтава-банк	АБ "ПОЛТАВА-БАНК"	ПОЛТАВСЬКИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ПОЛТАВА-БАНК"	Полтавський акціонерний банк "Полтава-банк"	ВАТ	70 500 000	16.10.1991 р.	37	м. Полтава, вул. Паризької Комуні, 40-а	4
122	"Порто-Франко"	АБ "ПОРТО-ФРАНКО"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ПОРТО-ФРАНКО"	Публічне акціонерне товариство "Порто-Франко"	ПАТ	99 153 560	17.10.1991 р.	39	м. Одеса, вул. Пушкінська, 10	–
123	Правекс-банк	ПАТКБ "ПРАВЕКС-БАНК"	Публічне акціонерне товариство комерційний банк "ПРАВЕКС-БАНК"	Комерційний банк "Правекс-банк"	ПАТ	1 561 622 589	29.12.1992 р.	139	м. Київ, вул. Кловський Узвіз, 9/2	1
124	Прайм-банк	ПАТ "ПРАЙМ-БАНК"	Публічне акціонерне товариство "ПРАЙМ-БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Прайм-банк"	ПАТ	36 600 000	30.07.2001 р.	278	м. Київ, вул. Михайлівська, 6-а (поштова адреса)	–
125	"Преміум"	ПАТ "КБ "Преміум"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Преміум"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ПАТ	70 000 000	24.07.2007 р.	315	м. Київ, вул. Багачівська, 1/36	–
126	Приватбанк	ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Приватбанк"	ПАТ	8 860 202 432	19.03.1992 р.	92	м. Дніпропетровськ, Набережна Перемоги, 50	35
127	"Причорномор'я"	ВАТ "КБ "Причорномор'я"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Причорномор'я"***	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ВАТ	85 000 000	21.04.1993 р.	163	м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 33	3
128	Прокредит-банк	АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПРОКРЕДИТ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Прокредит-банк"	ПАТ	227 000 196	28.12.2000 р.	276	м. Київ, просп. Перемоги, 107-а	–
129	Промекономбанк	ВАТ КБ "ПРОМЕКОНОМБАНК"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРОМЕКОНОМБАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Промекономбанк"	ВАТ	76 200 019	25.08.1993 р.	194	м. Донецьк, просп. Ленінський, 4	3
130	Промислово-фінансовий банк	ПАТ "ПФБ"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Промислово-фінансовий банк"	ПАТ	70 000 000	29.12.1997 р.	272	м. Кременчук, кварт. 278, буд. 22-б	1
131	Промінвестбанк	ПАТ Промінвестбанк	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ПАТ	5 298 714 520	26.08.1992 р.	125	м. Київ, пров. Шевченка, 12	142
132	Профінбанк	ПАТ "ПРОФІН БАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ПРОФЕСІЙНОГО ФІНАНСУВАННЯ"	Публічне акціонерне товариство "Банк професійного фінансування"	ПАТ	96 250 000	01.10.1991 р.	6	м. Донецьк, просп. Ілліча, 100-а	–
133	ПУМБ	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПУМБ"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Перший український міжнародний банк"	ПАТ	2 522 842 400	23.12.1991 р.	73	м. Донецьк, вул. Університетська, 2-а	11
134	Радабанк	ПАТ "АБ "РАДАБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "РАДАБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний банк "Радабанк"	ПАТ	80 000 000	03.12.1993 р.	220	м. Дніпропетровськ, просп. Кірова, 46	–
135	Радикал-банк	ПАТ "РАДИКАЛ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "РАДИКАЛ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Радикал-банк"	ПАТ	75 000 000	23.03.2010 р.	333	с. Петропавлівська Борщагівка, вул. Леніна, 2-в	–
136	Райффайзен Банк "Аваль"	АТ "Райффайзен Банк Аваль"	Публічне акціонерне товариство "Райффайзен Банк Аваль"	Публічне акціонерне товариство "Райффайзен Банк "Аваль"	ПАТ	3 002 774 908	27.03.1992 р.	94	м. Київ, вул. Лескова, 9	25
137	Реал-банк	ПАТ "РЕАЛ БАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "РЕАЛ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Реал-банк"	ПАТ	100 000 000	29.10.1991 р.	60	м. Харків, просп. Леніна, 60	1
138	Регіон-банк	АТ "РЕГІОН-БАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "РЕГІОН-БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Регіон-банк"	ПАТ	36 310 153	28.10.1991 р.	59	м. Харків, вул. Дарвина, 4	1
139	"Ренесанс капітал"	АТ "БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Ренесанс капітал"	ПАТ	201 400 000	29.01.2003 р.	285	м. Київ, вул. Раїси Окіпної, 8-б	–
140	Родовід-банк	АТ "РОДОВІД БАНК"	Публічне акціонерне товариство "РОДОВІД БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Родовід-банк"	ПАТ	8 409 297 999.6	07.10.1991 р.	16	м. Київ, вул. Північно-Сирецька, 1-3	–
141	"Руский стандарт"	ПАТ "Банк Русский Стандарт"	Публічне акціонерне товариство "Банк Русский Стандарт"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Руский стандарт"	ПАТ	72 000 000	28.02.2006 р.	305	м. Київ, вул. Половецька, 3/42	–
142	Сведбанк	АТ "Сведбанк" (публічне)	Публічне акціонерне товариство "Сведбанк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ПАТ	2 159 100 258	31.10.1991 р.	69	м. Київ, вул. Симона Петлюри, 30	–
143	Сведбанк-інвест	АТ "Сведбанк Інвест" (приватне)	Приватне акціонерне товариство "Сведбанк Інвест"***	Приватне акціонерне товариство "Сведбанк-інвест"	ПрАТ	381 997 000	07.06.1996 р.	260	м. Київ, вул. Шота Руставелі, 16	–
144	СЕБ-банк	ПУАТ "СЕБ Банк"	Публічне акціонерне товариство "СЕБ Банк"	Публічне акціонерне товариство "СЕБ-банк"	ПАТ	675 688 819	02.10.1991 р.	11	м. Київ, вул. Червоноармійська, 10	–

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
145	Сигмабанк	ПАТ "СИГМАБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СИГМАБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Сигмабанк"	ПАТ	136 000 000	10.01.2006 р.	302	м. Дніпропетровськ, вул. Барикадна, 5/7	–
146	"Синтез"	АБ "Синтез"	Публічне акціонерне товариство Акціонерний Банк "Синтез"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний банк "Синтез"	ПАТ	93 912 000	24.12.1993 р.	221	м. Київ, вул. Івана Кудрі, 5	5
147	Спіббанк	ПАТ "Спіббанк"	Публічне акціонерне товариство "Спіббанк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ПАТ	66 500 000	11.05.1999 р.	274	м. Київ, вул. Дмитрова, 16-г	–
148	"Слов'янський"	КАБ "СЛОВ'ЯНСЬКИЙ"	КОМЕРЦІЙНИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "СЛОВ'ЯНСЬКИЙ" **	Комерційний акціонерний банк "Слов'янський"	БАТ	24 012 787	21.10.1991 р.	44	м. Запоріжжя, вул. Кременівська, 8	–
149	Соцкомбанк	ПАТ "КБ "СКБ"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "СОЦКОМ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Соцкомбанк"	ПАТ	155 227 000	05.03.2003 р.	286	м. Одеса, вул. Грецька, 5	–
150	"Союз"	АТ "КБ "СОЮЗ"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "СОЮЗ"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Союз"	ПАТ	256 000 000	26.11.2007 р.	318	м. Київ, вул. Суворова, 4	–
151	"Стандарт"	БАТ КБ "Стандарт"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний Банк "Стандарт"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Стандарт"	БАТ	85 000 000	31.12.2008 р.	327	м. Київ, вул. Почайнинська, 45	–
152	Старокиївський банк	ВАТ АБ "Старокиївський банк"	Відкрите акціонерне товариство "Старокиївський банк"	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний банк "Старокиївський банк"	БАТ	30 210 000	31.12.1991 р.	79	м. Київ, вул. Микільсько-Богатинна, 6/8	–
153	"Столиця"	ПАТ "Банк Столиця"	Публічне акціонерне товариство "Банк Столиця"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Столиця"	ПАТ	202 040 674	10.03.2004 р.	290	м. Київ, вул. Маршала Тимошенка, 29-б	–
154	"Столичний"	ПАТ АБ "СТОЛИЧНИЙ"	Публічне акціонерне товариство Акціонерний Банк "СТОЛИЧНИЙ"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний банк "Столичний"	ПАТ	72 335 000	22.10.1993 р.	202	м. Суми, вул. Харківська, 1	–
155	Східноєвропейський банк	АКБ "СЄБ"	Акціонерний комерційний банк "Східно-Європейський банк"***	Акціонерний комерційний банк "Східноєвропейський банк"	БАТ	60 000 000	27.08.1993 р.	195	м. Київ, бул. Дружби Народів, 17/5	6
156	Східно-промисловий комерційний банк	СП БАНК	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Східно-промисловий комерційний банк"	ПАТ	38 660 000	13.09.1995 р.	253	м. Луганськ, вул. 26 Бакинських Комісарів, 155	–
157	"Таврика"	АТ "Банк "ТАВРИКА"	Публічне акціонерне товариство "Банк "ТАВРИКА"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Таврика"	ПАТ	230 000 000	24.10.1991 р.	53	м. Київ, вул. Дмитрівська, 92-94	–
158	Терра-банк	ПАТ "Терра Банк"	Публічне акціонерне товариство "Терра Банк"	Публічне акціонерне товариство "Терра-банк"	ПАТ	57 141 000	18.10.1996 р.	263	м. Київ, Кудрявський Узвіз, 2	–
159	"ТК-кредит"	АТ КБ "ТК КРЕДИТ"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ТК КРЕДИТ"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "ТК-кредит"	ПАТ	101 828 750	28.04.1994 р.	245	м. Київ, вул. Дмитрівська, 18/24	–
160	"ТММ-банк"	АТ "ТММ-Банк"	Публічне акціонерне товариство "ТММ-Банк"	Публічне акціонерне товариство "ТММ-банк"	ПАТ	66 000 000	20.01.1992 р.	82	м. Київ, вул. Панельна, 5	–
161	Трансбанк	АКБ "Трансбанк"	Акціонерний комерційний банк "Трансбанк"***	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	БАТ	65 000 000	09.10.1991 р.	22	м. Київ, вул. Фізкультурна, 9	4
162	"Траст"	ПАТ Банк "ТРАСТ"	Публічне акціонерне товариство Банк "ТРАСТ"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Траст"	ПАТ	69 000 000	22.08.2007 р.	317	м. Київ, вул. С.Струтинського, 8	–
163	"Траст-капітал"	ПАТ "АКБ "Траст-капітал"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Траст-капітал"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ПАТ	33 250 000	10.03.2004 р.	291	м. Київ, вул. Підвисоцького, 7	–
164	"Укоопспілка"	АБ "УКООПСЛІКА"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "УКООПСЛІКА"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний банк "Укоопспілка"	ПАТ	42 626 324	25.10.1993 р.	204	м. Київ, вул. Хрещатик, 7/11	9
165	Українська фінансова група	КБ "УФГ" - ТОВ	Комерційний банк "Українська фінансова група" – товариство з обмеженою відповідальністю**	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ТОВ	74 200 000	23.06.2004 р.	294	м. Київ, вул. Фрунзе, 40	–
166	Український банк реконструкції та розвитку	АТ (публ.) "Український банк реконструкції та розвитку"	Публічне акціонерне товариство "Український банк реконструкції та розвитку"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ПАТ	95 000 000	19.03.2004 р.	292	м. Київ, вул. Олексія Терьохіна, 4	–
167	Український бізнес-банк	АБ "УкрБізнесБанк"	Акціонерний банк "Український Бізнес Банк"	Акціонерний банк "Український бізнес-банк"	БАТ	134 160 000	19.05.1993 р.	170	м. Донецьк, вул. Артема, 125	–
168	"Український капітал"	ПАТ "Банк "Український капітал"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Український капітал"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ПАТ	60 000 000	25.12.1992 р.	138	м. Київ, просп. Перемоги, 67	–
169	Український професійний банк	ВАТ "УПБ"	Відкрите акціонерне товариство "Український Професійний Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Український професійний банк"	БАТ	380 000 000	30.01.1992 р.	83	м. Київ, вул. Марини Раскової, 15	–
170	"Український фінансовий світ"	ПАТ "КБ "УФС"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ СВІТ"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Український фінансовий світ"	ПАТ	143 000 000	12.11.2003 р.	288	м. Донецьк, просп. Миру, 5-б	–

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
171	Укрбудінвестбанк	АТ "Укрбудінвестбанк"	Публічне акціонерне товариство "Український будівельно-інвестиційний банк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ПАТ	70 187 677	20.04.2004 р.	293	м. Київ, бул. Лесі Українки, 30-в	–
172	Укргазбанк	АБ "Укргазбанк"	Публічне акціонерне товариство акціонерний банк "Укргазбанк"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний банк "Укргазбанк"	ПАТ	5 700 000 000	21.07.1993 р.	183	м. Київ, вул. Єреванська, 1	13
173	Укргазпромбанк	ПАТ "УКРГАЗПРОМБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРГАЗПРОМБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Укргазпромбанк"	ПАТ	41 400 000	27.03.1996 р.	256	м. Київ, Дніпровська Набережна, 13	–
174	Укрексімбанк	АТ "Укрексімбанк"	Публічне акціонерне товариство "Державний експортно-імпортний банк України"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ПАТ	16 393 510 071	23.01.1992 р.	5	м. Київ, вул. Горького, 127	29
175	Укрінбанк	АТ "Укрінбанк"	Акціонерне товариство "Український інноваційний банк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ВАТ	204 423 415	02.10.1991 р.	9	м. Київ, вул. Інститутська, 12-а	22
176	Укркомунбанк	АБ "УКРКОМУНБАНК"	АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ КОМУНАЛЬНИЙ БАНК"	Акціонерний банк "Український комунальний банк"	ВАТ	49 700 000	10.08.1993 р.	187	м. Луганськ, вул. Шевченка В.В., 18-а	–
177	Укрпромбанк	ТОВ "Укрпромбанк"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Український промисловий банк" **	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ТОВ	836 250	21.04.1993 р.	164	м. Київ, бул. Лесі Українки, 26	26
178	Укрсіббанк	АТ "Укрсіббанк"	Публічне акціонерне товариство "Укрсіббанк"	Публічне акціонерне товариство "Укрсіббанк"	ПАТ	5 280 000 000	28.10.1991 р.	57	м. Харків, просп. Московський, 60	–
179	Укрсоцбанк	ПАТ "УКРСОЦБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРСОЦБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Укрсоцбанк"	ПАТ	1 270 000 000	27.09.1991 р.	3	м. Київ, вул. Ковпака, 29	7
180	Універсал-банк	ПАТ "Універсал Банк"	Публічне акціонерне товариство "Універсал Банк"	Публічне акціонерне товариство "Універсал-банк"	ПАТ	1 037 711 970	20.01.1994 р.	226	м. Київ, вул. Автозаводська, 54/19	–
181	Унікомбанк	ПАТ "УНІКОМБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УНІКОМБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Унікомбанк"	ПАТ	460 564 375	28.10.2002 р.	284	м. Донецьк, вул. Челюскінців, 202-а	3
182	Унікредит-банк	ВАТ Унікредит Банк	Відкрите акціонерне товариство Унікредит Банк	Відкрите акціонерне товариство "Унікредит-банк"	ВАТ	653 507 670	28.02.1997 р.	265	м. Луцьк, вул. Данила Галицького, 14	1
183	"Фамільний"	ПУБЛІЧНЕ АТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Фамільний"	ПАТ	33 586 961	27.12.1991 р.	78	м. Донецьк, просп. Миру, 59	–
184	"Фінанси та кредит"	АТ "Банк "Фінанси та кредит"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Фінанси та кредит"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Фінанси та кредит"	ПАТ	2 000 000 000	30.10.1991 р.	63	м. Київ, вул. Артема, 60	16
185	"Фінансова ініціатива"	ПАТ "КБ "ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Фінансова ініціатива"	ПАТ	1 550 000 000	19.01.2005 р.	298	м. Київ, вул. Щорса, 7/9	–
186	Фінбанк	ПАТ "ФІНБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФІНБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Фінбанк"	ПАТ	85 050 000	24.12.1993 р.	223	м. Одеса, просп. Т.Шевченка, 4-а	–
187	Фінексбанк	ПАТ "ФІНЕКСБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Фінексбанк"	Публічне акціонерне товариство "Фінексбанк"	ПАТ	72 474 000	08.10.1991 р.	19	м. Київ, просп. Повітрофлотський, 54	–
188	Фінростбанк	АТ "ФІНРОСТБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФІНРОСТБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Фінростбанк"	ПАТ	70 000 000	29.01.1993 р.	147	м. Одеса, просп. Академіка Глушка, 13	1
189	Фольксбанк	ПАТ "ФОЛЬКСБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФОЛЬКСБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Фольксбанк"	ПАТ	360 000 000	10.10.1991 р.	25	м. Львів, вул. Грабовського, 11	–
190	Фортуна-банк	АТ "Фортуна-банк"	Публічне акціонерне товариство "Фортуна-банк"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ПАТ	160 000 000	17.10.2002 р.	282	м. Київ, вул. Боричів Тік, 35-в	–
191	"Форум"	ПАТ "БАНК ФОРУМ"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ФОРУМ"	Публічне акціонерне товариство "Банк "Форум"	ПАТ	2 259 580 960	31.01.1994 р.	231	м. Київ, бул. Верховної Ради, 7	18
192	ХОУМ-кредит-банк	ПАТ "ХК БАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ХОУМ КРЕДИТ БАНК"	Публічне акціонерне товариство "ХОУМ-кредит-банк"	ПАТ	307 350 000	17.10.2002 р.	283	м. Дніпропетровськ, вул. Курсанська, 24	–
193	"Хрещатик"	ПАТ "КБ "ХРЕЩАТИК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ХРЕЩАТИК"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Хрещатик"	ПАТ	617 760 000	19.05.1993 р.	172	м. Київ, вул. Хрещатик, 8-а	22
194	"Центр"	ПАТ КБ "Центр"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний Банк "Центр"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Центр"	ПАТ	120 000 000	14.06.2010 р.	334	м. Київ, просп. Науки, 54-б	–
195	Чорноморський банк розвитку та реконструкції	АКБ "ЧБРР"	АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ"	Акціонерний комерційний банк "Чорноморський банк розвитку та реконструкції"	ВАТ	47 107 000	22.06.1992 р.	118	м. Сімферополь, вул. Більшовицька, 24	2
196	"Юнекс"	АКБ "Юнекс"	Акціонерний комерційний банк "Юнекс"	Написання повної офіційної назви відповідає нормам правопису	ВАТ	292 000 000	03.12.1993 р.	216	м. Київ, вул. Почайнинська, 38	–

* Банки, які не мають банківської ліцензії та письмового дозволу НБУ на здійснення операцій.

** Банки, які перебувають у стадії ліквідації.

Банки, вилучені з Державного реєстру банків України (24.06.1992 р. — 01.07.2010 р.)

За станом на 1 липня 2010 р.

№ п/п	Назва банку ¹	№ ²	Дата закриття банку	Підстава для закриття банку
1	2	3	4	5
1	"ПІВДЕННА УКРАЇНА"	102	24.06.1992 р.	Реєстрацію анульовано
2	"ДИСКОНТ"	116	27.11.1992 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
3	"ЕКОНОМІКА"	119	21.12.1992 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
4	"ЯНТАР"	106	05.03.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
5	"САМАРА-АГРО"	72	14.07.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
6	"ЗАХІДКООПБАНК"	48	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ від 27.09.1993 р. № 80
7	"АГРОПОСТАЧБАНК"	109	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ від 27.09.1993 р. № 80
8	"АГРОПРОГРЕС"	121	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ від 27.09.1993 р. № 80
9	"ПАРТНЕР"	90	29.12.1993 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
10	"СУМИ-БАНК"	143	05.01.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 05.01.1994 р. № 3
11	"ПРИКАРПАТОРГБАНК"	117	21.01.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСІЛКА"
12	"ЕКОМЕДБАНК"	130	02.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 02.02.1994 р. № 19
13	"БЛАГОБАНК"	196	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 08.02.1994 р. № 26
14	"НИВА"	137	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 08.02.1994 р. № 27
15	"УНІВЕРСАЛБАНК"	136	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 08.02.1994 р. № 28
16	"ДОНБАС"	66	09.06.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 09.06.1994 р. № 111
17	"КОЛОС"	111	30.06.1994 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
18	"ПЕРСПЕКТИВА"	35	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
19	"РІВНЕСПОЖИВСІЛКА"	200	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСІЛКА"
20	"АВУАР"	150	09.08.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
21	"ЕЛБІМБАНК"	230	26.01.1995 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
22	КБ "ХЕРСОНІНВЕСТБАНК"	173	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК"
23	КБ "ВОРСКЛА"	224	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРСОЦБАНК"
24	"ДНІПРОБАНК"	49	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
25	"ЛЬВІВ-ВЕСТ"	76	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "ЕЛЕКТРОН"
26	"ОЛЕВСЬКИЙ"	112	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
27	"БУККООПБАНК"	185	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСІЛКА"
28	"ЄДНІСТЬ"	191	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ від 09.07.1996 р. № 82
29	"ЕВІС"	237	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ від 09.07.1996 р. № 82
30	АКБ "ПРУТ І К"	100	12.12.1996 р.	Перетворено на філію банку "ЗУКБ"
31	АКБ "КОНГРЕС"	176	26.12.1996 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.12.1996 р. № 187
32	КБ "ПРОМІНЬ"	56	26.12.1996 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.12.1996 р. № 188
33	КБ "ХЕРСОН"	98	30.01.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.01.1997 р. № 20
34	АБ "ВУГЛЕПРОГРЕСБАНК"	50	27.02.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.02.1997 р. № 28
35	КБ "КООПЕРАТОР"	174	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 54
36	КБ "ЕНЕРГІЯ"	107	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 55
37	АБ "ХАРКІВЛЕГБАНК"	55	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 56
38	КБ "ВІННИЦЯ"	42	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 57
39	АКБ "ЛЕГПРОДБАНК"	141	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 58
40	АКБ "ХАРКІВ"	126	24.04.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.04.1997 р. № 95
41	АКБ "ДНІПРОСЕРВІСБАНК"	113	03.07.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.07.1997 р. № 135
42	АКБ "ЄВРОЦЕНТР"	178	30.10.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.10.1997 р. № 261
43	АКБ "ДНІПРО"	13	06.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 06.03.1998 р. № 306
44	АКБ "РОСЬ"	85	13.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.03.1998 р. № 325
45	КБ "ПАРИТЕТ"	146	13.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.03.1998 р. № 326
46	КБ "ФДС"	244	26.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.03.1998 р. № 345
47	КБ "ГЕОБАНК"	140	26.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.03.1998 р. № 347
48	АБ "МОНОЛІТБАНК"	233	16.04.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 16.04.1998 р. № 365
49	АБ "ЕКОНОМБАНК"	34	25.06.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.06.1998 р. № 393
50	АБ "ЄВРОМЕТАЛБАНК"	208	25.06.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.06.1998 р. № 394
51	АКБ "ФІАТБАНК"	97	30.07.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.07.1998 р. № 400
52	КБ "ДНІСТЕР-БАНК"	32	30.07.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.07.1998 р. № 401
53	АБ "ТЕРНОПІЛЬ-КРЕДИТ"	41	05.08.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.08.1998 р. № 402
54	КБ "КОНТИНЕНТ"	88	25.09.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.09.1998 р. № 417
55	АБ "ЮНІВЕРС"	162	27.11.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.11.1998 р. № 437
56	АБ "ІНТРАСТБАНК"	154	27.11.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.11.1998 р. № 438
57	АКБ "СТРИЖЕНЬ"	209	18.12.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 18.12.1998 р. № 449
58	АКБ "СЕРВІС"	186	31.12.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.12.1998 р. № 450
59	КБ "САНА"	91	29.01.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 29.01.1999 р. № 455
60	КБ "УКРУНІВЕРСАЛБАНК"	213	01.04.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.04.1999 р. № 474
61	КБ "АЛЕКС"	123	01.04.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.04.1999 р. № 481
62	АБ "ВІКТОРІЯ"	40	17.05.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.05.1999 р. № 489
63	АБ "АРМАНД"	206	14.06.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 14.06.1999 р. № 509
64	АБ "РЕЗИДЕНТ"	70	30.06.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.06.1999 р. № 512
65	АКБ "ГАЛИЦЬКИЙ"	31	30.07.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.07.1999 р. № 528
66	АБ "ТРАСТ"	159	30.08.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.08.1999 р. № 559
67	АБ "ТЕРНАВА"	235	30.09.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.09.1999 р. № 576
68	АБ "АНТЕК"	104	22.10.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.10.1999 р. № 579

¹ Назви банків подано за орфографією реєстраційних записів.² Номер реєстрації банку.

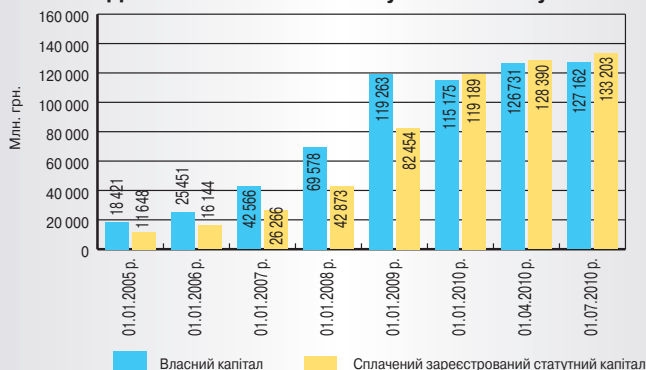
1	2	3	4	5
69	АБ "ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	232	22.10.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.10.1999 р. № 580
70	АКБ "БУДМБАНК"	10	08.02.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 08.02.2000 р. № 39
71	АБ "ПОДІЛЛЯ"	151	08.02.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 08.02.2000 р. № 40
72	АКБ "АРКАДІЯ"	192	22.03.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.03.2000 р. № 70
73	АКБ "УКРНАФТОГАЗБАНК"	26	22.03.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.03.2000 р. № 71
74	АБ "ЛІКО"	201	04.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.05.2000 р. № 130
75	АКБ "НЕЗАЛЕЖНІСТЬ"	181	04.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.05.2000 р. № 131
76	КБ "ЧЕРКАСИ"	188	16.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 16.05.2000 р. № 133
77	АКБ "БНП-ДРЕЗДНЕР БАНК (УКРАЇНА)"	275	04.08.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.08.2000 р. № 228
78	АБ "ІНВЕСТ-БАНК УКРАЇНА"	190	08.12.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 08.12.2000 р. № 347
79	АБ "ЛІГА"	134	27.03.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.2001 р. № 65
80	КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКИЙ АКБ	33	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.06.2001 р. № 120
81	АКБ "СЛОБОЖАНЩИНА"	84	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.06.2001 р. № 121
82	АКБ "ТАВРІЯ"	51	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.06.2001 р. № 122
83	КБ "ПОЛІС"	203	29.08.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 29.08.2001 р. № 204
84	АК "ГЕНЕРАЛЬНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	87	29.08.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 29.08.2001 р. № 205
85	АКЦІОНЕРНО-КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК ІНВЕСТИВАННЯ ПРОГРАМ РЕКОНСТРУКЦІЇ І РОЗВИТКУ "ЗАВОДБАНК"	251	31.10.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.10.2001 р. № 308
86	ІКАБ "ЕРА"	144	19.11.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 19.11.2001 р. № 339
87	"КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК"	257	19.11.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 19.11.2001 р. № 340
88	АБ "ЛАНБАНК"	197	11.02.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 11.02.2002 р. № 30
89	КБ "ЗОРЯ"	115	13.02.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.02.2002 р. № 41
90	МАКІВСЬКИЙ АКБ "ШАХТЕКОНОМБАНК"	8	21.03.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 21.03.2002 р. № 68
91	АКБ "АЗОВ-БАНК"	67	22.04.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.04.2002 р. № 101
92	АБ "ОБОЛОНЬ"	227	01.08.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.08.2002 р. № 194
93	АК "ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	155	01.08.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.08.2002 р. № 195
94	МІЖНАРОДНИЙ АКБ "ХРИСТИАНСЬКИЙ БАНК"	160	01.08.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.08.2002 р. № 196
95	КБ "КРИМ ЮРТ"	225	24.09.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.09.2002 р. № 244
96	АКБ "НАРОДНИЙ БАНК"	15	24.09.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.09.2002 р. № 245
97	АБ "ЕТАЛОН"	252	28.11.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 28.11.2002 р. № 283
98	ІПОТЕЧНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК	189	04.12.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.12.2002 р. № 290
99	АБ "КРИМКРЕДИТ"	86	10.12.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 10.12.2002 р. № 306
100	КБ "АМАСКО"	161	25.02.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.02.2003 р. № 56
101	АБ "АБСОЛЮТ"	215	15.04.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 15.04.2003 р. № 84
102	АКЦІОНЕРНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ СЕЛЯНСЬКИЙ БАНК "АГРОІНВЕСТ"	132	18.04.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 18.04.2003 р. № 90
103	КРИМСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ ЦЕРКОВНИЙ БАНК "ККЦБ"	108	26.05.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.05.2003 р. № 105
104	АЗОВО-ЧОРНОМОРСЬКИЙ КБ "АЗЧЕРКОМБАНК"	52	12.06.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 12.06.2003 р. № 123
105	ЗАТ "ІННОВАЦІЙНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	270	17.07.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.07.2003 р. № 150
106	АКБ "ЯЛТАБАНК"	261	23.07.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.07.2003 р. № 155
107	КБ "КОНТАКТ БАНК"	238	31.07.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.07.2003 р. № 191
108	МИКОЛАЇВСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ І СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ (МИККОМБАНК)	105	19.02.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 19.02.2004 р. № 37
109	АКБ "ІНТЕРКОНТБАНК"	71	23.04.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.04.2004 р. № 83
110	АК "ЄВРОБАНК"	145	01.10.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.10.2004 р. № 186
111	ВАТ "АКБ "ЗАХІДБУДГАЗБАНК"	47	24.12.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.12.2004 р. № 295
112	КАБ "КРИМ-БАНК"	54	01.07.2005 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.07.2005 р. № 148
113	АБ "МЕТА-БАНК"	217	03.02.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.02.2006 р. № 21
114	АКБ "МТ-БАНК"	77	10.03.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 10.03.2006 р. № 49
115	КАБ "ДЕНДІ"	167	10.04.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 10.04.2006 р. № 87
116	АКБ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ "УКРХАРЧОПРОМБАНК" АК	165	05.07.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.07.2006 р. № 176
117	ТОВ "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ"	142	17.08.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.08.2006 р. № 228
118	"АКЦІОНЕРНИЙ БАНК КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА) "	268	05.10.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.10.2006 р. № 277
119	ЗАТ "ВНЄШТОРГБАНК (УКРАЇНА)"	299	02.11.2007 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 02.11.2007 р. № 288
120	АКБ "ХФБ БАНК УКРАЇНА"	269	25.02.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.02.2008 р. № 52
121	АБ "INKO"	20	17.03.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.03.2008 р. № 69
122	АБ "ДАМІАНА-БАНК"	166	28.03.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 28.03.2008 р. № 99
123	"УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК"	175	15.04.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 15.04.2008 р. № 123
124	АТ "НАШ БАНК"	211	16.05.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 16.05.2008 р. № 161
125	АКБ "ОЛБАНК"	228	23.05.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.05.2008 р. № 167
126	АКБ "РОСТОК БАНК"	240	20.08.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 20.08.2008 р. № 422
127	ДОНЕЦЬКИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ДОНВУГЛЕКОМБАНК"	7	24.03.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.03.2009 р. № 128
128	АБ "АЛЛОНЖ"	148	07.04.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.04.2009 р. № 159
129	АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АГРОПРОМИСЛОВИЙ БАНК "УКРАЇНА"	2	13.04.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.04.2009 р. № 167
130	АКБ "ПРЕМ'ЄРБАНК"	247	05.06.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.06.2009 р. № 262
131	АКБ "ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК"	124	26.06.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.06.2009 р. № 315
132	АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ БАНК "ВІДРОДЖЕННЯ"	21	02.12.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 02.12.2009 р. № 732
133	АБ "ФАКТОРІАЛ-БАНК"	131	13.01.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.01.2010 р. № 24
134	ВАТ "АКБ "ГАРАНТ"	157	28.01.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 28.01.2010 р. № 52
135	КБ "КНЯЖИЙ"	242	13.04.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.04.2010 р. № 258

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготувала головний економіст департаменту
ресстрації та ліцензування банків Національного банку України Олена Сілецька.

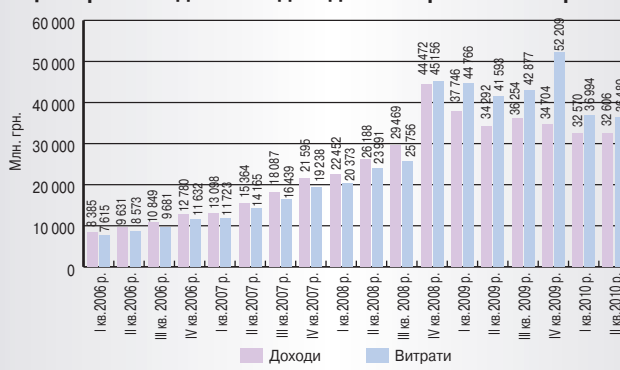
Ексклюзив/

Динаміка фінансового стану банків України на 1 липня 2010 року

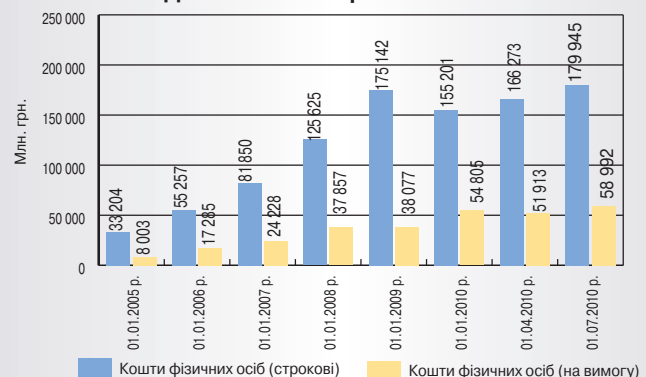
Динаміка власного та статутного капіталу

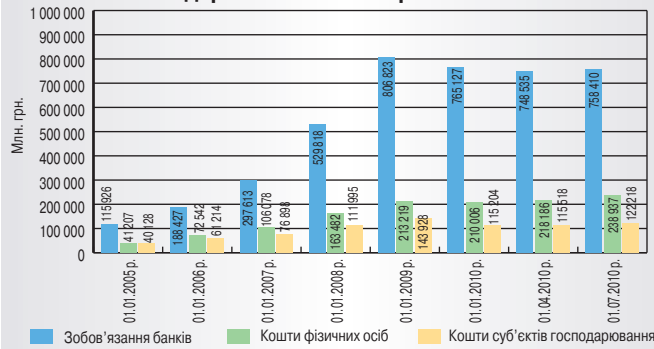
Щоквартальна динаміка доходів та витрат банків України

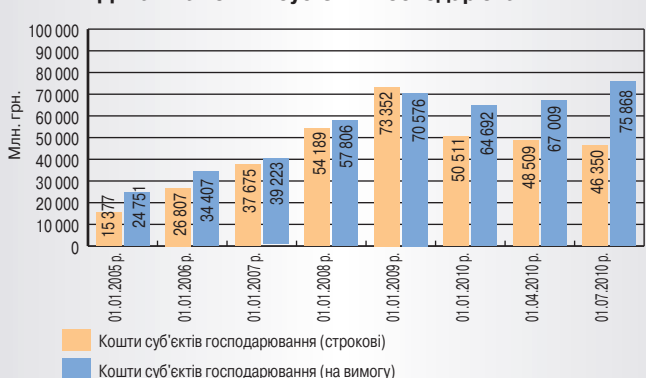
Динаміка коштів фізичних осіб

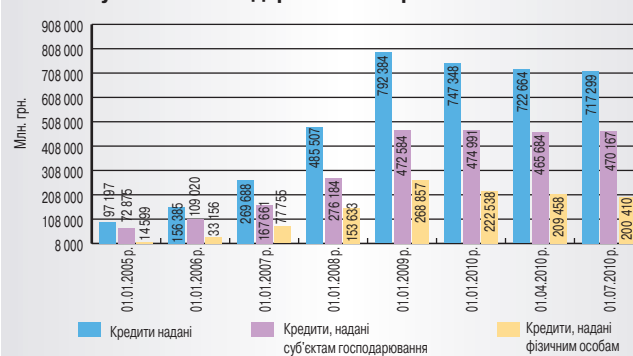
Динаміка зобов'язань банків, коштів суб'єктів господарювання і коштів фізичних осіб

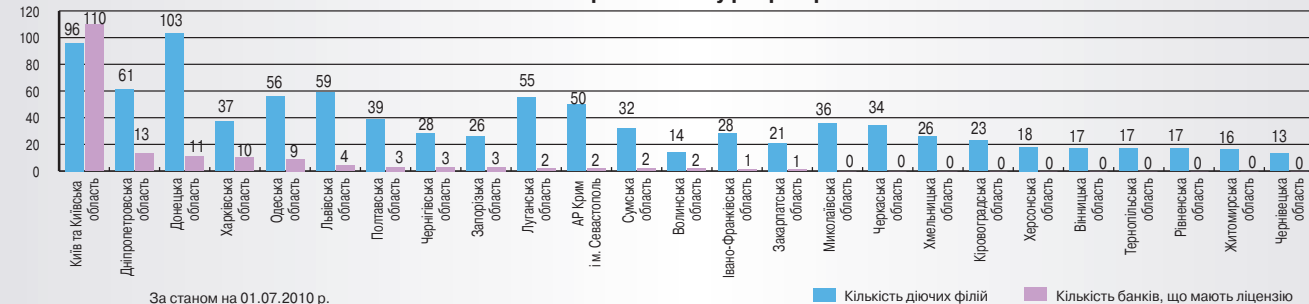
Динаміка коштів суб'єктів господарювання

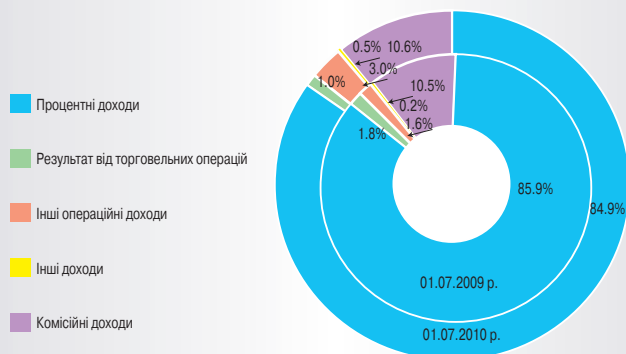
Динаміка наданих банками кредитів, кредитів, наданих суб'єктам господарювання та фізичним особам

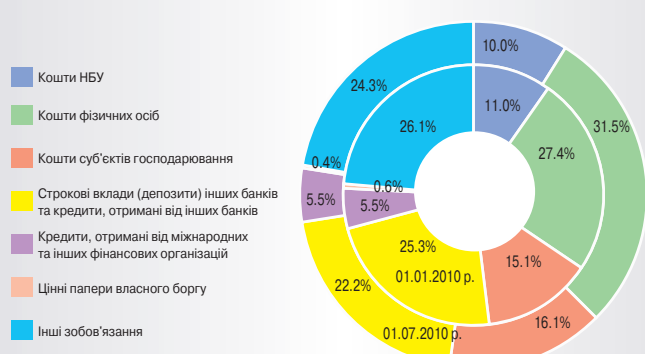
Кількість банків та філій банків у розрізі регіонів

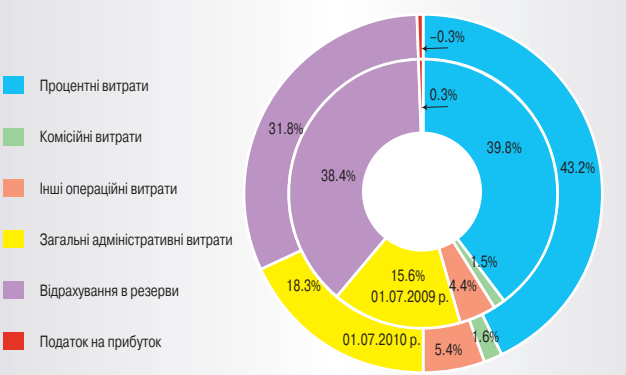
Структура доходів

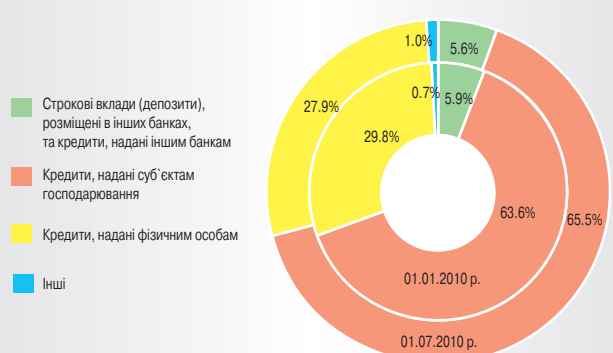
Структура зобов'язань

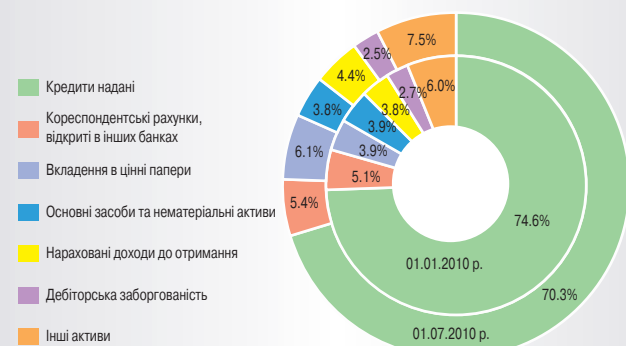
Структура витрат

Структура наданих кредитів

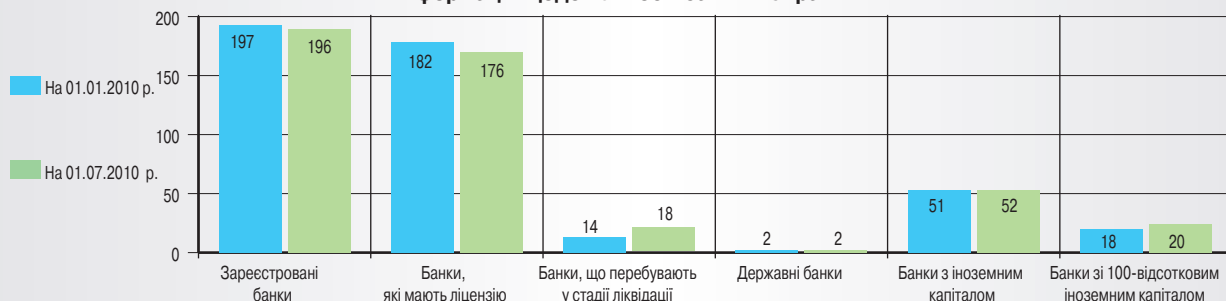
Структура активів

Структура власного капіталу

Інформація щодо кількості банків в Україні

На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено працівниками управління аналізу діяльності системи банків департаменту нормативно-методологічного забезпечення банківського регулювання та нагляду Національного банку України.

Спеціально для "Вісника НБУ"/

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у червні 2010 року

Обсяги кредитів, наданих Національним банком для підтримання ліквідності банків України у червні 2010 р. (в розрізі інструментів)

Показники	2010 р.	Відсотки У тому числі за червень
Обсяги рефінансування банків, усього	100.00	100.00
У тому числі через:		
– кредити "овернайт", надані через постійно діючу лінію рефінансування	0.10	–
– кредити рефінансування, надані шляхом проведення тендера	1.29	–
– операції прямого РЕПО	–	–
– інші кредити	62.62	100.00
– стабілізаційний кредит	11.91	–
– кредити, надані для фінансування чемпіонату Європи з футболу 2012 року	24.08	–

Середньозважена процентна ставка за кредитами, наданими Національним банком для підтримання ліквідності банків України у червні 2010 р.

Показники	2010 р.	Відсотки річні У тому числі за червень
Середньозважена процентна ставка за кредитами рефінансування, всього	12.3	12.3
У тому числі за:		
– кредитами "овернайт", наданими через постійно діючу лінію рефінансування	17.0	–
– кредитами, наданими шляхом проведення тендера	16.5	–
– операціями прямого РЕПО (розрахунково)	–	–
– за іншими кредитами	13.0	12.3
– стабілізаційним кредитом	10.8	–
– кредити, надані для фінансування чемпіонату Європи з футболу 2012 року	11.0	–

Процентні ставки банків за кредитами та депозитами у національній валюті у червні 2010 р. *

Показники	Червень 2010 р.	Відсотки річні
На міжбанківському ринку:		
за кредитами, наданими іншим банкам	2.5	
за кредитами, отриманими від інших банків	2.4	
за депозитами, розміщеними в інших банках	4.6	
за депозитами, залученими від інших банків	4.3	
На небанківському ринку:		
за кредитами**	14.1	
за депозитами	9.6	

* За щоденною звітністю банків; відображено вартість кредитів (депозитів), фактично наданих (отриманих) банками.

** Без урахування ставок за кредитами "овердрафт".

Темпи зростання грошової маси у червні 2010 р.

Агрегати грошової маси	01.01.2010 р.	01.02.2010 р.	01.03.2010 р.	01.04.2010 р.	01.05.2010 р.	01.06.2010 р.	01.07.2010 р.
	%	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.
Готівка. Гроші поза банками							
M0, % до початку року	100	97.5	– 3 974.8	98.1	– 3 047.2	98.8	– 1 927.8
M0 + переказані кошти в національній валюті							
M1, % до початку року	100	97.1	– 6 758.7	97.3	– 6 195.7	100.7	1 711.5
M1 + переказані кошти в іноземній валюті та інші кошти							
M2, % до початку року	100	98.5	– 7 221.7	98.6	– 6 720.0	101.7	8 191.3
M2 + цінні папери власного боргу банків							
M3, % до початку року	100	98.5	– 7 348.6	98.6	– 6 895.5	101.4	6 925.7

Розміри діючої облікової ставки
Національного банку України в 2005–2010 рр.

Дата введення у дію	Розмір діючої облікової ставки	Відсотки річні
10.08.2005 р.	9.5	
10.06.2006 р.	8.5	
01.06.2007 р.	8.0	
01.01.2008 р.	10.0	
30.04.2008 р.	12.0	
15.06.2009 р.	11.0	
12.08.2009 р.	10.25	
08.06.2010 р.	9.5	
08.07.2010 р.	8.5	

Примітка. Починаючи з 01.02.2009 р. встановлено такі нормативи обов'язкового резервування для формування банками обов'язкових резервів (постанова Правління Національного банку України від 30.01.2009 р. № 33): за строковими коштами і вкладками (депозитами) юридичних і фізичних осіб у національній валюті – 0; за строковими коштами і вкладками (депозитами) юридичних і фізичних осіб у іноземній валюті – 4; за коштами вкладів (депозитів) юридичних і фізичних осіб у національній валюті на вимогу та коштами на поточних рахунках – 0; за коштами вкладів (депозитів) юридичних і фізичних осіб у іноземній валюті на вимогу та коштами на поточних рахунках – 7; за коштами, які залучені банками від банків-нерезидентів та фінансових організацій-нерезидентів, – 2.

Правлінням НБУ прийнято постанову від 29.09.2009 р. № 567, згідно з якою з 02.10.2009 р. за залишками коштів обов'язкових резервів, що перераховані банками на окремий рахунок у Національному банку України, Національний банк нараховує проценти в розмірі 30% від облікової ставки НБУ за умови дотримання банком порядку формування та зберігання обов'язкових резервів.

Правлінням НБУ прийнято постанову від 20.04.2010 р. № 210, згідно з якою з 01.05.2010 р. встановлено порядок формування обов'язкових резервів на окремому рахунку в Національному банку України у розмірі 100% від суми обов'язкових резервів, сформованих за попередній звітний період резервування згідно з установленними нормативами на відповідний період; банкам дозволено для покриття обов'язкових резервів зараховувати придбані ними цільові облігації внутрішніх державних позик України, випущені з метою залучення коштів для фінансування заходів, пов'язаних із підготовкою і проведенням чемпіонату Європи 2012 року з футболу в Україні, у розмірі 100% від їх номінальної вартості.

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками департаменту монетарної політики Національного банку України.

Ринок державних цінних паперів України у червні 2010 року

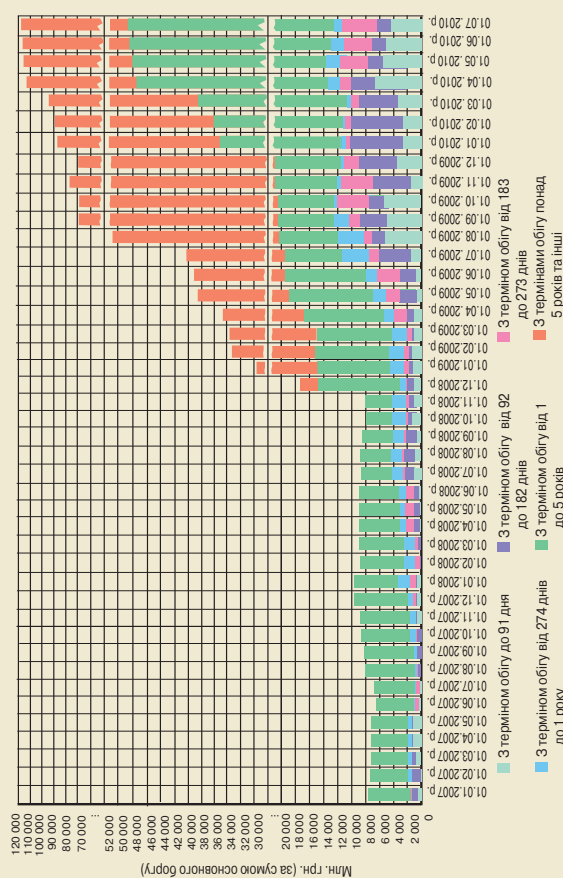
Результати розміщення облігацій внутрішніх державних позик у червні 2010 року

Номер розміщення	Дата проведення розрахунків за придбані облігації	Встановлені обмеження на загальний обсяг розміщення облігацій, грн.	Пропозиція		Термін погашення облігацій	Кількість розміщених облігацій, шт.	Результати розміщень			Встановлений рівень дохідності облігацій, %	Середньозважений рівень дохідності облігацій, %
			Номинал облігацій, грн.	Розмір купона на одну облігацію, грн.			Усього	Загальна сума розміщення до державного бюджету від розміщення облігацій	Випуск ОВДП для збільшення статутного капіталу банків		
94	02.06.2010 р.	15 000	1 000	–	20.10.2010 р.	15 000	14 392.80	14 392.80	–	11.00	11.00
95	02.06.2010 р.	25 000	1 000	–	18.05.2011 р.	25 000	22 229.00	22 229.00	–	13.00	13.00
96	02.06.2010 р.	–	1 000	–	27.03.2013 р.	–	–	–	–	–	–
97	02.06.2010 р.	100 000	1 000	62.50	04.09.2013 р.	100 000	102 838.00	102 838.00	–	12.50	12.50
98	09.06.2010 р.	15 000	1 000	–	22.09.2010 р.	15 000	14 560.20	14 560.20	–	10.50	10.50
99	09.06.2010 р.	51 000	1 000	–	16.02.2011 р.	51 000	46 799.64	46 799.64	–	13.00	13.00
100	09.06.2010 р.	1 000	1 000	–	21.03.2012 р.	–	–	–	–	–	–
101	09.06.2010 р.	1 000	1 000	–	28.01.2015	–	–	–	–	–	–
102	09.06.2010 р.	5 000	1 000	62.50	04.09.2013 р.	5 000	5 153.90	5 153.90	–	12.50	12.50
103	16.06.2010 р.	90 000	1 000	–	24.11.2010 р.	90 000	85 834.80	85 834.80	–	11.00	11.00
104	16.06.2010 р.	90 000	1 000	–	18.05.2011 р.	90 000	80 380.80	80 380.80	–	13.00	13.00
105	16.06.2010 р.	1 000	1 000	–	27.03.2013 р.	–	–	–	–	–	–
106	16.06.2010 р.	10 000	1 000	62.50	04.09.2013 р.	10 000	10 331.80	10 331.80	–	12.50	12.50
107	23.06.2010 р.	70 000	1 000	–	22.09.2010 р.	70 000	68 463.50	68 463.50	–	9.00	9.00
108	23.06.2010 р.	45 000	1 000	–	16.02.2011 р.	45 000	41 734.35	41 734.35	–	12.00	12.00
109	23.06.2010 р.	629 688	1 000	65.00	21.03.2012 р.	629 688	654 655.13	654 655.13	–	12.50	12.50
110	23.06.2010 р.	307 500	1 000	62.50	04.09.2013 р.	307 500	318 443.93	318 443.93	–	12.50	12.50
111	30.06.2010 р.	1 610 000	1 000	–	24.11.2010 р.	1 610 000	1 556 603.20	1 556 603.20	–	9.00	8.52
112	30.06.2010 р.	50 000	1 000	–	18.05.2011 р.	50 000	45 394.50	45 394.50	–	11.50	11.50
113	30.06.2010 р.	55 000	1 000	62.50	04.09.2013 р.	55 000	57 090.55	57 090.55	–	12.50	12.50
Разом						3 168 188	3 124 906.09	3 124 906.09			

Обсяг розміщення облігацій внутрішніх державних позик за червень 2010 року*

Період	Результати розміщення облігацій			
	Кількість розміщених облігацій, шт.	Усього	Обсяг розміщених ОВДП, тис. грн.	
			зачулено коштів до державного бюджету	із них: випуск ОВДП для збільшення формування статутного капіталу банків
Січень	1 279 500	1 166 817.63	1 166 817.63	0
Лютий	5 806 855	5 665 270.98	3 865 270.98	1 800 000.00
Березень	13 277 255	13 199 699.08	8 609 700.08	4 589 999.00
I квартал	20 363 610	20 031 787.68	13 641 788.68	6 389 999.00
Квітень	4 610 580	4 425 631.87	4 425 631.87	0
Травень	2 899 800	2 802 642.76	2 802 642.76	0
Червень	3 168 188	3 124 906.09	3 124 906.09	0
II квартал	10 678 568	10 353 180.72	10 353 180.72	0
I півріччя	31 042 178	30 384 968.41	23 994 969.41	6 389 999.00
Липень				
Серпень				
Вересень				
III квартал				
Жовтень				
Листопад				
Грудень				
IV квартал				
Усього з початку року	31 042 178	30 384 968.41	23 994 969.41	6 389 999.00

Обсяг облігацій внутрішніх державних позик, які перебувають в обігу (на 1 липня 2010 року)

* За станом на 01.07.2010 р.

С Днем Независимости, Украина!

Владимир Мищенко. *Повышение эффективности регулирования и надзора за финансовым сектором в Украине.*

Исследованы основные факторы недостаточного уровня эффективности регулирования финансового сектора. Рассмотрены возможные варианты повышения операционной, финансовой и политической независимости, уровня прозрачности деятельности регулирующих органов, имеющие целью повышение их эффективности.

Татьяна Гримова. *Использование SAP-систем для автоматизации бизнес-процессов Национального банка Украины.*

Десять лет назад в Национальном банке Украины внедрена централизованная система автоматизации финансово-хозяйственных операций на базе SAP-систем, о работе которой рассказывает автор.

О выпуске в обращение памятных монет “Ковила українська”.

Официальное сообщение о выпуске в обращение и нумизматическое описание памятных монет номиналами 10 и 2 гривни, посвященных представителю украинской степной флоры — ковылю украинскому. Фотоизображения аверса и реверса монет.

Татьяна Богдан. *Регулирование долговых процессов на новом этапе развития мировой финансовой системы.*

Раскрываются особенности кризисного роста государственного долга в Украине; предлагаются ориентиры и мероприятия политики регулирования совокупного долга.

Эмилия Турин. *История банковского института в фото-снимках.*

Сообщение о фотовыставке работ Сергея Смирнова, состоявшейся в рамках празднования 70-летия со дня основания Львовского института банковского дела УБД НБУ.

Анна Карчева. *Основные проблемы развития банковской системы Украины в посткризисный период и пути их решения.*

Проанализированы основные проблемы функционирования банковской системы Украины в посткризисный период, внесены предложения относительно направлений реформирования банковского сектора и усовершенствования регулирования банковской системы Украины, в частности относительно целесообразности перехода от проциклического к антициклическому регулированию деятельности банков, повышения эффективности государственной капитализации банковских учреждений и финансовой реструктуризации банковской системы в целом.

Дополнения к Перечню лиц, которые имеют сертификаты Национального банка Украины на право осуществления функций временного администратора и ликвидатора банков, внесенные в июне 2010 г.

Перечень лиц, чьи сертификаты на право осуществления функций временного администратора и ликвидатора банков по состоянию на 1 июля 2010 года утратили силу.

Основные показатели деятельности банков Украины на 1 июля 2010 года.

Роман Подвысоцкий. *Возобновление доверия и сотрудниче-*

ство с реальным сектором — залог развития банковской системы.

Отчет о V Международной научно-практической конференции “Интеграция Украины в европейское и мировое финансовое пространство”, состоявшейся во Львовском институте банковского дела Университета банковского дела НБУ.

Жанна Довгань. *Управление кредитными рисками банков в условиях экономического кризиса.*

Отражены основные проблемы отечественных банков в отрасли управления кредитными рисками в современных условиях, предложены рекомендации относительно направлений минимизации кредитных рисков в банковских учреждениях Украины в условиях кризисных явлений в экономике.

Перечень банков Украины, включенных в Государственный реестр банков (по состоянию на 1 июля 2010 г.).

Список содержит основные данные о банках — официальное название, вид собственности, уставной капитал, юридический адрес, номер регистрации и получения лицензии НБУ.

Банки, исключенные из Государственного реестра банков Украины (24.06.1992 г. — 01.07.2010 г.).

Динамика финансового состояния банков Украины на 1 июля 2010 года.

Юрий Курза, Федор Рогач. *К системе валютных курсов.*

На примере ряда развивающихся стран и стран с переходными экономиками авторы исследуют противоречия реального курсообразования мягких валют на основании товарных корзин.

Светлана Ткаченко. *Оценка состояния и перспективы развития фондового рынка Украины.*

Анализируются общие тенденции и особенности функционирования организованного фондового рынка Украины в разрезе применяемых за последние десять лет инструментов, а также недостатки действующего законодательства о внутреннем государственном долге. Рассмотрены меры, предпринятые в кризисный период и усиливающие роль фондового сегмента финансового рынка.

Официальный курс гривни к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Украины один раз в месяц (за июнь 2010 года).

Официальный курс гривни к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Украины ежедневно (за июнь 2010 года).

Основные монетарные параметры денежно-кредитного рынка Украины в июне 2010 года.

Учетная ставка Национального банка Украины, объемы кредитов, предоставленных Национальным банком для поддержания ликвидности банков Украины, средневзвешенная процентная ставка по кредитам, предоставленным Национальным банком для поддержания ликвидности банков Украины, процентные ставки банков по кредитам и депозитам в национальной валюте, динамика роста денежной массы по состоянию на 01.07.2010 г.

Рынок государственных ценных бумаг Украины в июне 2010 года.

ANNOTATIONS

Congratulations on Ukraine's Independence Day!

Volodymyr Mischenko. *An increase in the effectiveness of regulation and supervision over the financial sector of Ukraine.*

Discussed are main factors of the insufficient level of the effectiveness of financial sector regulation. Considered are options to increase the operational, financial and political independence level, and to raise the transparency level of the regulating authorities operation in order to enlarge their effectiveness.

Tetiana Hrymova. *The use of SAP systems for automation of NBU business processes.*

The author considers the work of the centralized system for business transactions automation on the basis of SAP systems which was implemented in the National Bank of Ukraine ten years ago.

Putting into circulation the commemorative coins "Stipa Ucrainica".

Official report on putting into circulation and numismatic description of the 10 and 2 hryvnia commemorative coins dedicated to the specimen of the Ukrainian steppe flora – Stipa Ucrainica. The photos of the coins obverse and reverse are given.

Tetiana Bohdan. *Debt processes' regulation in a new phase of world financial system development.*

Disclosed are peculiarities of the crisis growth of the public debt of Ukraine; suggested are the guidelines and measures for total debt regulation.

Emilia Turyn. *The history of the Banking Institute in photos.*

Report on the photo exhibition of works of Serhii Smyrnov, which took place within the framework of the 70th anniversary of the foundation of the Lviv Banking Institute of the NBU Banking University.

Hanna Karcheva. *Cardinal problems of Ukraine's banking system development during the post-crisis period and ways to solve them.*

Discussed are main problems of Ukraine's banking system operation during the post-crisis period. The author gives recommendations concerning the ways to reform the banking sector and to improve Ukraine's banking system regulation. Considered are expedience of transition from the pro-cyclic banking system regulation to the anti-cyclic one, a rise in effectiveness of state capitalization of banking institutions, and financial restructuring of the banking system in general.

Amendments to the list of officials that have NBU certificates that entitle them to be interim administrators and bank liquidators made in June 2010.

The list of officials whose certificates that entitled them to be interim administrators and bank liquidators expired at 1 July 2010.

Main indicators of activities of Ukrainian banks as of 1 July 2010.

Roman Pidvysotskyi. *Recovery of confidence and cooperation with the real sector is the guarantee of banking system development.*

Report on the 5th International scientific and practical conference "Integration of Ukraine in European and World Financial Environment" held in the Lviv Banking Institute of the NBU Banking University.

Zhanna Dovhan. *Credit risk management of banks during the economic crisis.*

Considered are cardinal problems of Ukrainian banks in the context of today's credit risk management. The author gives recommendations concerning credit risk minimization in banking institutions of Ukraine during the economic crisis.

List of Ukrainian banks included in the State Register of Banks (as of 1 July 2010).

The list contains the basic data about banks i.e. official name, pattern of ownership, authorized capital, legal address, dates of registration and NBU licensing.

Banks excluded from the State Register of Banks of Ukraine (from 24 June 1992 to 1 July 2010).

Dynamics of the financial performance of Ukrainian banks as of 1 July 2010.

Yurii Kurza, Fedir Rohach. *Regarding the exchange rates system.*

The authors consider contradictions in setting of exchange rates of soft currencies analyzing goods baskets by examples of some developing countries and countries with transition economies.

Svitlana Tkachenko. *Assessment of the state of Ukraine's financial market and prospects of its development.*

Discussed are general trends and peculiarities of organized stock market operation in the context of financial instruments that were used during the last 10 years as well as shortcomings of the current laws on the domestic public debt. The author considers measures that were taken during the crisis which strengthened the role of the stock segment of the financial market.

Official exchange rate of hryvnia against foreign currencies established monthly by the National Bank of Ukraine (in June 2010).

Official exchange rate of hryvnia against foreign currencies established daily by the National Bank of Ukraine (in June 2010).

Major monetary parameters of the monetary market of Ukraine in June 2010.

NBU discount rate, volumes of NBU loans for support of banks' liquidity, average weighted interest rates on NBU credits for support of banks' liquidity, interest rates of banks on national currency loans and deposits, dynamics of money supply growth as of 1 July 2010.

Government securities market in Ukraine in June 2010.